

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
félésre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Ime, jön neked a te Királyod!

Zakariás IX 9. „Örülj Sionnak leánya,
örvendezz Jeruzsálem leánya!
Ime, jön neked a te Királyod“...

Zakariás a súlyos megpróbáltatások napjaiban festi Izrael fényes jövőjét Ismétli, mit Esaiás hirdtetett a fogságban (LXII. 11.). Izrael messiá-i váradoalmait a politikai és nemzeti elnyomatás szülte; az ebből való szabadítás és uralom jellemzi várt Messiasuk alakját is *Királyt* várnak a Dávid nemzetségéből, ki vérbe fojtja Izrael nyomorgatóit s romjaikon felépíti a zsidóság romolhatatlan uralmát.

A testben megjelent Messiasra, *e királyi köntöst* adják az evangelisták is (Mt. XXI. 1—9. stb.) Jézus Krisztusra. Ilik reá e köntös, mint az *ő királyi szíve* külső jelképe. A keresztyén advent folyamán, midőn nekünk is szól az örömhír: „Ime, a te Királyod jó!“ — *e királyi szívre gondolunk*. Ez határozza meg a *mi Királyunk nagyságát* és ez a *mi hozzá való viszonyunkat* is.

I.) Jézus Krisztus nagysága nem külső fényben, hatalomban áll s királysága sem abban, hogy a világ arculatját egy pillanat alatt megváltoztatná. A kik nem értették meg, hogy az ő országa »nem e világból való«, azok csalódtak benne. Arannyal, ezüsttel régen sem segített, ma sem segít. Küzdelem, nyomor, betegség, halál mint előtte volt, utána sem szűnt meg a földön. A tehetségek, a vagyon, a munka különfelesége s a társadalom ezeken alapuló tagozódása meg maradt, habár új alapokra fektetve. — A *váltásnak* királyi útja más mezőn vezetett át: a *lelki- és erkölcsi világon*. Itt van az ő nagysága, — a személyéé is, a munkájáé is. Mert ime: a családi élet csendességéről le tudott mondani a világgal való harczért, istenországa érdekében. Szakit anyjával, testvéreivel, ha küldetése útjába állnak. Szembe száll az egyház s állam tekintélyével; sújt és mennydörög, hol a bűnt tudatosan gyakorolják, megbocsát és fölemel, hol bűnbánatot és megtérést talál. Nagy a haragban, nagyobb a megbocsátásban, de legnagyobb a kereszten, hol már körül fogja a megdicsőülés fénye.

És mind e nagyságnak, istenségének alapja *vallása*, az Atyával való belső kapcsolata. A mit szól, nem magától szólja, hanem a mint a mennyei Atya adta nékie. Mindennapi eledele: a mennyei Atya akaratának teljesítése. Sójajtása, könnye a nyomor és bűn felett: Isten busulása. A megtérő bűnös feletti öröme: a menny öröme. Ítélete, megbocsátása, könyörülete, szeretete: mind az Istené. Valóban, a ki őt látja, az Atyát látja! A mi királyunk ő, Istennek fia, testvérünk,

ki — ha királyi szívének részesei leszünk — azt cselekszi, hogy az ilyen „tisza szívek az Istent meglátják.“ S ha ezt megnyerték, *a fő dolgot*, minden egybek — a földi dolgokban való előmenetel is — ráadásul megadtnak nékiek.

II.) Ily királyi szív iránt lehetetlen *hálósoknak* nem lennünk. Öntudatlanul is keresztyén erkölcsökben neveltetünk, élünk. Azok is, kikről áll a Jézus szava: »az én kegyeremet eszik és sarkaikkal megtaposnak engem. A jövő azoké, kik érzik, hogy Jézus nélkül az élet puszta és kietlen, s áldásait tapasztalva, így tudnak felkiáltani: »Áldott legyen, a ki jött és jön az Urnak nevében!«

Am, igaz a tétel: a hol Jézus lakik, uralkodik is! Szelidség és *békesség fejedelme* ő. Mily jól esik *e királynak* — *engedelmeskednünk*. Kit az ember bölcsessége és szeretete tökéletessége alapján tisztel: annak engedelmeskedik is; azé szíve, szája, keze, lába. Személyének és igéjének még sok vonása talány lehet előtted: elég ha szívét ismered és szeretetének melegét érzed: az engedelmisséget nem tudod megtagadni tőle. Pedig »*cselekedetben áll az élet*«; a hit bizonyossága is abból fakad. Ime, Jézus is azt mondja »Valaki cselekszi a mennyei Atya akaratát, az megbizonyosodik, hogy az én beszédem az Atyától vagyon-e vagy magamtól beszél.« A mit az engedelmes gyermek ma még csak szülője parancsára teljesít, holnap már jónak, bölcsnek ismeri s örömmel teljesíti A törvényben is van evangelium s a kötelesség útja a szabadság legbiztosabb ösvénye!

Hála és engedelmisség egy magasabb egységben *hűséggé* lesznek. A kik ma »hozsánná«-t, holnap »feszítsd meg«-et tudnak kiáltani, azoknak sem hálájuk, sem engedelmisségük nem volt igaz. A hűség ragaszkodásunk tartossága, mélysége, — áldozatkészsége. Hívek vagyunk Jézushoz, ha mindenünket az ő és az ő országa szolgálatára ajánljuk: munkánkat, vagyonunkat, szereteteinket, életünket. Csak a minket Isten kezébe téve le, tőle megszentelve nyerjük vissza, — az igazán a *miénk*, maradandó, szabad tulajdonunk, az Ég ajándoka. Minden egyéb rabláncz, mely a földhöz bilincsel s elzárja tőlünk az Eget.

Ime, a te Királyod jön!: ezt kiáltja felénk az advent. Szegényen és mégis milyen gazdagítón! Alacsony sorsban és mégis isteni méltósággal! — Jövel Uram, *békesség fejedelme*, mi Szabadítóink! lelkünk s e föld óhajta várja érkezésedet!

Nagy Károly.

Kollegiumaink és egyházi árváink.*)

A mélt. Ig. Tanács 4475—1901. sz. a. körlevelet intézett a collegiumok előjáróságához az egyházkerületünkben levő 10—12 éves árva fiúgyermekek érdekében, hogy »a most már mindenütt életbe léptetett konviktusi intézmény segítségével nem lehetne-e néhány ily elhagyott árva nevelését minden collegiumunknál biztosítani?« S ha igen, véleményt kér »hogya a főlvétel módzatai mindenik collegiumunkra nézve egyöntetűen, vagy keblileg lennének-e megállapíthatók?«

Megragadta lelkemet ez intézkedés, mert eddig papi és tanítói árváinkon kívül aligha karoltunk fel más árvát. Annyi bizonyos, hogy rendszeres gondozásban nem részesítettük őket. Csak éreztük, hogy így kellene. Mikor zörgettek ajtónkon, hogy segítsük be valamelyik collegiumba, csak a szívünket nyitottuk meg, de nem fogadhattuk atyai, gondoskodó s jövőt biztosító karjainkba; legfeljebb ideig-óráig gyámoltgattuk.

Pedig a jóakarát megvolt. Most is hálával emlékezem Váró Ferencz és Szakács Mózes tanárookra, kik felvették volt Erzsébetvárosról egyes pártfogoltjaim gondját. S nem felejttem soha, hogy egy utász két jó tanuló árvájáért egy unitárius főszolgabíróval mennyit folyamodtunk ide-oda, míg egyiket collegiumba juttattuk. Most talán jobb jövő derül árváinkra! Vége lesz — reméljük — annak a köztudatba csontosodott felfogásnak, melybe a közvélemény egészen beleélte magát, hogy árván maradt ref. gyermek hiába keres támogatást s nemes verseny támad azzal a nézettel, hogy csak a kath. egyház (tulajdonképpen püspök) karolja fel az ilyen elhagyottak ügyét.

Kollegiumaink előjáróságai bizonyára készséggel jönnek segítségére az anyaszentegyháznak s ezzel a legemberiesebb hivatás szolgálatába állanak: *lelkeket mentenek meg.*

Itt első sorban a *konviktusi intézmény* kinálkozik, mint mentsvár. A collegiumok korábbi időben is gyámoltgatták a szegény tanulókat, árvákat is köztük. A kolozsvári már a 80 as évek elején — úgy emlékszem 30 tanulót látott el ebéddel előkelő családok főztéből, az udvarhelyi érdekes expozíció (ekspo) rendszere mellett évente mintegy 100 tanuló élt társainak jóvoltából. Bizonyosan a többi főiskola is ilyen, vagy hasonló módon gondozott árvákat is. A konviktusi intézmény új állapotot teremtett collegiumainknál s ezzel a segítség módja megváltozott. Itt az ideje annak, *az új állapot lehetővé teszi*, hogy a segítség rendszeressé tétessék és pedig főképp *az árvákat illetőleg.* A jobb módu tanulók megterített asztaláról kell hogy jusson néhány morzsa árváinknak is; minden collegiumnál egy-kettőnek legalább.

*) E nagyfontosságú kérdésben, különösen a kivitel *mikéntjére* nézve, lapunk az érdeklődők számára nyitva áll.

Szerk.

A testvéri szeretet e munkájának jöjének segítségére a *kegyes alapítványok*, ha megköltve nincsenek. Bizalommal és bizonyos reménnyel fordulunk a collegiumok előjáróságaihoz, kérve: tárják fel ama forrásokat, melyek a szegény árvák megelevenítő vizei lehetnek. De arra is kérjük: *a segítség módja legyen egyöntetű* a felvételtől a szárnyra bocsátásig! mert ez egyik biztosítéka a sikernek.

Véleményem őszinte nyilvánítását — azt hiszem nem veszik zokon az illetők. Jónak látom, hogy a felvételért folyamodás az egész kerületből a püspökhöz nyujtassék be, hogy átmenjen hiveinknél is a köztudatba, hogy árváinkon a püspök segít. Hiszen a püspöknek kell első sorban megszívlelni Krisztus urunk figyelmeztetését „valaki egy ilyen ártatlan kis gyermeknek gondját az én nevemben felveszi az én gondomat veszi fel. Módot kell nyujtani arra, hogy különösen az árvákkal szemben teljesítse főpásztori gondoskodását, nehogy azok közül egy is elvesszen. Az árvák szétosztását a collegiumi előjáróságokkal egyetértőleg eszközölné

A már elhelyezettek rendszeres gondozását lehetővé, sőt könnyűvé teszik a *vallástanári állások*. A vallástanárok legyenek árva-atyák. Gondoskodásuk az édes atya hivatását ölténő magára. Ők intéznék árváik sorsát. Felvigyáznának arra, hogy gyermekeik többi tanuló társaikkal egyenlő bánásmódban részesüljenek. Gondoskodnának, hogy a szünidőkön helyet találjanak, papi, tanítói, hivatalnok, földbirtokos s más családoknál. hol kárpótolva lenne az elvesztett boldogság. Jól nevelt s jó tanuló árvákat sok család szívesen látna gyermekei mellett. A vallástanárok ez uton megszorítanád gondja és munkáján lehet más módon könnyíteni. Miképpen? ezt az illetők tudják legjobban s az előjáróságok ebben bizonyára segítenek.

Egyházi árváink gondozása fontos kérdés; ha sikerül, új intézményünk lesz, egyik a legbecsesebbeknek, mely arany szíveket, gyémánt elméket menthet meg az anyaszentegyháznak.

Gelei Katona István híres püspökünk bontakozik ki elmúlt századok kódéből ábrándozásomban. „Az édes atya meghalván mikor ő még csak fél esztendő volt, árvaságra maradt. Azután hét esztendő korában a tatároktól elraboltatott és a törököknek kótyavetyén Szolnokra eladatott. De Isten a maga Ekklesiája kebelébe visszahozta, hogy az ő igaz esmeretében lenne felnevelkedése a keresztyén hitben, mivel egy holnap mulva édes anyja reátalálván kiváltotta.“

Kollegiumainknak alma mater: édes anya a neve, találjanak reá egyházi árváinkra s váltsák ki a sötétség, nyomor, elzüllés rabságából. Több eszközük van, mivel ezt tehetik, mint Gelei szegény özvegy anyjának; rendelkezésükre állanak: *konviktusai, kegyes alapítványok s vallástanáraik.*

Incse Lajos.

„Zsinatunk legfontosabb teendői.“

(A felső-borsódi pontok.)

(Folytatás)

9 orsz. ref. lelkészi nyugdíjintézet.

Az országos ref. lelkészi nyugdíjintézet felállítása ismét nem új, de épen azért eléggé megérett eszme arra, hogy végre valahára megvalósítsák. A szegénységet hiában szégyenljük Csakis páratlan szegénységünk véd meg attól, hogy *tehetetlenség* esetére megállapított, felfizetéses nyugdíj rendszerünk anyaszentegyházunk szégyenfoltjának ne bélyegeztessék. Bizony nyomorusága ez az egyháznak, nyomorusága a nyugalmazott és a fungens lelkésznek egyaránt. Nyomoruság, ha igénybe vétetik és nyomoruság, ha odiumáért az is mellőzi, a ki tulajdonképen szolgálat képtelen, mert irtozik attól, hogy hivatal utóda a *megélhetés* nehézségei közt imádkozni kénytelenítették az ő *haláláért*.

Meg kell találnia e zsinatnak a módot a nyugdíjintézet felállítására. És feltétlenül érvényesítendőnek tartjuk a borsódi javaslatban kifejezett azon két elvet, hogy a terheket a nyugdíjra jogosult lelkészek és az egyházak egyenlő mértékben hozzák és hogy a befizetés vagy minden tag után egyenlő legyen, vagy pedig magasabb befizetéssel magasabb nyugdíjösszeg legyen biztosítható.

E két elvhez azonban még egy harmadikat fűzünk. És ez az, hogy a nyugdíjintézet ne mint egy külön intézmény, hanem mint az országos ref. lelkészi gyámintézet kiegészítése, átalakítása létesítsék, könnyen belátható, hogy ez a két intézmény szorosan összeillik. Aztán az adminisztráció, pénzkezelés stb. félanynyi fáradsággal és költséggel jár a külön álló két intézet helyett „országos ref. lelkészi nyugdíj és gyámintézet” egységes kormányzása, vezetése által.

E természetes kapcsolat létesítése útján reperálandónak és reperálhatónak tartjuk a gyámintézetnél is a fennebb jelzett lényeges elvi hiányokat, t. i. az *egyházak hozzájárulását* és az igények, illetőleg a *segélyezés közt legalább három fokozat érvényesítését*. Bármenynyire a „méltányosság” látszatával állítottatott is fel az országos ref. lelkészi gyámintézetnél azon elv, hogy *nagyon különböző kötelezettségekkel ugyanazon előnyök biztosíthatók*: mi ezt az igazsággal és méltányossággal egészen ellenkezőnek tartjuk. Az igazság és méltányosság ellenkezésbe soha sem jöhet. A mi igazságos: az feltétlenül méltányos is egyszermind. Egyaránt igazságos és méltányos volna tehát, hogy a kik nagyobb áldozatot hoznak, azok magasabb segélyt biztosíthatassanak családjuknak. Maga a *gyámolító humanitas* is csak látszólag szól a jelenlegi eljárás mellett. Jól meggondolva azonban épen megköveteli a sokak által érzéketlennek ítélt „igazságosság” érvényesítését. Mindenki által könnyen belátható ugyanis, hogy például egy jobb viszonyok közt élt városi papi család helyzete csak akkor lesz tűrhetővé téve, ha a megfelelő kötelezettségek teljesítése mellett azok részére megfelelő segély díj biztosítható. És az humánusnak, nemeslelkűnek épen nem mondható, ha ezen családok megfosztatnak attól, a *mihez a megfelelő terhek hordozása által jogot is szereztek, de a mire rá is vannak szorulva*.

A terheknek pedig az egyházakkal való megosztása e téren kikerülhetetlenné válik. Hisz' ma is oly magas némelyekre ez, hogy nem képzeljük, miszerint léteznék még hasonló intézmény, mely oly magas terheket róna tagjaira és ez a teher természetesen megkészszerződik a nyugdíj intézet felállítására által. Az előadottak szerint tehát a nyugdíjintézet felállítását önmagában rejlő fontossága mellett a kapcsolatba hozandó gyámintézetnek helyesebb, méltányosabb elvekre helyezése is sürgőssé teszi.

10. Énekvezérek nyugdíj-ügye.

Tulajdonképen az előbbi pontban kellett volna felemlítenünk még egy fontos dolgot, a melyre a zsinatnak ki kell terjesztenie gondoskodó figyelmét. E pont alá hagytuk mégis azért, mert a borsódi javaslat e pont alatt külön foglalkozik a kántorok nyugdíj ügyével. Közbenjárást kíván ugyanis a zsinattól, hogy a *tanítói* nyugdíjra a kántori fizetés legalább felerészben számitassék be nyugdíjalapul. Ez a kérdés csakugyan közvetlen-közletről érinti az egyházat, habár maga a tanítói nyugdíj intézmény kívül áll is az egyház hatáskörén. Az ellen a naponkint előforduló vizsgálás eljárás ellen, hogy ha fizetés kiegészítésről van szó az illetékes hatóságok egész könnyedséggel veszik *tanítói* fizetésnek a kántori fizetést, de a mikor a nyugdíjjogosultság megállapítására kerül a sor, akkor a legmesszebb menő bőkezűséggel igyekeznek megszabni a kántor tanítói fizetésből a *kántori* — tehát nyugdíj alapul nem szolgáló — részt, a zsinatnak szavát fel kell emelnie.

De a mire a borsódi javaslat tovább menve czéloz, hogy a nyugdíjtörvény revisiójára jelöljön meg a zsinat irányelveket, *formailag* nem helyesíthetjük, bár menynyire méltányoljuk is a kifejezett kívánalmat, hogy a tőke szaporítás helyett a tanítók nyugdíjának „lehetőségig való felemelése” tűzessék czélul. (Különben az *összes tanítóság* hangoztatja — és pedig egész illetékességgel — a maga kívánalmait.)

Midőn azonban czéltalannak vélnök a zsinatnak oly irányban való beavatkozását, a mi az egyházat csak részben érinti: annál inkább szükségesnek tartjuk figyelmének felhívását azon dolgokra, melyek szorosan az egyházra tartoznak. És ebből kifolyólag épen nem tartjuk elégnek a kántori fizetés felerészbeni beszámításának sürgetését, hanem ezen felül különös gondoskodásába hozzuk a zsinatnak azon kántorokat, a *kiknek fizetése felerészben sem vétetik nyugdíj alapul*, mivel tanítói állomást nem töltenek be, bár tulajdonképen mindenikök foglalkozik tanítással. Ezekre való tekintettel, az anyaszentegyház munkássairól való gondoskodás szent kötelessége parancsolná, hogy a zsinat minden lehető megtegyen arra nézve, hogy a kántori hivatal — nem csupán a javadalmazás fele részének beszámítása által, de — általában tanítói hivatásnak ismertessék el és a kántorok, a megfelelő kötelezettségek teljesítése mellett, a tanítói nyugdíjintézetbe felvétessenek.

Vagy ha ez épen lehetetlennek látszik: akkor a kiszélesítendő lelkészi gyám — illetőleg létesítendő nyugdíjintézetbe kell a tanítói nyugdíj jogosultságtól elesett, csupán egyházi (és nem iskolai is) szolgálatban álló kántoroknak felvételt biztosítani.

Most a mikor már az iskolák államosításának itt-ott arnyoldalai is jelentkeznek egyházi életünk szempontjából, a mikor mind sűrűbben hangzik fel — és legtöbbször épen nem méltatlanul, — hogy népis-koláink kényszerű feladása által jelentékeny positiót veszítettünk el: fel kell ismernünk, hogy anyaszentegyházunknak érdekében áll, hogy a — fájdalom, már nagyon csekély számára apadott — tisztán csak kántori állások fentartassanak. Szükségünk van erre azon általános érdeken felül, mely szerint a kántorokban az egyháznak olyan munkásokat kell bírunk, a kiknek minden munkássága az egyházi életre irányuljon, az egyházi énekzenítés több figyelemben részesítése és a vallástanításban való segédkezés szempontjából is. A munkakörök elkülönítése, bár súlyos tévedéssel, az egyházas élet ápolásánál is oly nagy mértékben érvényesül, hogy ezzel szemben viszont az egyháznak is különösen saját munkásaira kell támaszkodni. Korántsem mondjuk, hogy jól volna, hanem épen azt állítjuk, hogy rosszul van ez így. De ha tagadhatatlanul így van: épen ez állapotok megváltoztatására, az egyházas

tevékenység általánossá tételére irányuló törekvéseinkben szükségünk a *hivatalos* munkaerőnek is minél több jesebb megtartására

(Folyt. következik.)

Püstor.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 90 nov. 21.

Elnökolt: br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok aa Jelen voltak: dr. Bartók György, püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Szász Dénes, Sárkány Lajos, Becsek Lajos. Sándor János ig. tanácsosok, Kádár János titkár, Deák József pénztárnok, Maksay János számvevő, dr. Deák Albert ügyvéd. Jegyzőkönyvet vezetett Módy Elek irattárnok.

Elnök aa. az ülést megnyitván, bejelentette, hogy Simó Lajos ehker. főgondnok aa. táviratilag közölte, hogy betegsége miatt nem vehet részt ülésünkön. Sajnálattal tudomásul vétetett.

Ezután, a titkár aa. előadásában, a következő ügyek nyertek elintézt.

Jóváhagyó tudomásul szolgált, a sürgősség okán elnököleg megtett amaz intézkedés, mely szerint jóváhagyást nyert a kolozsvári kollegium vásárszerződése, melylyel mezőzáhi birtoka kiegészítéséül egy 760 holdas birtokot vásárolt meg.

A tasnádi egyházközség gondnoka és lelkésze aggályosnak látván a tasnádi takarékpénztár helyzetét, azt kérték ig. tanácsunktól, hogy az egyházközségnek ott elhelyezett tőkét mondja fel és vegye központi kezelés alá. Ig. tanácsunk azonban leküldötte a kérést a presbyteriumhoz tárgyalás végett, mert törvényeink értelmében csakis a presbyterium illetékes e kérdésben, felelőség mellett, intézkedni.

A kolozsvári egyházközség ama határozata, mely szerint lelkészét, Szász Gerő aát, hosszas szolgálatára tekintettel, teljes tisztelettel nyugalomba bocsátotta — jóváhagyó tudomásul szolgált.

A hosszúfalusi leányegyházközség 400 kor. regálé tőkét, 10 év alatti visszahelyezés föltétele mellett, kiadta ig. tanácsunk az egyházközségnek, építkezési célokra.

A görgényi egyházmegye tanácsa, bemutalván a Borszéken építendő templom tervrajzát és költségvetését, maga részéről annak a véleményének azótt kifejezést, hogy a tervszerinti fából való építkezés mellőztessék és az építés akkorra halasztassék, mikor a szükséges fedezet együtt lesz ahhoz, hogy a templom és torony szilárd kőanyagból legyen fölépíthető. Igazgatótanácsunk maga részéről is osztja ugyan az egyházmegyei tanács aggodalmait, de miután a most meglevő 5500 kor. fedezetet a Borszéken üdülő fürdővendégek adták össze, a templom mielőbbi fölépítése céljából és mert a további lelkesedés és áldozatkészség csak az esetben tartható meg, ha az építkezéshez tényleg már ez évben hozzáfogunk; elvileg hozzájárul a faanyagból való építéshez is, oly föltétellel azonban, hogy az épületanyagok kiválasztásánál és gombamentésénél a legszigorúbb szakértői felügyelet gyakoroltassék.

A pákai papválasztás alkalmából beérkezett panasz megvizsgálása rendjén, elhatározta igazgatótanácsunk, hogy a zsin. törv. 235 §-át a legközelebbi zsinat által eszközözendő módosításra előjegyzi, mert a panasz elfogadásának föltételéül kitűzött 100 korona vizsálati költséget oly magasnak tartja, hogy e miatt igen gyakran a szegényebb hívek részéről indokoltan nyilvánuló panasz útja teljesen el van zárva

A bonyhai egyházközség ama kérését, hogy tagosítási képviselőjét az igazgatótanács bizonyos irányú eljárásra utasítsa, teljesíthetőnek nem találtuk, mert az egyház ajánlatára kinevezett ilyenmü képviselő

jóhiszemü eljárása a megbízó részéről kétségbe nem vonható.

A mócsi egyházközség jelentéséből örömmel vette tudomásul igazgatótanácsunk, hogy Tholnai Regináldné, szül. br. Wesselényi Jenke, róm. kath. úrnő, egy 973 □ öl belső telket ajándékozott az egyházközségnek.

A kükküllői egyházmegyében három hónapig működött helyettes esperes nem liven megelégedve az egyházmegyei tanács által megállapított honoráriummal, e határozat ellen igazgatótanácsunkhoz fellebbezett, minek következtében az őt illető jutalék 140 k. helyett 165 koronában állapított meg.

A bálványosváraljai egyházközség zab-kepeváltási határozata és az ennek megfelelően kiállított papi és kántori díjlevele jóváhagyást nyert.

Deák Albert helybeli ügyvéd az iránti kérését, hogy a Berzeviczy-féle kölcsön ügyben letett biztosítéki összeg neki kiadassék, igazgatótanácsunk nem találta teljesíthetőnek, mert a szóban forgó tőke kötbért képezett, mely a szerződési feltételek nem teljesítése miatt, egyházkerületünk tulajdonáá vált.

Kolozsalotai egyházmegyénk előterjesztése folytán, kérelmet intézett igazgatótanácsunk az egyetemes konventhez, a mindinkább terjedő vadházaságok lehető megakadályozása tárgyában, arra kérve a konventet, hogy a belügyministerium által e tárgyban kiadott rendelet szigorú végrehajtását és egyúttal a vadházaságok kötésének kihágássá való minősítését kérje a kormánytól, mely esetben azoknak mérséklését némileg legalább biztosítani lehetne.

Urvondetes tudomásul vette igazg. tanácsunk a szászvárosi egyházközség arról szóló bejelentését, hogy a Szeretetház javára 1000 kor alapítványt tett.

Parádi Kálmán tanügyi előadó aa., lemondván állásáról, igazg. tanácsunk e lemondást mély sajnálattal vette tudomásul, hálás köszönetét és elismerését nyilvánítván nevezett aának, 24 éven át, kiváló buzgósággal, páratlan szakértelemmel és lelkes odaadással végzett munkálkodásáért. A tanügyi előadói teendőök végzésére dr. Sárkány Lajos igazgatótanácsos aa. kéretett föl igeiglenesen addig, míg az állás betöltése iránt a közgyűlés intézkedik.

Özv. Incze Jánosné az iránti kérését, hogy a boros-bocsárdi püspöki birtok révén nyert póttized-kárpótlási kamathól a néh. Antal János püspök jogutódlása címén részesíttessék, igazg. tanácsunk elutasította, mert a néh. püspök utódaival a végleges leszámolás annak idején megtörtént és így e czímen most egyházkerületünkkel szemben semmiféle követelés sem támasztható

A nyárad szent-imrei egyházközség iskolájának községivé és a szilágy-borzásinak államivá leendő átalakítása, a megállapított föltételek részben való módosítása mellett, engedélyeztetett

A nagy-enyedi kollegiumi előjáróság előterjesztésére kiutalt ig. tanácsunk 1033 kor. egyházkerületi segélyt. a tanító képző intézet fenntartására.

Ezek után Vincze Dániel, nagyenyedi és Bedőházy János, m. vásárhelyi kollegiumi tanárok nyugdíjazás iránti kéréseit tárgyalta ig. tanácsunk, mindkettőt ajánlattal terjesztvén a kultuszminisztérium elé, végleges ellátás céljából.

Közma Ferencz, kir. tanácsos, tanfelügyelő úr levele, melyben a jubileumi ünnepélyén történt képviseltetésünket köszönte meg, — tudomásul szolgált.

A zilahi kollegium 1900. évi államsegély számadás. formai hiányok miatt, visszaadatott újból való kidolgozásra.

A marosvásárhelyi egyházközség 1900. évi számadása jóváhagyást nyert, azzal a figyelmeztetéssel, hogy igyekezzék az egyház vezetősége módot találni a folyton sulyosodó vagyoni helyzet javítására.

Ezeken kívül még néhány személyi ügy nyert elintézt, minek megtörténte után az ülés bezáratt.

r. s.

Egyházkerületünk közgyűlése.

(Folytatás.)

Negyedik nap, ötödik ülés. nov. 12 én d. e.

Báró Bánffy Dezső elnök a közgyűlést d. e. 10 órakor megnyitja.

Váró Ferencz n-enedi tanár indítatva azon eset által, hogy a m-vásárhelyi collegium történelmi tanszékére, bár volt kvalifikált pályázó, mégis senki sem jelöltetett s ebben eltérést látva a kandidáló bizottság korábbi gyakorlatától, mely ily esetben az egyetlen kvalifikált pályázót jelölve a közgyűlésnek alkalmat adott azon joga érvényesítésére, hogy egyetlen kvalifikált jelölt mellett a közgyűlés $\frac{2}{3}$ -a kivánságához képest a választást elhalaszthatja indítványt nyújt be az eddigi gyakorlat érvényben tartása érdekében, ille tőleg a kandidáció szabályzatának értelmezésére nézve

Zeyk Dániel egyházkerületi főgondnok elismeri az indítvány jogosultságát s mert a tanárválasztási szabályok sok tekintetben elavultak, szükségét látja a változott viszonyok által követelt módosítások megtételének. Eppen ezért a szabályzat egyes pontjainak módosítását ajánló indítvány kibővítését helyenlevőnek látja oly módon, hogy az Igazgatótanács utasítsa a tanárválasztási szabályok teljes átdolgozására, ille tőleg új szabályzat készítésére, melyet, érdemleges tárgyalás előtt, véleményadásra küldjön meg a collegiumok előljáróságainak.

Simon Ferencz szászvárosi tanár a tanárválasztási szabályok módosításánál nem követné mindenben az állami szabályzatot. Míg az állam két évi gyakorlatot kíván a rendes tanári állomásra pályázhatásra, mi ettől eltekintettünk, minek előnye, hogy a kiváló tehetségeket, míg az államhoz pályázhatnának, nyerjük meg. Kivánatos ezen célból, hogy ha a fiatal tanárookra az állami eljárás érvényesül, a helyettes és ideiglenes minőségben töltenő 2 évre is a teljes tanári fizetés adassék meg.

Sirány Lajos egyházkerületi h. tanügyi előadó nem lát hátrányt abban, ha a módosítás most elmarad s Zeyk Dániel indítványa értelmében részletkérdések helyett az egész ügy rendezést nyer.

Beőházy János marosvásárhelyi tanár csatlakozik Zeyk Dániel indítványához. Mikor szabályaink készültek, mások voltak a tanárjelöltek vizsgálati szabályai, azóta a tanügyi állapotok sok átalakuláson mentek át s ehez szabályzatunknak minden tekintetben alkalmazkodnia kell, a mi csak a teljes megújítás által érhető el.

Fogarassy Albert nagyenyedi tanár. Az a kérdés, hogy az érvényben levő választási szabályok mellett lehet e jelölni, vagy nem? S mert a tények igazolják, hogy igen, a végleges szabályozás megtörténte előtt is, a Váró Ferencz indítványában foglalt correctivumok elfogadását helyén levőnek tartja. És ennek elfogadását ajánlja.

Br. Bánffy Dezső. A Váró Ferencz indítványában foglalt correctivuma feljogosítaná közgyűlésünket, hogy a jelölő bizottság eljárását oly irányban kérje számon és bírálja felül, a hol alkotmányunk szelleme az egyéni meggyőződés teljes függetlenségét érintetlenül kívánja fenntartani.

Indítványozók „zárszó“ jogukkal élve, elnök aa. szavazásra bocsátja a két indítványt. Szavazattöbbséggel közgyűlésünk Zeyk Dániel indítványát fogadja el.

Bizottsági jelentések.

A bizottságokhoz véleményes jelentéstételre utalt ügyek közül először is a legfontosabb: az egyházkerület 1902. évi költségvetése került sorra. Bizottság a költségelirányzatot az erre vonatkozó igazgatótanács elöterjesztésben foglalt javaslatokkal elfogadásra ajánlja. A költségvetés végeredményében 832-206 kor.

93 fill. szükséglette! szemben 806 770 kor. 42 fill. fedezetet és 25.436 kor. 51 fill. hiányt tüntet fel. Ezen hiány pótlását illető javaslatok egyike az egyházközségeknek az egyházkerületi pénztárban elhelyezett azon 932137 — Kilencszázharminckétezerszázharminczhét — korona tőkéje után, a mi nem vépezi személyi járandóság alapját, eddig fizetett 5% kamat fizetése helyett 4% kamatfizetést ajánl, mi a mutatkozó hiányt 9321 koronával apasztaná s az egyensúly helyreállításához nagy mértékben járulna hozzá.

Szabó Sámuel ny. tanár felszólalására a kamatláb 1%-kal leszállításában érdekelt tőketulajdonosok és alapok kimutatása tételről tételre felolvastatik. Ezt a fontos ügyet a gyűlés végén, mikor többen hazamentek, nem tartja tárgyalhatónak. A kamatleszállítás az egyházközségek meghallgatása nélkül nem vihető keresztül, mert lehetne azokat 5%-ra is elhelyezni. Az egyházkerület a nála elhelyezett tőkéknek nem kezelője, csak felügyelője. Ez ügyben névszerinti szavazást kér.

Elnök br. Bánffy Dezső aa. kijelenti, hogy most nem tőke elhelyezésről, hanem az elhelyezett tőkék jövedelmének leszállításáról van szó.

Pokoly József theol. tanár részletes indokolás mellett indítványozza, hogy:

az egyházkerületi közgyűlés fenntartva a pénzügyi kibontakozás módjára nézve az 1899. évi május havában tartott közgyűlés 31. 37 jkvi sz. a. foglalt határozatát, a továbbiakra nézve — a jelenlegi helyzet kényszerítő nyomása alatt — határozza el, hogy a jegyzékben foglalt tulajdonosoknak a központban kezelt közszükségleti tőkéi után, az 1902. év január 1-től, az eddigi 5%-os kamat helyett 4%-os kamat fizetessék mindaddig, míg a kerületi számadásokban előálló évi hiányok a tőkéket veszedemmel fenyegetik. Hogy az egyházkerületi közgyűlés az illető tulajdonosoknak érdekeit kellőleg megvédje, fenntartja a jogot, hogy ezen kamat leszállítását, a jogosultaknak, az előző évi számadások és a jövő évi költségvetéssel indokolt külön előterjesztésére, évről-évre egy évi hatálylyal mindig újból állapítja meg.

Ugyanezen szempontból utasítja az Igazgatótanácsot, hogy a nevezett tulajdonosoknak 1%-os kamatveszteségeit állandóan nyilvántartsa, mivel egyházkerületi közgyűlésünk elismeri azon kötelezettségeit, hogy anyagi ügyeinek jobbra fordultával a jogosultaknak, ezen kamatveszteséget tőke alakjában fokozatosan megtérítse.

Ugron Zoltán az utolsó 10 évben követett vagyongezelést mindig elítélte, azzal szemben állást foglalni soha el nem mulasztotta. A deficitet az idézte elő. Ezért indítványt nyújt be, hogy a hetes bizottság ne csak javaslatot tegyen a deficit pótlására, hanem kutassa ki, kiket terhel az anyagi felelősség. Erkölcsi felelősség első sorban az Igazgatótanácsot terheli s azért mindazon igazgatótanácsosokra nézve, kik az egy milliós kölcsön felvételétől a hetes bizottság kiküldéséig működtek, bizalmatlanság szavaztassék.

Elnök egyes kifejezések ellen tiltakozik s megjegyzi, hogy úgy az Igazgatótanács, mint b. e. emlékü Szász Domokos püspököt mindig egyházkerületünk javának önzetlen munkálása vezérelte.

Nagy Károly theol. tanár keresi a kerület költészetési deficitjének eredetét. bár elismeri azon fel fogás jogosultságát, hogy ez a kiküldendő hetes bizottság által tisztáztatván, úgy a baj orvoslása módjának keresésénél, mint a jövőre való tanulsággul érvényesíttessék. Tudja, hogy most vis maior nyomása alatt állunk s első sorban a felett kell határoznunk, hogy a jövő évi költségvetés deficitje miként legyen elenyésztesíthető. Bár látja, hogy az Ig-tanács elöterjesztés igyekszik a legnagyobb óvatossággal járni el ez ügyben, még sem járulhat a javaslathoz. Nem tartja sem igazságosnak, sem méltányosnak, hogy a deficit terhét azok az egyházak és alapok hordozzák, a

melyek alapjaik berendelése, sokszor bekényszerítése folytán már eddig is tekintélyes jövedelemcsorbulást szenvedtek. Azt meg épen nemcsak igazságtalannak és méltánytalannak találja, hogy csak a személyi járandóságok alapjait nem képező tőkék kordozzák a terhet; hanem egyfelől nyugtalanítónak is s másfelől majdnem végrehajthatatlannak is. Nyugtalanító, mert folyton kísért a félelem, hogy a dologi alapok után fognak következni a személyiek is. És végrehajthatatlannak azért, mert a mint a felolvasott kimutatásból is tapasztaltuk itt a teher épen azokra az egyházakra s nem egy esetben azok keservesen gyűjtött, templom, kepeváltás orgona, levita stb. alapjaira esik, a melyek kerületünkben a legnyomorúságosabb anyagi s a legnehezebb felekezeti és nemzetiségi viszonyok közt vannak. Ez egyszerű gyülekezetek presbiteriumaival a legtöbbszor a lelkész legalaposabb magyarázata sem fogja a dolgot megértethetni s ha ők csak azt látva, hogy épen egyházi felsőségük rövidíti meg őket akkor, mikor ők onnan épen segínyt várnának: akkor az oly könnyen felekezeti bonyodalmakkal fenyegető helyzetben nem képzelhető oly Igazgató-tanács, mely — bár a felhatalmazást bírja — élni próbáljon vele. Erre már most egész bizonyosan számítani lehet. Szerinte a dolog helyes megoldása csak az lehet, hogy a miként — a többség alkotmányos életben az egészet jelentve — az egész kerület folytatta azt a gazdálkodást, melynek eredménye a jelen állapot, a terhek hordozásában is az egésznek részt kell vennie és pedig vagyonarányban. S még ez esetben is azon testületek, a melyek saját magukat sem tudják feuntartani, a részvételtől felmentendők. Ez — meg van győződve kevésbé veszélyeztetni kerületünk nyugalma is, mint a javaslat, mert így a vagyonosabb testületekre esik a súlyosabb teher, a kik azt annál könnyebben elhordozhatják, mert rendszerint vannak közalapjaik s mert olyan közczélokra fordított összegek után fizetnek, a melyeket méltán közegyháziaknak mondhatunk. Határozati javaslatot nyújt be az alapon, melyben utasítottai kívánja az Ig. tanácsot, hogy ez évben a deficitet tartalékalapból esetleg tőkéből is fedezze; a hetes bizottság munkálataihoz mérten pedig a jövő évi közgyűlésre ha más mód nem lesz, olyan javaslatot dolgozzon ki, a mely a mutatkozó deficitet az egyh. kerület összes önálló testületeire vagyon arányában rója ki.

Zeyk Dániel az Igazgatótanács javaslatát pártolja s ajánlja elfogadását.

Fogarasi Albert a Pokoly indítványát helyesli, azon hozzáadással, hogy mielőtt illető egyházak tőkéje után a kamat leszállíttatnék az érdekeltek kérdéses senek meg. Ezt ajánló indítványt nyújt be.

Simon Ferencz szászvárosi tanár az Igazgatótanács javaslatát Pokoly indítványa 1-ső részével kiegészítve elfogadja.

A vita befejeztetvén, elnök indítványozóknak adja a zárszót.

Pokoly József zárszóval nem él.

Ugron Zoltán eddigi fejtegetéseire hozzáadja, hogy a deficit elenyésztetésénél államsegélyre számítani nem lehet, mert annak rendeltetése nem az, hogy a hibás kezelést orvosolja. Konstatálni kívánja, hogy a vita folyamán indítványa mellett ugyan egy hang sem volt; de ellene sem.

Nagy Károly kijelenti, hogy indítványát fenntartja.

Szavazás rendjén közgyűlésünk az egyházkerület 1902. évi költségelirányzatát elfogadja, valamint az erre vonatkozó igazgatótanácsai javaslatokat is a kamatlábnak 5%-ról 4%-ra szállítását illető pont kivételével.

A benyújtott határozati javaslatok közül a többi mellőztetvén a Pokoly József indítványával kiegészített Ig. tanácsai javaslat fogadtatott el — többször ismételt ellenpróbák után — 25 szóval a Nagy Károly indítványára adott 24 szóval szemben.

Az igazgatótanács javaslata értelmében a kibontakozásnak a megállapított módon eszközzésére: Zeyk Dániel egyházkerületi főgondnok elnöke alatt: Becsek Lajos, Sárkány Lajos, Gáspár János, Sándor József és Pokoly József tagokból álló hetes bizottságot küld ki közgyűlésünk.

A többi bizottsági jelentést közgyűlésünk gyors egymásutánban tárgyalta le. Az Igazgatótanács ügykezelésének megvizsgálásáról szóló jelentésből örömmel győződött meg arról, hogy legfőbb permanens kormányzó hatóságunknál a kezelés semmi kívánnivalót nem hagy fenn; a közigazgatás minden ága példás rendben foly; minden ügy gyors ellátásban részesül; az Igazgatótanács hivatalnokai kötelességüket elismerést érdemlő buzgósággal és eredménnyel teljesítik; miért közgyűlésünk — a bizottság javaslatának egyhangú elfogadásával — jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. Hasonló tapasztalatokról számol be s ép ily ellátásban részesül az egyházkerületi pénztár megvizsgálásáról szóló bizottsági jelentés.

Az igazgatótanács évi jelentés átvizsgálásáról beterjesztett bizottsági jelentést közgyűlésünk jóváhagyó tudomásul veszi s Csik Kálmán kapcsolatos indítványára báró Bánffy Dezső főgondnok aának kiváló buzgósággal és áldozatkész odaadással folytatott áldásos működéséért köszönetét és teljes bizalmát fejezi ki.

A tanügyi jelentés átvizsgálásáról beterjesztett bizottsági előterjesztésben foglalt javaslatokat közgyűlésünk elfogadja s az ötödik theologiai tanszék betöltését bizonytalan ideig, a helyettesítés jelenlegi módzatainak fenntartása mellett, függőben hagyja.

A testvér egyházkerületek jegyzőkönyveinek átvizsgálását tárgyzó bizottsági jelentés alapján közgyűlésünk kimondja, hogy intézkedni fog arról, hogy az egyes protestáns egyházkerületek a Magyar protestáns egyházakat egyetemesen érdeklő ügyekben hozott közgyűlési határozataikat esetről-esetre egymásnak küldjék meg.

Sérelmi ügy nem lévén, az illető bizottság jelentést nem terjeszt be.

A kérvényekről referáló bizottság javaslata értelmében dr. Békésy Károly kolozsvári presbyter aa. azon folyamodványára, hogy kolozsvári egyházközségünk szervezeti szabályainak 21-ik §-a helyett a régi gyakorlat tartassék fenn, mely szerint a presbiteriumnak minden tanintézet ref. vallású tanára hivatalánál fogva tagja volt: közgyűlésünk határozatilag kimondja, hogy jelzett §-t fenntartja s csakis a kollegium és theologia rendes tanárai tekintetnek hivatalból presbitereknek.

Egy özvegy kérte, hogy a férje által tett alapítvány neki adassék vissza, mely kérdésnek hely nem adatott.

Az indítványi bizottság javaslatának elfogadásával közgyűlésünk nem fogadja el Nagy Domokos azon indítványát, hogy közgyűlésünk hálaadó imával zárszék be; mert közgyűlésünk utolsó ülése legtöbb esetben csakis az utolsó tárgyaló ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére szorítkozván, ezen a fontosabb hivatali teendőkkkel elfoglaltak nem szoktak jelen lenni s így a berekesztés ünnepélyes formában eszközölhetését a körülmények kizárják.

Ezzel gyűlésünk tárgysorozata ki lévén merítve, dr. Bartók György püspök aa. közgyűlésünk nevében, elnöklő főgondnok br. Bánffy Dezső aának, a tárgyalások bölcs tapintattal vezetéséért köszönetét fejezi ki, mihez közgyűlésünk tagjai lelkes éljenzéssel járultak.

Elnök br. Bánffy Dezső aa. a tárgysorozat ki-merítését jelzi s jelen ülést azzal a kijelentéssel zárja be, hogy az utolsó gyűlés holnap d. e. 10 órakor kezdődik, melynek egyedüli tárgya jelen közgyűlésünk jegyzőkönyvének hitelesítése.

Ötödik nap utolsó ülés nov. 13-án d. e.

Elnök br. Bánffy Dezső d. e. 10 órakor a gyűlést megnyitja. Kenessey Béla főjegyző felolvassa az előző gyűlés jegyzőkönyvét s ennek hitelesítésével jelen gyű-

TÁRCSA.

A Krisztus személyisége.

(Felolvasatott decz. 1-én az ev. ref. theológián tartott protestáns esélyen.)

Nagyérdemű közönség!

Az embernek a bűn mélységére kiáltó szavára: »Oh én szegény ember! Kicsoda szabadít meg engemet ez halálnak testéből?« (Róm. VII. 24.) az isteni kegyelem adott válasza s a keresztyén emberhez többé nem méltó sem a panasznak, még kevésbé a kétségbeesésnek a hangja. Hozzá csak a hálaadás illik; ajkán csak az apostoli szó csendülhet meg: Hálákat adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által!« (Róm. VII. 25.)

„Úgy szerette“ — mondja János evangéliuma — „Isten e világot, hogy az ő egyetlen-egy szülött fiát adá, hogy minden, valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen; mert nem azért bocsátá Isten az ő fiát e világra, hogy kárhoztassa e világot, hanem hogy megtartassék e világ ő általa« (Ján. VII. 16, 17.)

A bűnre az isteni felelet tehát nem a kárhoztatás, hanem a megtartás a Krisztus által.

Mikor Jézus bement Jeruzsalembe — így olvassuk a Máté evangéliumában — megháborodék az egész város, ezt mondván: Kicsoda ez? (Mát. XXI. 10)

És ez a kérdés a Jézus korától el mind e mai napig hangzik. Sem akkor, földön jártában sehol nem jelenhetett meg úgy, hogy ezt a kérdést többszörösen fel ne tették volna, sem ma nem beszélhetünk az Ő szellemi jelenlétéről, az Ő hívásáról, megváltó és üdvözítő munkásságáról, a vele való benső egyesülésről, életközösségről, vagy akár csak az egész világtörténetben páratlanul álló felséges egyéniségéről s jelleméről, a nékül, hogy az első kérdés ez ne volna: Kicsoda ez? és hogy meg ne háborodnék az a gyülekezet, vagy az az egyes, a ki előtt róla bizonyosságot teszünk.

»Kicsoda ez?« kérdik a körülállók, mikor Jézus az első bűnbocsánatot hirdeti.

„Kicsoda ez, hogy a szél és tenger engednek neki?“ — hangzik a kérdés a vihartól hányt-vetett hajóban a tanítványok ajkáról, mikor csónakjuk egy pillanat alatt nyugodt vizeken evez tovább.

„Te vagy-e a zsidóknak királyok?“ — faggatja Pilátus. „Avagy te vagy-e ama Krisztus?“ — zaklatják a papi fejedelmek és az írástudók.

És ezer formában és ezer felől vetődik fel azóta is hol a kétkedésnek, hol a hitetlenségnek, hol meg az őszinte keresésnek, az utána való vágyakozásnak hangján ez a kérdés. Sem akkor nem volt, sem ma nem elég bizonyító erejű az az égi szó: »Ez amaz én szerelmes fiam, kiben én megengeszteltem. Őtet hallgassátok.

Ha ma megkérdeznék Jézus az embereket, mint egykor tevén, hogy „engemet, embernek fiát, kinek mondanak lenni az emberek?“ — bizonyára nemcsak annyi lenne a felelet, hogy »némelyek Keresztelő Jánosnak, némelyek Ilyésnek, némelyek pedig Jeremiásnak, vagy egynek a próféták közül« (Máté XVI. 13–14.); volna még más is: némelyek az első socialistának, némelyek a nagy názárethi proletárnak, némelyek pedig egynek a kelet ámitói és varázslói közül, hogy ne is említsem azokat, a kik azt gondolják, hogy már igen nagyot mondtak felőle, mikor azt állítják,

lésezésünk véget ér. Ekkor a közgyűlési tagok tulajdonképpen nagy része már eltávozott s piheni a fáradalmaikat, ha távollétükben a hivatalos teendők nem sokasodtak volna meg, mi pihenést nem tűr.

Bodor Géza.

hogy egy volt a legnagyobb tanító-mesterek közül. De vajmi kevesen mondanak Péterrel együtt: »Te vagy ama Krisztus, az élő Istennek fia!«

Erre a bizonyágtételre Jézus maga is azt mondja az elragadtatott tanítványoknak: »Boldog vagy Simon, Jónának fia, mert nem a test és a vér jelentette meg neked ezeket, hanem az én mennyei Atyám.«

A »Kicsoda ez?« kérdésre pedig, annyi bizonyos, hogy feltétlenül feleletet kell adnia a keresztyén embernek és a felelet milyensége egyáltalában nem közönyös. Hogy a keresztyénség föllépésétől fogva ez volt az egész egyházban a legsarkalatosabb, a legégetőbb kérdés, mutatja nemcsak az, hogy mind maig az erre adott feleletet tartja az egyház s annak minden felekezeti árnnyalata az igaz hitűségnek, vagy az eretnekségnek mértékéül, hanem az is hogy az első százdától elkezdve napjainkig egyetlen egy kérdés sem szolgáltatott annyi vitára alkalmul és tárgyal, mint éppen ez. E kérdés miatt tagadták meg legelőször a testvériséget s annak egyetlen jótája (homousion és homoiusion) miatt ezrek üldöztek, kárhoztattak el, verettek bilincsekbe és szenvedtek halált. Igazán borzasztó történet!

»A hétfejű sárkány, az antikrisztus
Vagyok ti, kikről szent János beszél, —
Gazok, családok, ördög czimborái« — (Madách.)

mondja az igaz hitű barát, a ki mellett a niceai zsinat homousiont megállapító végzése van; »ti meg a nagy Babylon vagytok« — mondja a homoiusion üldözöttje, — mely el fog veszni a világ színéről; rablók, kigyók, torkosok.« Az u. n. szent tanokat az emberek rettenetes fegyverekké kovácsolják s méltán kaczag lettünk Luczifer gúnnya, maró sarcasmusa:

»A szent tanok!.....
Ah, ép a szent tan mindig átkotok,
Ha véletlen reá bukkantatok:
Mert addig csüriték, hegyezitek,
Hasogatjátok, élesítitek,
Mig örülség, vagy békó lesz belőle.« (Madách.)

»Hol aztán a gondolat hiányzik, mindjárt megvan ott a kellő szó« — mondja Mephistó is. (Faust.)

Ez az elkeseredett harc ma is tart; a legnagyobb szeretetlenséggel és kizárólagossággal folyik, elkeseredést víve oda, a hol a Krisztus nyomán öröme nek és békességnek kellene fölsarjadzania.

Igaz, hogy Jézus maga azt mondotta, hogy »ne gondoljátok, hogy azért jöttem volna, hogy békességet bocsássak e földre; nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem fegyvert« (Máté X. 34.) De ő nem *ilyen* fegyvert, nem *ilyen* harcot értett!

Ő ahoz a harchoz bocsátott és hozott fegyvert e földre, a mely a bűn, a nyomor ellen küzd, a mely a mi szenvedélyeink ellen harcol. Fegyvert, melylyel a gonoszt űzi ki, melylyel ezt az érzéki világot győzi le és a melylyel felrzza az elaltatott lelkiismeretet, hogy neki a mélyreható küzdelem után békességet adjon. Az ő igéjének kétélű fegyvere, a hol hatalmasan forgattatik, ott csakugyan harc kél a lelkekben, de nem *tanok*, hanem az *élet* felett.

Persze vitatkozni, tanokat megállapítani, az igaz hitűségnek mértékeit megszabni s az ezektől eltérőket eretnekíteni, kárhoztatni sokkal könnyebb, mint a Jézussal csak egyetlen lépést is megtenni azon a menybe vezető úton, a melyre Ő nemcsak kalauzul ajánlkozik, hanem a mely út ő maga

»A mély elmélkedések — mondja Kempis Tamás — bizony szentté és igazzá nem tesznek, hanem a

tökéletes élet teszen Isten előtt kedvessé. Mi haszon a Szentháromságról mely elmélkedéssel vetekeged, ha alázatosság nélkül lejensz, kiért a Szentháromságnak kelletlen léssz? Inkább kívánom magamban a töredelmességet érezni, hogysem ennek mivoltát általérteni. Ha az egész bibliát bötü szerint tudnád és minden bölcsék mondását elmédbe kapcsolnád is: mit használna az Isten szereteti és malasztja nélküi? *

»Ha engemet szerettek, az én parancsolatimat megtartásotok« (Ján. XIV. 15.) ez az, a mit Jézus maga kíván. Az általa hirdetett evangéliumon kívül, vagy azon felül saját magával nem akart semmiféle dogmát sem adni. Már ő maga tapasztalta, hogy sokan tisztelték őt, bizalommal is voltak hozzá; de predikációjának a tartalma iránt még sem érdeklődtek. Ezeknek mondotta, hogy »nem minden, a ki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megyen bé menyországba, hanem a ki cselekszi az én mennyei Atyámnak akaróját« (Máté VII. 21.)

Senki sem mondhatja, épen a Jézus szellemében nem, hogy miután nem tudom felfogni, elhinni az egyházaknak a Krisztus felől való megállapított tanát, azért az egész evangélium sem kell. Jézus maga nem egy föléle való tant állított az emberiség elé, hanem az Isten kegyelmét és könyörülő szeretetét ígérte meg s azt a nagy kérdést tárta eléjük, hogy határozzanak, vajjon Istent választják-e, vagy a Mammut; az örökkévalóságot-e, vagy e földi életet, a lelket tartják-e nagyobbak, vagy a testet; alázatosságban az Isten kegyelmét akarják-e elfogadni, vagy a saját igazságukban biznak-e; a szeretet parancsa szerint kívánnak-e járni, avagy önzésükben megmaradni; a feltétlen igazság kell-e nekik, vagy a hazugság? A kérdéseknek ebbe a gyűrűjébe van minden befoglalva. Az ezek között való választástól függ az élet, vagy a halál, az üdv, vagy a kárhozat. Ez teszi azt, a mikor *Luther* olyan megáztó rövidséggel és határozottsággal mondja, hogy »a Krisztus által vagy megtartatunk, vagy elítéltünk, harmadik eset nincs!«

Az Isten irgalmasságáról, könyörületességéről és az istenfuságról szóló örömhírt kell meghallani és e hallás alapján elhatározni, hogy Istent és az örökkévalóságot választjuk-e, vagy pedig e világot és az időt? Ebben megalkuvás nincs. Két urnak szolgálni nem lehet; mert vagy az egyiket gyűlöli, a másikat szereti; vagy az egyikhez ragaszkodik, a másikat megutálja. »A hol van az embernek a kinese, ott van a szive is.«

Igaza van *Harnacknak*, mikor azt mondja, hogy »téved, a ki azt állítja, hogy előbb a Krisztusról helyesen kell gondolkozni és csak *után* lehet az evangéliumhoz csatlakozni. Megfordítva! A Krisztusról csak akkor gondolkozhatik valaki helyesen, ha előbb az ő evangéliuma szerint kezd élni. Semmiféle előcsarnok nincs az ő evangéliuma elé építve, a melyen előbb nagy fáradsággal át kellene mennünk; nincs iga, a melyet előbb az embernek magára kellene vennie. Az evangélium gondolatai és ígéretei az elsők és az utolsók. Minden egyes lélek közvetlenül ezek elé állított. Az egyénileg *átélt* vallás, ez a lényeges; minden egyéb a Jézus felfogása szerint képmutatás és kárhozatos.«

»Jöjjetek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megterheltettek és én megnyugosztalak titeket« (Máté XI. 28.) ez a hívó szó nincs semmiféle kiczirkalmazott tantételhez kötve. »Jöjjetek mindnyájan«, mert a Fiú úgy ismeri az Atyát, hogy ez azt akarja, hogy mindenek éljenek Ő néki. A Jézustól annyit kell megtanulni, hogy ő szelid és alázatos szivü s ha ezt megtanuljuk, találunk nyugodalmat a mi lelkünknek. (Máté XI. 29.)

»Egy embernek vala két fia és járulván az egyikhez, monda: Eredj el fiam, munkálkodjál ma az én

szőlőmben. És ez felelvén, monda: Nem megyek; de azután meggondoiván magát, elméne. És a másikhöz járulván, hasonlóképen szóla és az felelvén, monda: Én elmegyek uram! de nem méne el. E kettő közül melyik cselekedte az Atyának akaróját?« És utóvég-re is ez a fő; a többi a modor dolga.

Nem a Krisztust, de csak egy közülünk való embert is addig egyáltalában nem ismerhetünk meg a maga valójában, a mig bensőleg, bizalmasan vele nem érintkezünk, nem beszélünk, tőle nem kérdezősködünk, vele nem élünk rövidebb, vagy hosszabb ideig. Hallhatunk, olvashatunk valaki felől nagyon sokat; mások a maguk benyomásait elmondhatják nekünk de mindez csak közvetítés. Mennyivel mássá lesz a közvetlen érintkezés folytán valaki! A leghívebb fénykép sem adja vissza épen a lelket, a szívet, jellemet; pedig ez az igazi értékes mindenkiében.

Jézusról az egyház tanai adhatják a legszabatosabb meghatározásokat az ő Atyával való egylényegűségéről, isteni és emberi természetéről, e két természetnek egymáshoz való viszonyáról, isteni és emberi akarátának egymás mellé, vagy egyenés alá rendeltségéről stb. A prédikátorok beszélhetnek róla a legfelségesebben, írhatják úgy le, mint a hogyan Pál apostol mondja, hogy ő úgy írta le a galáciabeliek szemek előtt a Krisztust, mintha közöttük feszítettett volna meg (Gal. III. 1) A művészek a napnak aranyába mártott ecsettel ábrázolhatják előttünk égi dicsfénytől övezetten Az emberiség legnagyobb gondolkozóinak róla írt jellemképeit, a kegyes lelkeknek a vele való érintkezésből nyert benyomásait mind elolvashatjuk, a bizonyosság tételeket mind meghallgathatjuk, és a Jézust még sem ismerjük addig, a mig a hellániai Máriával együtt lábaihoz nem ülünk és nem hallgatjuk meg őt magát; a mig hűséges tanítványokként nyomról-nyomra nem követjük őt a Genezáreth tavától a megdicsőülés hegyén át a Gecsemánig, a Golgotháig és az Olajfák hegyéig; a mig nem beszélgetünk vele, mint az Emmausba menő tanítványok és meg nem hívjuk, hogy térjen be hozzánk; a mig nem lépünk vele a legbensőbb barátságba és a mig személyes, egyéni tapasztalatot nem szereztünk arról az üdásról, megnyugtatásról, békességről és üdvösségről, a mit Ő ad.

A kérdésre, hogy »Kicsoda ez?« felelhetünk egészen szabatosan a kate szavaival. Idézhetjük kiváló theologiai tudósok és más bölcsék nyilatkozatait. Mondhatjuk őt Isten fiának, királynak, prófétának, főpapnak, Messiásnak, megváltónak és üdvözítőnek; de mindezek csak »szavak, szavak, szavak« (Hamlet), a mig magunk meg nem éreztük lelkének hatását s a mig Ő tőle magától nem hallottuk: »békesség neked!«

Azért az ő személyének, e személy legbenső lényegének, az ő művének s megváltói, üdvözítői munkásságának a megismerésében azzal a nevelői, pedagógiai módszerrel kell eljárunk másokkal és magunkkal szemben, a mely módszert maga Jézus követett.

»Mikor pedig járna Jézus a Galilea tengere mellett, láta két atyafiakat, kik a hálót akkor vetik vala a tengerbe és monda nekik kövessetek engemet és onnét előbb menvén, láta más két atyafiakat, kik az ő hálóikat kötöztetik vala és hívá őket is.«

Ime nem gyóntatja meg őket előbb, hogy »mint tetszik nektek az embernek Fia felől?« Előbb nem az ő isteni természetét és isteni örök rendeltetését hangsúlyozza. Egyszerűen csak azt mondja: »Kövessetek!« A segítségre és üdvre szorultakhoz előbb mindig emberileg akart közel jutni, bennük bizalmat ébreszteni és szeretetüket megnyerni. Csak az egyik izléstelen apokryph-evangélium szerint mondja mindjárt születése után Máriának: »Én vagyok Jézus, Istennek fia, a Logos« (Evang. infantiae Salvatoris.)

»Kövessetek!« Tudta, hogy ha követik, ha őt emberileg megismerik, a megismerésből bizalom, a

*) Kempis T. »Krisztus követéséről.« Ford. Pázmány Péter. 1600.

bizalomból szeretet fog származni. Emberi munkaságából majd kiérezendik belső isteni életét. És tényleg úgy látjuk, hogy a mint mind közelebből érintkeznek vele, annál jobban érzik benne Istennek a közellétét, akkor vallják, hogy ilyennek kell lennie a mi Messiásunknak! Ez az igazi, az Istentől küldött segítő és megváltó, a rég várt Dávidi sarj, a kiről az Isten azt mondta: »Én fiam vagy Te!« Aztán pedig elhirdették, megleírták a mit vele és benne átéltek és megismertek. Mikor a jeruzsálemi főtanács el akarja tiltani, hogy »teljességgel ne szólanának és ne tanítanának a Jézus nevében«, Péter és János azt felelik: »nem lehet, hogy a melyeket láttunk és hallottunk, azokat ne szóljuk« (Ap Csel. IV. 20)

Ha a Krisztust megakarjuk ismerni, előbb el kell tekinteni minden theologiai tantól, egyházi dogmától a mi az ő isteni természetét felől megállapított szelid lélekkel és alázatos szívvel kell magunkat az ő hatása alá helyeznünk, míg az ő emberi lényege egészen a lélek tulajdonává lesz, míg igazi benső szeretet, tisztelet, véghetetlen bizalom és minden fenntartás nélkül való odaadás támad lelkünkben. A ki aztán őt így „jó Mester”-nek ismeri fel, akkor kezd érzelme lenni az *egyedül jó* iránt s előtte pi. Jézusnak a büntelenségéről szóló egyházi tan nem lesz többé csak üres hittani fogalom, mint a hideg szívű gondolkodó előtt, hanem a Jézus büntelensége egy csodálatos isteni tartalom, a szívnek gazdagsága, isteni szeretet-erő, nem fáradó könyörület, soha el nem keseredő szelidség, soha nem nyugvó mentő erő és az Istennel való legbensőbb közösség gyanánt tűnik fel, melyet hiány, avagy fogyatkozás egyetlen pillanatra sem zavar meg.

Milyen sajtóságos, hogy ha valakinek például gyógyfürdőt ajánlanak, eszébe sem jut, hogy előbb sokat okoskodjék a gyógyvíz vegyi összetétele felett. Elmegy, megpróbálja, mielőtt még a vegyelemzést megkivánná. De vallás felett előbb örökké okoskodnak, annak kérdéseit előbb bonczolgatják, mintsem belevetnének magukat az angyal szárnyaival hullánzásba hozott Bethesda tavának gyógyító, üdítő habjaiba.

Drummondnak (»Das Schönste im Leben«) van egy gyönyörű hasonlata, a melyben elmondja, hogy a csillagász hogyan fényképezi le a csillagot. A csillagvizsgáló toronynak — mondja — kis, homályos szobájába belépve először gyergyat gyűjt. Talán, hogy a csillagot lássa? Nem, hanem csak, hogy felállíthassa fényképező készülékét, a melyen át a csillagot megláthatja. A fényképezést maga a csillag végzi el, de mégis a csillagász az, a ki a fölvetelt lehetővé teszi. Hosszabb időt tölt el azzal, hogy elkészítsen mindent. Megigazítja a látcsövet, megtisztítja a lencsákat, beállítja a reflectorokat s csak azután irányítja a csillagra az egész gépezetet. Kioltván a parányi földi fényt, rábizza a csillagra, hogy munkáját hadd végezze el az érzékeny lemezen. A keresztyén ember feladata is csak az hogy lelke készülékét helyesen állítsa be. Ha ezt megtette, földi kicsiny mécsesét kifújhatja. Engedje át magát tisztán az égi fény behatásának s a Krisztus képe oda bevési magát szíve, lelke közepébe.

Nem a *tan* a fődolog, hanem, hogy a Krisztus képe éljen bennünk. Ez létünk célja. „Öltözzétek fel a Krisztust” — ez a keresztyén hivatása. A míg ez be nincs töltve, addig feladatunkat sem oldottuk meg; addig hiányzik vallásos életünk koronája, igazi tartalma.

De minderről más merőben hiában beszél nekünk, míg magunk meg nem próbáljuk és magunk nem foglalkozunk Jézussal; míg tért nem adunk neki a saját ételünkben és lényegünkben.

Azonban ma is hányan vannak, a kik a bibliai két ördögössel azt kérdezik: „Micsoda társalkodásunk vagyunk nekünk te veled Jézus, Istennek Fija?» (Máté VIII. 29)

Igen nem volna vele semmi »társalkodásunk«, ha kétezer esztendővel ezelőtt ő is éppen úgy letűnt

volna a történet színpadáról, mint annyi más és az Arimathiai József sirboltja örökre eltemette volna. De még a leghitlenebbnek is nem kell e bevallania, hogy az emberiség legnagyobbjai közül is egyetlen-egy sem gyakorolt sem a saját korára, sem a késő évszázadokra akkora befolyást, mint az a csendes, szelid és alázatos szívű ember, a ki ebbe a szeretetlen és Istentől elidegenedett világba az Istenben való életet és a szeretetet hozta be Jézussal nemcsak a világtörténet új korszaka kezdődik, hanem valósággal az emberi létnek, egész életfelfogásnak a legmélyebbre ható átalakulása történt meg.

Valami megfoghatatlanul bámulatos az ő egyéniségének rendkívüli egyszerűsége és közvetlensége és éppen ez az egyszerűség maga valami kifürkészhetetlen mélységnek, végéremehetetlen titoknak az érzetét kelti fel. Külső kicsinység mellett mindenekel legyőző belső fenség; e világ minden java és szépsége föltett érzett őszinte öröm mellett a fájdalom legmélyebb érzése; a leglágyabb kedély mellett a legférfiasabb tetterő, a mely az ellenszegülő világgal szemben a harcot bátran veszi föl és hőiesen állja meg. Tevékenységének gazdagságát áthatja a mennyei Atyával való tökéletes közösség alapérzése s ez érzés éltető ereje ad minden megnyilatkozásának valami csodálatos bensőséget és átlátszó világosságot. (Eucken)

Gyakran léptek tel Istennek követői azzal a biztos öntudattal, hogy isteni megbízásuk van és akarva, nem akarva e küldetésüket teljesíteniök kell. A megbízás azonban többé kevésbé tökéletlen volt: sokszor összeszőve hiányos, politikai és kisszerű dolgokkal. Csak a pillanatnyi szükséghez szölkottak és a mi fő, maguk a próféták sem állották meg a próbát, hogy küldetésüknek egyszersmind példányképei is legyenek. Ilyes keseregve mondja: Elég immár az én életem! Jeremiás megátkozza születése napját, mert elfáradt megbízatása hordozásában. Jézusnál ellenben minden tökéletes, semmi hiány nincs. Nála és vele a legnagyobb és a legegyetemesebb megbízatás valósult meg. E megbízatással lenyult az emberi élet legmélyebb gyökeréig és szölkott az egész emberiséghez. Az időt minden szava, minden tette túlélte és túl élendi az örökkévalóságba és győzedelmeskedik minden történeteken. Gyönyörűen mondja róla *Schaff* („Krisztus személysége”) „a kora férfúság virágában halt meg és támadt fel és él népe szívében hervadhatatlan üdéséget és törhetetlen erőteljében mind örökké! Megtartotta magát ifjusága narmatját Személye úgy, mint munkája, minden szó, melyet kiejtett és minden tett, melyet cselekedett az ifjuság üdéséggel, ragyogásával és erejével bír és meg is fogja tartani mindazt az idők végéig. Minden más dolog elenyészik, minden emberi könyv elveszti érdekességét ismételt olvasás után; de Jézus evangéliuma soha sem lesz unottá, minél többször olvassuk, annál érdekesebb lesz s mélysége megmérésére tett minden kísérletnél mélyebb lesz. Még Napoleonról is azt mondják, hogy Szt.-Ilona szigetén úgy nyilatkozott egy asztalán lévő Uj-Testamentumra mutatva: Sohasem fáradok bele olvasásába és naponként egyforma gyönyörrel olvasom. Az evangéliom nem egy könyv, hanem egy élő hatalom, mely legyőz minden ellenálló erőt. A lélek, mely az evangéliom szépsége által foglyul ejtetik nem magáé, sem a világé többé, hanem Istené. Minő bizonyosága ez Krisztus istenségének!” (19. l.)

Az emberi szó, az emberi tanítás drágakő lehet talán a kárbunkulusnál is drágább, fényesebb, ragyogóbb. Jézus minden szava ellenben mustármag. Amában nincs életerő; de emez él és éltet. Minden más nagyság megdőbent, ránk nehezedik, sokszor visszataszít vagy lever. A Jézus nagysága vonz, hív, fölemel, erőt ad. I. Napoleon mondá Bertrand tábornoknak: „A világ bámulja Nagy Sándor hódítását; de Krisztus olyan hódító, a ki magához vonz, magával egyesít, magába olvaszt a saját javára nem egy nemzetet, —

nem, hanem az egész emberi nemet Minő csoda! Az emberi lélek minden tehetségével együtt Krisztus létének kapcsolt részévé lesz.“ (Idézve Schaffnál.)

Az unitárius dr. *Channing* is azt írja Jézusról Peabodyhoz intézett egyik levelében: „Minél többet tudok Jézusról, annál kevésbé nélkülözhetem őt; és ez a hely, melyet szívemben betölt, a megelevenítő feladat, melyet jelleme teljesít, nem megvetendő bizonyítéka valódi voltának és emberfeletti nagyságának. — Ó Istennek tökéletes képmása volt, a szellemi természet tökélye.“ — — „A keresztyén Jézus Krisztusban örökkévaló gyönyör forrását találja. Egy történet sem érdekli őt úgy, mint az evangelium. Szíve gyakran ég, a mint Ura működéséről, szenvedéseiről és erényeiről olvas. Hányszor fordul elméje csodálkozással vegyült megindulással keresztjéhez és minő örömmel üdvözli őt, midőn halottaiból feltámad!“ Sőt még egy *Benan* is, mikor végig bírálta, mondhatni vérig bonczolta Jézus alakját, kénytelen azt mondani: „Bármily meglepetések várjanak a jövőre, Jézus soha sem fog túlszárnyaltatni. Imádása megifjodik szünetlenül; szenvedései megolvasszják a legnemesebb szíveket; minden idők hirdetni fogják, hogy az emberek fia között nem született nagyobb Jézusnál.“

De most veszem észre, hogy tulajdonképpen nem, s akartam semmiféle feleletet adni arra a kérdésre: „Kicsoda ez?“ nehogy magam is valamely tant hirdessek. Csak arra akartam a figyelmet felhívni, hogy erre mindenünknek magunknak kell a feleletet megkeresnünk és megtalálnunk, mert csak így válhatik bennünk élő és éltető erővé a Krisztus. A mit Ő élt és szenvedett, azt érettünk élte és szenvedte. Érettünk végezte a munkát, a melyet az Atya reábizott. E munka eredménye a mi váltságunk.

Hadd szóljak majd a jövő alkalommal erről a váltságról.

Kenessey Béla.

Alvinczi, a kassai magyar pap.

A nemzet és a prot. egyház történetében, meg az irodalom történetében is nevezetes férfiút állítok néhány perczre szemünk elé, kinek értékét kortársai, barátai és ellenfelei jól ismerték, kinek nagyságát ma is felhasználják akkori ellenfeleinek nagyobbá tételére s a kiről a magyar protestáns közönség ma már édes keveset tud.

A XVII. század elejére gondoljunk, a nemzeti küzdelmek, vallási viták, gyakori békekötések és gyakori békeszegések korára, Bocskay, Bethlen, Pázmány idejére. E kor a felekezetek küzdelmének a kora, melyben a politikai cél a vallás dolgaival összefonódott, melyben a politikai cél a vallás dolgaival összefonódott tűnik élénk, melyben felekezetek szerint volt két párton az ország. Egyik felén az erdélyi fejedelmek körül a nemzeti törekvések harcossai, küzdve a protestánsok igazáért is, másik felén a protestánsok ellenségei, kik már természetesen avagy mondjuk, kénytelenségből is abban a táborban érezték jól magokat, mely hozadt minden hantól, a mit bárki is a nemzet érdekében emelt. Így találkoztak az érdekek s így voltak egymással szemben a két felekezet tagjai ingadozva király hűség és hazaszeretet, hazafiság és egyházi buzgóság között.

Az előbbi század elteltével a szerep is megváltozott. Az addig diadalmas protestántizmust egyszerre saját fegyvereivel, a szószékből és nyomtatott munkákkal rohanja meg a poraiból támadóként felemelkedő katholicizmus és ebben a katholicus visszahatásban a protestáns papoknak az ellenállás lett a feladata, s az maradt mind e mai napig. A visszahatás vezére nagy tudománnyal, erős hittel és erős kézzel a jezsuita rendtől hazánkba küldött Pázmány Péter s arról a küzdelemtől szólva egyházunk legérdemesebb fiának azt kell tartanunk, ki a

támadásoknak leginkább ellene tudott állani Pázmány maga választotta ki ellenfelét, kiben az egész magyar protestáns egyházat akarta irodalmi, tudományos téren legyőzni.

Bocskay bizalmas emberét a politikai és vallási szempontból egyképen fontos Kassa város papját: Alvinczi Pétert kényszerítette személyes küdelemre. Ez volt a protestáns papok között állására, képzettségére, hírére nézve a legtekintélyesebb s a kis felekezete papjainál akkor sem gyakori meghitt embere volt a királyi hatalom túlapási ellen a nemzet és a prot. vallás védelmére felkelt fejedelemnek Bocskaynak s így közel volt a politikai ügyekhez is.

A kort ismerjük; Bocskay és Bethlen Gábor nemzeti érdemeit nemsokára szobrok hirdetik s bizonyítják, hogy azok a küzdelmek nemzeti küzdelmek voltak s így a nemzet javára dolgozott, ki e két fejedelmet tanácsosal, huzdítással támogatta.

Alvinczi Péter életének és működésének egy célja volt: nemzetének és vallásának a megtartása. Az országnak legyen alkotmányos s szabadsága, a vallások legyenek egyenlők, ne háborgassák a lelkiismeret szabadságát. Tudta, hogy a magyarságot is, a protestánsokat is veszély fenyegeti s a mint egy helyen van e két fogalom, egy helyről jön a veszedelem is. Ebből a veszélyből szabadulni akarva azt hirdeti, azt tanácsolja: a mit előtte a XVI. század jámbor krónikása, a mi minden időben főszüksége és főhiánya volt a nemzetnek: az egyetértést. Vallási különbség ketté választotta a nemzetet, igyekszik a vallás erejével együtt tartani legalább a magyarabb részt. Meg akarja oltalmazni vallását a pusztulástól, nem engedni hivatni a kath. egyház hatalmába, mert széles tudományára révén a maga hitét tartja igaznak s történelmi tudása alapján ennek romlásában hazája, nemzete vesztétől fél. Szemében az ország és az evangéliumi vallás érdeke egy: politikai szabadság nélkül nem lehet vallási szabadság, de a prot. egyház kimulásával kidől a nemzeti szabadság oszlopa. E kettő megtartásán dolgozik ez a politikai hitvallása és vallási politikája.

I. Politikai szerepe.

Politikai dolgokban felfogása és célja teljesen megegyezik Bocskayéval és Bethlenével, de nem függ ezektől. Külföldi egyetemekről hazatérve debreczeni tanárból, majd váradi esperesből a Bocskaynak meghódolt Kassa papja lett s ezen az igen fontos őrhelyen közvetlen tapasztalásból ismerte meg mindkét félt. Tisztán látta a nemzeti érdekeket s ez alapon egész lélekkel állott a fejedelem mellett. Mikor 1606. ápril 24. összeül a bécsi alkudozások eredményét tárgyaló kassai országgyűlés, a fejedelem házi kápolnájában isteni tiszteletet tartanak, eléneklik a rendek Lutherénekét: „Erős várunk nekünk az Isten“ s meghallgatják Alvinczi beszédét, intését, hogy kihuzott kardjokat ne bocsássák vissza hüvelyébe, míg a teljes vallásszabadságot nem biztosították. E beszéddel kezdődik Alvinczi szerepe a mozgalomban s folytatása az a védírat, melyet „1606. jun. 16-án Kassán, Magyarország szabad városában“ az udvari pártnak s különösen a jezsuitáknak világgá kiáltott rágalmait ellen a „magyar egyházak lelkeszei“ *Apologia* czimvel kibocsátottak. E kis röpiratban erőteljes hangon bizonyítja a kassai pap, hogy a szerzetesek és jezsuiták vádjai méltatlanok, mert a magyarok keresztyének, a helvét hitvallást követik, csak néhány megye híve némely pontban az ágostai hitvallásnak, de azért közöttük „üdvös egyetértés és keresztyéni szeretet lakozik állandóan.“ Így szolgálta Alvinczy Bocskay és a haza ügyét s a fejedelem halála után mint vegrendeletének egyik végrehajtója magáról és két társáról teljes joggal írja: »a haza szabadságának felállításában az mi kegyelmes üdvözült urunk mellett való jelentésünkkel mi szolgáltunk legtöbbet. Csak ezután szolgált pedig igazán, a

Pázmányval volt irodalmi vitákban s később Bethlen mellett.

Bocskay halálától Bethlen trónraléptéig nyugodtan végezte Kassán papi dolgait, még királyi kitüntetésben is részesült, de már 1615-ben újra összekötésbe lép a régebben ismert erdélyi fejedelemmel, ennek mintegy megbízottja a felső vidéken s nem csak előkészíti az utat Bethlen számára, de egyenesen biztatja a felkelésre, hiszen nagyon tudja, legjobban érzi, hogy erre a nemzetnek és a prot. egyháznak milyen szüksége van. A békét ugyanis őszintén akarta Bethlen is, a felső-magyarországi rendek is, de sérelmeik orvoslását is kívánták, hiszen ez volt a felkelés célja. Csakhogy nem találtak a királyi udvarnál s a kath. papságtól függő kormánynál semmi őszinteséget s kivált mikor az udvarnak az az eredeti gondolata támadt, hogy a zavarok lecsendesítésére Pázmány Pétert küldje az ország felső részébe, annyira fejlődött a dolog, hogy a Homonnai-féle támadás visszaverésére Bethlen kénytelen volt fegyvert fogni. 1619-ben indul meg diadalmas útján s csakhamar megjelenik egy terjedelmes röpirat, mely részletesen feltárja az előzményeket s bebizonyítja, hogy a felkelés nemcsak törvénytelenységnek a következménye, tehát jogos, hanem egyenesen hazafiúi kötelesség is volt. *Querela Hungariae: Magyarország panaszja* a címe; a felkelést Bocskay felkelésével szoros összefüggésben tárgyalja, a kettő okát és célját egynek mutatja. Határozott tényeket hoz fel s elkeseredett hangon, a sok baj miatt fájdalommal annak okozói iránt haraggal mondja el, hogy mint avatkozott a kath. papság az ország ügyeibe mindig a magyarság kárára. Nem vallási, hanem nemzeti okból keltek fel s e röpirattal az a ezéljok, hogy „király Urunk ő Felsege a mi nyavalyánkat meggondolgya s megértvén igaz ügyünket, fájdalminkat, szorongatásinkat, ne csodálgya ő Felsege, hogy magunk ótalmaért, religiónk s törvényink menységéért feltámadtunk. Lássák meg a szomszéd nemzetek az egész keresztény világ, mily fontos es sürgető okai vannak ennek az isteni és emberi törvények helyreállítására végett történt felkelésnek, segítsenek nekik abban, hogy ezt a háborút kívánatos csendességre vihessék.

„A bajoknak és okoknak következetes és világos elősorolása és bizonyítása e munkában is Alvinczi szerzőségére mutat. Legközvetlenebb tapasztalatai neki voltak, hivatott ő volt erre. Igazolni akarta e perczig sem késő vádak és gyanúsítások ellen Beth'en Gábort és a magyar protestánsokat, igyekezett az igazság ügyét, a szabadság és alkotmány védelmét erősíteni. Természetesen rá kellett mutatni a bajok okaira. És az a röpirat hibája, hogy a nagyon sötét színekkel festett képen csupán a papokat tünteti fel ilyenekül. Ezeknek mindenesetre igen nagy részök volt abban, hogy az ország olyan állapotba jutott, mert akarva-nem akarva háborúságot okozott minden lépésök, de e vád egyoldalúvá teszi a röpiratot, melyre Pázmány felelt. Egyszerűen tagadott mindent, nem czáfolt meg semmit. A megújult felkelésben ügye vezérének ismét segítségére sietett ez irással; hangja lehetett szenvedélyes a méltó felindulás miatt, következetes elhatározásai lehettek meszeszemenők, de nem volt benne a mivel vádolják, nem volt benne egy szó sem a koronás király személye ellen, hiszen épen segítségért fordul hozzá!

Bethlen 1619. szept. 20-án bevonul Kassára. Alvinczi mellette van, elkíséri Pozsonyba s a protestánsoknak visszaadott főtemplomban ő beszél először, kitartásra, buzgóságra int: „Nosza urak, most lássatok dolgokat, most vagyont kezetekben, most meg ne hagyjátok magatokat csalatni!” E határozott szót kihívásnak, bujtogatásnak csak olyan sajtóságon kétkedő és mégis elfogult lélek mondhatta, mint Veresmarti Mihály pozsonyi kanonok. Arra az intésre szükség volt s a tanácsot bizony nem ártott volna jobban is megszívlelni!

Pozsonyból Kassára, onnan 1620 június 20-án a

besztercebányai országgyűlésre indult Bethlen s folyton mellette levő kassai pap is. Közben „Gácsnak sz p várában“ vitatkozott Veresmartival, a nagy tépelődővel s a gyűlést megnyitó isteni tiszteleten megint csak ő áll a szószéken, — előtte a fejedelem és a szövetséges rendek, kezében a biblia, ajkán hatalmas beszéd a szentháromság titkáról s ebben ismét az intés, hogy a kezdődő nagy küzdelemben egyetértés és kitartás legyen a hatalom ellenében fegyverök.

Sok mindent híresztelt az udvari párt e gyűlésről, melyen Beth'ent királylgyá választották s a sok mende mondából Révai Péter nyomán Pázmány életrője: Fraknoi Vilmos is közli a következőt: Bethlent hívei minden áron meg akarták koronázni. „Alvinczi Péter — írja F. V. — ki a fejedelmet mint udvari pap kísérte, elég ambícióval birt, hogy hasonló ünnepélyes cselekményt végezzen “ Sürgetésére Bethlen azzal felelt, hogy ki koronázná meg? „Rendelkezésedre állok én, fel-le amaz. Úgy ám — ellenveté nevetve a fejedelem — te nem vagy esztergomi érsek! Parancsold — mondá a nagyrvágyó prófétikátor — s esztergomi érsek eszek és megkoronázlak. De csak koronás király nevezhet esztergomi érseket, viszonzá a fejedelem s véget vetett a jellemző párbeszédnek “ Bizony pedig ez nem jellemző, már csak azért sem, mert nem történt meg. Bethlen felesége 1620. aug. 13-án, néhány nappal a besztercebányai gyűlés előtt Kassáról írja a fejedelemnek, hogy „Alvinczi uram az kegyel...ed levelét mostan megadá“ s „ez felől is irok édes szerelmes uram, Péter pap jelentése, nekem, hogy Rédei Pál igen beteg volna“, ha tehát Alvinczi már akkor Kassára visszatért, Besztercebányán semmiféle jellemző párbeszédet nem folytathatott.

A megindult háborúban Alvinczi a közbenjáró a fejedelem és a felső-magyarországi rendek között, gyakran meglátogatja Bethlent, a ki őt mindenről sürűn értesíti. Az egész mozgalom nemzeti céljait, az önzéssel, álnoksággal indult nagy fejedelem tetteit, terveit s a mi minket most közelebről érdekelt Alvinczinek a mozgalomhoz és a fejedelemhez való viszonyát világosan feltárja Bethlennek egy bizalmas levele. Az 1626-i pozsonyi békével elégedetlen rendek sok mindennel gyanúsították Bethlent, úgy hogy a benne pedig feltétlenül bíró Alvinczi is szemrehányást tesz neki engedékenysége miatt s magyarázatot kér. A fejedelmet bizalmas papjának ez a levele nagyon megdöbentette. Rögtön felel reá „Márczius 25-ik napján írott levelét ultima ejusdem vevém... Megolvasván nem keveset csudálkozom az kegyelmesek elméjének megháborodott, habozó discursussán és abból származott vacilláló titubálásán.“ Hosszasán „akarván... elméjét csendesíteni“ Alvinczinek, elején kezdve el mondja háromszor megújított felkelése történetét. A felvidéki rendek kérték a felkelésre, de erre még nem indult volna meg, mert félt, hogy nem minden panasz igaz, de júl. elején (1619.) követségbe küldték hozzá Károlyi Mihályt, „ez a követség csinált nálam hitelt az Urak sok esedezéseknék... s az kegyelmed biztatása bátorított az magyar nemzetnek akkori veszedelmes állapotjába való segítségére in persona hogy menjek.“

A fejedelemnek ez a levele Alvinczi Pétert egyenesen a felkelés megindítójaként mutatja be s bizonyosságot nyújt ennek az egész nemzeti mozgalomban való fontos szerepére, mely csak Bethlen halálával szűnt meg.

II. Alvinczi, a pap.

E politikai szereplés mellett igazi papja, atyja egyháznak; papiasan és emberiesen gondol annak minden dolgával, a külföldön tanuló ifjaknak pártfogója; Bethlen Gábor és a német tudósok érintkezését közvetítve p. o. gyulafehérvári iskola emelésében is része van.

Hivei szeretetéről meghatóan tanuskodik Kassa városi jegyzőkönyve. 1634. nov. 23 án szomoruan jelentette Kőszegi Szócs Miklós bíró a csak azért összehívott „község”-nek, hogy „az Isten ő szent Felsege az ő véghetetlen decretuma szerint az mi lelki tanítónkat, Alvinczi Péter uramat az árnyék világból kiszólitotta” „Elfelejthetetlen sóhajtásunkra írják a temetésre hívó levélben az eperjesieknek — (lvétett megcsekenésével az mi Ecclesiánk fővezére és Istenünk nyájának hűséges pásztora; városunknak érdemes tanácsosa, a ki mind életére, magaviselésére, auctoritására, az régi dolgokból vett megérett értelmére nézve nem csak itt ez mi helyünkben, hanem még idegen helyben is dicséretes névvel tündöklött. Bizony elhagya az mi városunknak ékessége, Ecclesiánknek bástyája...!”

Alvinczi a magyar protestans egyház történetében különösen theologiai álláspontja miatt nevezetes. Kassai egyházában megakarta valósítani a két protestáns felekezet egyesülését. Sok bajt okozott ezzel magának ott is, sok okot adott ezzel arra, hogy a vita-iratokban e tekintetben bele kössenek. Sajátságos is volt az Oda megy Kassára a lutheranusok közé a bihari kálvinisták esperese, aláírja az ágostai hitvallást, de nem az ötvárosi luth. espereshez, hanem az abaúji kálvinistákhoz csatlakozik, azoknak alesperese lesz; egyaránt részt vesz mint eskető pap a lutheranus Thurzó Imre s a kálvinista Bethlen Péter esküvőjén, — kassai német luth. paptársaival vitatkozva elismeri bírónak az ötvárosi luth. superintendenst, de elmegy a debreczeni ref. nagytemplom ünnepélyes megnyitására. Nem kutatva itt e magaviselet theologiai, tudományos alapját, rámutatunk az Alvinczi Péter minden tettében és írásában nyilatkozó határozott célra. Vitázó irataiban és politikai szereplésében. egyházi szónoklataiban és papi magaviseletével ugyanazt a célt szolgálja: a két protestáns egyház és ezzel a magyar haza erősítését, biztosítását. E végre nem látta elégnek a harcot, fontosabbnak tartotta a benső erősödést, a mi az egyesülés után következett volna. Szép szándék, de óriási feladat épen a protestantizmus alapelve: a szabad vizsgálódás miatt. A többször megkísérelt egyesülés mindig meghiúsult s a kassai egyházban is csupán a főpédikátor személye volt az összetartó kapocs. Alvinczi munkáiban soha sem szól egyik vagy másik prot. felekezetről: küzd mindkettőért; nem a maga ide vagy oda tartozását bizonyítja, hanem hogy az ő hite az egy igaz bibliai vallás.

(Vége következik.)

Dr. Imre Sándor,
kolozsvári ref. koll. tanár.

Irodalom.

Megjelent a »*Bibliai Képek*, rövid s népszerű biblia magyarázatok« füzet. jobban mondva vaskos kötete, írta *Sz. Kiss Károly*, nyomatta Spitzer Sándor könyvnyomdája Kaposvár, 1901. *Ar. 5 korona.* Rövid előszó után 62 egyházi beszéd áll előttünk 258 lapon. A beszédek népszerű, élénk modoru és élénk figyelmet ébresztő bibliai magyarázatok, a minőkre valóban szükségünk van. Rövidségük, frissességük Luther nevezetes intésére emlékeztet; „Tritt frisch auf, thu's Maul auf, hör' bald auf!” A részben már alélt, részben lázasan lélegző társadalom sok-sok bajának akár enyhítésére, akár meggyógyítására lehetne-e másuvá fordulni, mint az *Iráshoz*, és annak életadó külféjéhez? A tufeszített munka a tulhajtott versenyfutás korának eme napjaiban, mikor a társadalom homlokán annyi aggodalom borong, sőt annyi halálverejték gyöngyözik, megutálhatnák-e az emberiség jobbjai a nagy vigasztalást „jöjjetek én hozzám, kik megfáradtatok és megterhelettek, megkönnyebbitlek titeket!?” És mikor a sikamlós utakon a lelki sötétségben annyian jutnak vesze-

delmes lejtőre: lehetne-e véka alatt rejtegetni a gyertyát? Nap-nap után látunk egy-egy éber őrállót, ki a véka alól kiragadott gyertyát magára emeli, hogy mindeneknek világoljon. Ref. anyaszentegyházunk igehirdetői elég serényen hintik a világosságot és törekusnek szólni, az ígét mind alkalmas mind alkalmatlan időben. A Sz. Kiss Károly előttünk álló műve nem közönséges buzgóság és lelkesedés tanuja, sok és értékes tapasztalat, nagy igazság szeretet és ügyeskedés eredménye. Tanítani, javítani és emelni igyekszik az embert. Öregbiteni az anyaszentegyház dicsőségét, megépíteni az Úr házának romlásait, a csüggeteg prédikátoroknak emlékezetébe hozni mely szépek az evangyeliom hirdetőinek lábai. Egyelőre is óhajtottam a *Bibliai Képek* kötetéről megjegyezni ennyit, addig is, míg talán nem sokára több időhöz juthatok és kimutathatom, hogy a magas foku buzgalom és lelkesedés miként oldá meg a nagy föladatot. A részletes könyvbírálatra tehát e helyen ígéretet teszek. De szükséges dolog, hogy ha az Úr némelyeket rendelt tanítókat és írókat, rendeljen buzgó hallgatókat és olvasókat is, csak így könnyebbitjük meg egymás munkáját. Tisztelettel ajánlom Sz. Kiss Károly nagyigmándi ref. lelkész Úr művét (U. p. Nagy-Igmánd Komárom megye) lelkészársain nagybecsű figyelmébe.

V. Zs

Különfélék.

Zeykfalvi id. Zeyk Daniél Alsó-Fehérvármegye főispánja Magyar Gyerő Monostori báró Kemény Domokos és néhai neje Magyar Gyerő-Monostori báró Kemény Ilona leányával *Magyar-Gyerő-Monostori báró Kemény Idival* f. hó 2 án Nagyenyeden házasságra kelt. Midőn hazánk és egyházunk történetében egyként nagynevű Zeyk-család e legújabb örvendetes eseményét hírül adjuk, egyben kapunk és egész egyházkerületünk részéről a legmelegebb szerencsekívánatainkat fejezzük ki kerületünk nagyérdemű és közszereletben álló status-curatorának és immár kedves hitvesének. Szívünkben kívánunk nekik hosszú, zavartalan, boldog családi életet!

Id. gróf Ráday Gedeon A magyar ref. egyháznak nagy halottja van. Id. gróf Ráday Gedeon a békésbányai egyházmegye főgondnoka nov. 29 én 72 éves korában Budapesten elhunyt. Tösgyökeres kálvinista mágnás család ivadéka volt, jellemében a kálvinizmus minden kiválóságaival mély vallásossággal, egyházas buzgósággal, égő honszeretettel, rigorózus erkölcsi felfogással s ennek érvényesítésére vasmarokkal. 1829. jun. 16-án született Pesten. Atyja gróf Ráday László. A jogot Kecskeméten végezte. 18 éves korában már hivatalnok Pestmegyében, majd fogalmazó az alkotmányos miniszteriumban. Aztán «honvéd» Mészáros hadügyminiszternek segédtitkja, Dembinszkynek s Bem erdélyi hadjáratának hűségű segítőtársa. 1854-ben megházasodott; 67-ben belügyi osztálytanácsos. 68-tól magyar királyi biztos az Alföldön Szeged székhelylyel. Mint Kálvin hajdan Genfben: úgy csinált ő rendet, élet- és vagyonbiztonságot az Alföldön a «betyár-uralommal» szemben. A híres Rózsa Sándor bandát s örökösait ő irtotta ki az Alföldről. 1871-ig 1515 büntényt derített ki, melyben 111 rablógylkosság volt. Rettenetes erélylyel, de fényes sikerrel teljesítette feladatát, melyet véglegesen megoldott. 1893-ig a honvédelmi miniszteriumban volt hivatalnok, azután a magányba vonult. De nem nyugodott soha egyháza érdekeinek szolgálatában. Mint puritán kálvinista szolgálta egyházát mindvégig s főgondnoki állásában akkor is szeretettel marasztották, mikor már súlyos fülbaja miatt az adminisztrációban nem vehetett részt s csak jótékonyosságában gyakorolhatta tisztjét. Vallásossága mély és komoly volt. Róla mondják, hogy egy különben előkelő zsinati-atyának, ki a folyosón a szenteket, szűz Máriát, Krisztust stb. igen gyakran emle-

gette, fél tréfásan, fél komolyan oda szólt, hogy Máriájával és szentjeivel csináljon a mit tesszik, hanem a Krisztus. — az édes mindnyájunké! Vallásos világnézete az orthodoxia felé hajlott, de menten annak minden türelmetlenségétől. Közvetlen utóda nem maradt. Halálát két férfi unoka öccse István és Gedeon s számos nőrokon gyászolja. Legyen emléke áldott!

Ugrai Gyula, marosvásárhelyi ref. egyházunk rég: buzgó tanítója és s. l. lelkésze e hó 25-én elhunyt. 30 éven át szolgált kiváló buzgósággal, szép sikerrel Fájó szívvel mondunk egyházközsegével „Isten hozzád”-ot neki. Em éke áldott. Porai pihenjenek csendesen! — Tanítói állására helyettesül *Westfall Irén* alkalmaztatott, kinek működésére sikert kívánunk.

Lelkész meghívás. *Harasztos*, tekintélyes egyházunk a Kémerbe távozott Nagy István helyére mint halljuk, egyhangulag *E. Ujváry István* addigi maros-ludasi körlel kész aát hívta meg lelkészéül. Gratulálunk!

Lelkész-beiktatás. *A pákói* ev. ref. egyházközség új lelkészét, *Vass Jenőt*, vasárnap iktatták be átlásába nagy közönség jelenlétében. Az *orbai* ref. egyház kiküldöttekkel képviseltette magát. A beiktatást *Ignác László* kovásznai lelkész végezte, ki után az új lelkész, *Vass Jenő* tartotta meg széklóglaló beszédét, melyben három főletrő szólt: Isten országának építése, hazaszeretet és a függetlenségről. Beszéde nagy hatást keltett. Az istentiszteleten az „Emke Daloskör” adott elő szép egyházi énekeket. A templomozás után közebéd volt, melyen számos felköszöntő hangzott el az új lelkészre. Áldást kívánunk munkájára!

„Szó nélkül nem türhetjük” (sic!) a gyülekezetek jogainak nyirbálását, írja „a magyarországi protestáns teológiák ifjuságának hivatalos lapja” a „Közöny” az erdélyi ref. egyh. kerület közgyűléséről szóló rövid, de anná felületesebb tudósítása végén a legáció ügygyel kapcsolatban. Miután olyan határozatokat imputál a közgyűlésnek, hogy »a reformáció emléknapiját a kerület egyházi ünneppé emelte« és »hogy kimondotta, miszerint csakis azon egyházak hívhatnak nem theologusokat legátusul, a melyeknek nem jut a legáció választásnál a theologus« ez utóbbira nézve *szerevényen* kioktatja a kerületet, hogy »a legátus hívás avagy nem hívás teljesen és kizárólag az egyes egyházközségek joga, a melyre nézve az egyházkerületnek semmiféle befolyása nem lehet, hanem legfentebb egy püspöki leiratban tanácssal kellett volna ellátni az egyes gyülekezeteket erre vonatkozólag.“ E cikkekéről nem a benne felhalmozott tájékoztatlanságokért emlékszünk meg, hanem azért a hangért és magatartásért, melyet ez az „ifjusági hivatalos lap” egyházi ügyeinkben tanusít. Még emlékszünk arra a kirohanásra, melyet a sárospataki theol. tanárkar ellen megkoczkáztatott. Most meg »nem türheti (!) szó nélkül“ egy kerületi közgyűlés határozatát. Mi a csudát, ifju barátaink? Azt, hogy nem tudják, miszerint a magyarországi helv. keresztény egyházban valamely napot *ünneppé* csak a *zsúnt* tehet; vagy azt, hogy ez egyházban arra nézve, hogy kik teljesíthetik a gyülekezetben a templomi igehirdetést, ismét csak a *z-inat* szabhatja meg; vagy azt, hogy a legátus hívás vagy nem hívás teljesen és kizárólagosan az egyes egyházközségek joga marad az egyházi felsőség azon elvitatlan joga mellett is, de egyszersmind annak körlátain belül, hogy ő határozza meg, hogy kik minő sorrendben és minő feltételek mellett bocsáthatók és így hívhatók legációba: azt — mondjuk — hogy ezeket nem tudják még nem vesszük rossz néven azoktól, a kik ezeket még nem tanulták, sőt azoktól sem nagyon, a kik még nem tanulták. Ebből csak az a tanulság következik — a mit a „Közöny”-nek más irányban is jó lenne megszivlelni, — hogy vannak kérdések, a melyeknek fejtegetéséhez az ő írói még nem tanultak eleget. Hanem az a „hang” és „modor”, a mely a »Közöny« hasábjain itt-ott megcsillan, az kérem, annak a budapesti „ezer ifju”-nak a hangjára és módorára emlékeztet, a mely ellen pedig a prot.

ifjuság oly lelkesen tiltakozik. És helyesen, mert az nem a törvényes rendet szeretők hangja. A mi ifjuságunk pedig övakodni fog attól. Igenis. — ifjuságunk szeretjük önértzetesnek, magasratorőnek látni, de egyben — *szerevénynek is*. Hanem azért csak gyakorolják pennájukat. Durván fog talán először itt-ott, mint a kezdő ecsete, de igaz, hogy ha nem gyakoroltatik, soha sem lesz »mesteri«. Pedig arra van szükségünk! Erre azonban első dolog a felületességet kerülő *lelkiismeretesség*. Lám, ha itt is lelkiismeretesen utána jár-tak volna az igazságnak, olyan megjegyzéssel nem kisérhették volna a ker. határozatát, a melynek nem felel meg a „Közöny” tudósítása.

Iskola megnyitás. A *marosvásárhelyi* ref. leányiskola igazgatósága e hó 24. én igen szépen sikerült mulatságot rendezett *ujronnan épített tantermeink megnyitása alkalmából*. Az intézet díszterme zsűfőlásig megtelt közönséggel. Sikert arattak közreműködésükkkel Eltettő Margit, Györy Vilmos, Jakab Klára, Gönczy Bertó. Helyverseny után táncmulatság következett, mely késő reggeli órákban ért véget. — Marosvásárhelyi ref. polg. leányiskolánk kerületünk egyik büszkesége, szépen halad a fejlődés útján, melyet főként br. Kemény Kálmán sz. br. Binffy Polixéna ó nagy méltósága bőkezű pártfogásának s a vezetése alatt működő helybizottságnak köszönhet. Tóthfalusi lelkész büszke lehet egyháza ez újsikerére. A megbővült intézetnek legyen Istennek áldása!

Egyházi értekezlet. A sepsi ev. ref. egyházmegye közelebb tartotta meg félévi rendes értekezletét Sepsz Szent-Györgyön, Révay Pál egyh. elnök és Ujvárossy József kir. tanácsos, világi elnök vezetése mellett Révay Pál megnyitó beszéde után, melyben az értekezlet céljait ismertette, Rác Albert árapataki lelkész mondott könyörgést, majd Demes Péter tartotta meg értekezését: *«Régi nyomok és új irány»* czímen. A nagy megfigyelésre való vallásbölcseleti értekezést elismeréssel fogadta a gyűlés s annak jezzzőkönyvben való megörökítését határozta el. — Sajnáljuk, hogy bővebb tudósításunk hiányzik, de bizonyára méltó volt az értekezlet a jóhírű sepszi egy. megyéhez.

Egyházi estély. A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. egyház második összejövetelét a Székely Mikó kollégium disztermében tartotta meg. A összejövetelen a kollégiumi énekar is közreműködött. Elnöki megnyitót Révay Pál ev. ref. lelkész, felolvasást Gödri Ferencz polgármester az egyh. község új főgondnoka tartott. — A gyönyörű estély fényesen sikerült, miben kiváló érdeme van a mi kedves „Pali bátyánk”-on és főgondnokán kívül kollégiumunk derék tanárkarának s ottani egyházunk hívei mind élénkebbé vá egyháziasságának. Örvedetes jelenségek, melyekre bizony szükség is van. . . .!

A nagypénteki ref. társaság 1902. évi költségvetését az igazgató-választmány dr. Kiss Áron elnöklete alatt tárgyalta és némi módosítással elfogadta. Az intézet évi szükséglete, minthogy a gondozott árvák száma már ötvenre emelkedik, a leggondosabb takarékoság mellett is a 25.000 koronát meghaladja. Segédtanító alkalmazás. mulhatatlan. szükséges; azonfelül a kert beültetése, a telek rendezése s a beruházások még mindig költséget igényelnek. Leverő hatással volt az igazgató-választmányra a székes főváros azon határozata, hogy a 2800 korona évi segélyt többé nem folyósítja. Elhatározatott, hogy a társaság nemes céljaihoz híven, az árvákat, a kiket részben ama segélyben bizva, vett fel, továbbra is gondozni fogja, abban a reményben, hogy a közönség önzetlen fáradozásai között nem fogja azt magára hagyni; a székes fővárosnál is küldöttség fogja kérni, hogy ama fentebbi segély, melyre az intézetnek okvetetlen szüksége van, továbbra is megadassék.

A karácsonyi ünnepek közeledvén, gyűjtőívek küldeteket szét pénzheli és egyéb adományok elfogadására, melyeket jószívű hölgyek és emberbarátok az árváknak szántak. Ezekre az ívekre s az intézetre a magunk részéről is felhívjuk az áldozatkész közönség figyelmét. Az adományok Takách László gondnokhoz küldendők, II., Margit rakpart 45. szám alá.

Egynázi áldás Budapesten. A róm. kath. egyház

áldásából Budapestnek kezd túlon-túl kijutni. Mint hírlik *Vasary* hercegprimás megyés püspökséget tervez a fővárosnak. Újabban meg a „Szent-Mária“ ferenczrendi missionárius-nők kérnek telket a várostól egy telepüknek, melyen lesz: templom 2000 ember számára, óvoda 5000 gyermeknek, ipariskola 600 leánynak és zárda 20) apácáznak. A kért telket ugyan a tanács nem javasolja megadni, — de a telep azért csak meg lesz. Es... fog fo'yni a „missió“! Ki ellen? — A protestánsok s minden ellen, a mi nem pápista. Valóban ideje volna már komoly rendszá-lyokat alkalmazni a felekezeti gyűlölséget terjesztő szerzetes invázió ellen. Franciaország meg tudott szabadulni tőlük, de lesz-e nekünk arra erőnk?! Jobb volna előre védekezni!

Ultramontán sikerek. Bajorországban a kath. centrumpárt indítványára kimondta a többség, hogy az államkormányt felkéri, hogy zsidókat a bíróságoknál csak a zsidóság számarányában alkalmazzon. A miniszter hangsúlyozta, hogy a törvény nem tűr ily rendelkezést, de végre is megígérte, hogy „számol a lakosság hangulatával.“ — Budapesten meg már a városi iskolákban is kitört a vallási viszály. A róm. kath. gyermekek üldözik s verik a nem katolikusokat. A jezsuita-kéz dolgozik. — Kolozsvárt is jezsuita missionáriusok predikálnak egész adventen keresztül. A nagytemplom zsúfolva folyton s az emberek csak úgy nyelik a — maszlagot. Hatása már nagyon is érzik. Városaink ostromoltatnak mindenütt; „minden város egy egy vidék“ tartja a jezsuita s nincs-e igaza? — Vigyázzunk és — dolgozzunk!

A protestáns bál 1902. január 28-án lesz, a fővárosi vígadó összes termeiben. A rendező bizottság következőképen alakult meg: Elnök: gróf *Zy* Miklós, alelnökök: báró *Dániel* Tibor, nádas *Nádasy* György, báró *Nyáry* László, báró *Rudvánszky* Albert, báró *Révay* László, báró *Solymossy* Ödön, *Szabó* Nándor, gróf *Tisza* Lajos; háznagyok: *Nádasy* István és *Scholtz* Gusztáv; pénztáros: dr. *Szedenic*s Zoltán; ellenőr: *Györy* Loránt; jegyzők: meissen *Mutschenbacher* Tivadar, dr. *Pokorny* Sándor és ifj. *Szilassy* Béla. — Budapesten a már széphírű protestáns bálók szép egyháztársadalmi missiót töltenek be. Vajjon Kolozsvárt mikor fogunk már valami eféle alkalmas eszközről gondoskodni. Beh ránk férne egy kis társadalmi tömörülés!

Orgona avatás. A kis borosnyói ev. ref. egyház község f. évi december 8-án fogja ünnepiesen felavatni kegyes adakozók áldozatkészségéből emelt díszes, új orgonáját. Ezzel kapcsolatban szintén felavatja a néhai Tompa Albert örökösei által koszorúválság czímen ajándékozott értékes urasztali kenyérszító tányért és boros kancsót. A felavatást Vén Mihály esperes végzi. Az avató beszédet Tárkányi György koll. vallástanár mondja. Urvacsorát Czeglédi János rétyi lelkész oszt. Keresztel Révay Pál sepsi-szentgyörgyi lelkész s részt vesz az ünnepélyen Bajkó György barátosi lelkész is. A gyülekezet énekeit vezeti és orgonán kíséri Demes Péter kis borosnyói ref. lelkész, aki szőlőkat is énekel. Az érdeklődőket a lelkészi hivatal kéri, hogy a rendezendő társasbédén leendő részvétüket december 6-ig egy levelező-lapon bejelenteni szíveskedjenek Demes Péter ev. ref. papnál *Kis Borosnyón* Így írja a M. Sz.!

Köszönetnyilvánítás. Özy. Adorjáni Sándorné egy 23 kor. értékű katedra terítőt adományozott a szent simoni ev. ref. egyháznak, melyért fogadja a nemes lelkű adakozó e helyen is hálás köszönetnyilvánításom az egyház nevében.

Adja a jó Isten, hogy e nemes tett buzdítsa fel a híveket az anyaszentegyház iránti áldozatkészségre.

Isten áldása legyen a szíves adakozón! Szent Simon, 1901. november 15. *Simon Gábor*, ev. ref. s. pap.

Szerkesztői üzenetek.

K B. — H-Bodon. Köszönjük; ez jó. Kérünk jövőre is. De mindig *alkalmi* és *alkalmi vonatkozással*. Ezt *6-évi-nek* soroztuk. Szíves üdvözet!

K. S. Baróth. A lap előfizetőinek *átvett* kimutatásában az *egyházak sorában* Baróth ez évre hátrálékosként szerepel. *A gondnok-előfizetők* közt Baróthról *Nsgs. Zathureczky*

Gyula és *Tek. Bedő* József szerepelnek, az utóbbinak neve után 1901. évre 6 kor. előfizetési összeg van elszámolva — Végre ez év őszén „Kovács Sándor lelkész Baróth“ czímen vettünk 3 kor előfizetési díjat, melyért az ő nevére ez év utolsó negyedére meg is indítottuk a lapot. — A mi azt illeti, hogy a *baróthi egyházközség* kedvezményes áron kapja a lapot: méltótlassék e kéréssel a Mélt. Ig-tanácshoz fordulni s bizonyára megkapja. Kedvezményes lappéldányok felett őt illeti a határozás joga.

Nagy J. esperes N.-Szeben, N.-enyedi egyh. község. A lap *előző évi hátrálékai* nem a szerkesztőségnek, hanem az *Ig-tanácsnak* küldendő. *Vizakna* részéről 12 kor.-t és *N.-Enyed* részéről 12 kor.-t átszolgáltattuk az *Ig-tanácsnak*, jöllehet *Vizakna* még ez évre sem fizetett semmit!

Kongruakiosztás késeleméről kérdésösködőknek. Többször megirtuk s a ker. közgyűlés a kalmával illetékes helyről is kijelentették, hogy az esetleges késedelemnek *egyedüli oka* az, hogy egy vagy több kongruus lelkész nyugtáját nem küldi be sokszor többszöri felszólítás dacára is. Így sujt az egyetemleges felelősség olyanokat is, kik arra nem szolgáltak rá. Hát a közügy hányszor sanyli ezt?! Különben az *Ig-tanács* kiadta a raj orvoslására szánt rendeletét, mely az ilyen mulasztást is fegyelmi vétségnek minősíti. Ez tán segít.

I. L. — Sz.-Somlyó. A küldeményeket kaptuk. Köszönet. Felhasználjuk. Az elsőben szerettük volna ha a kivétel módzalai is tárgyalást nyertek volna. Lehet azt meg pótolni?

B. E. — Deés. A lap 1900 évi anyagi ügyei nem velünk, hanem az *Ig-tanács*sal intézendők el. A kívánt címváltoztatásra nevez intézkedem. A másik példányt beszüntetem. „Vasárnap-ra“ nézve kifejezett összes kívánságai teljesíttetnek. A küldeményt köszönjük. Szíves üdvözet!

Hivatalos rész.

328 — 1901 IRÁSBELI TÉTELEK:

az 1902 év folyamán tartandó alap- és lelkészsképesítő vizsgákra.

1. Alapvizsgára:

a) *A bibliai bevezetéstamból:* „Párhuzam a Királyok és Krónikák könyveiben levő elbeszélések között.“

b) *Az egyetemes egyháztörténelemből:* „A szent Bertalan éj története.“

c) *A vallásbölcseletről:* „A buddhizmus és keresztényiség hasonlóságai és különbözősége s ennek magyarázata.“

2. Az első lelkészsképesítő vizsgára

a) *A biblica-theológiából:* „A megigazulás tana az ó-testamentumban.“

b) *A systematica-theológiából:*

I. *a ker. hittanból:* „A helyettes-elégtétel tana, történeti alakulásai, bírálata és az „unio mystica cum Christo“ protestáns tanához való viszonya.“

II. *a ker. erkölcsanból:* „A róm. katolicizmus és az evang. protestantizmus erkölcsi princípiumai s ezek következményei az államra való vonatkozásaikban.“

c) *Egyházi beszéd textusai:* Ésaías XL. 27—31; Lukács XI. 23; Róm. VI. 3—6.

3. A második lelkészsképesítő vizsgára:

a) *A magyar prot. egyháztörténelemből:* „A leopoldi hitlevél és kiadatásának előzményei.“

b) *Az egyházjogból:* „A ius advocatiae érvényesülése a mai ev. ref. egyházjogban.“

c) *A gyakorlati theológiából* a következő gyakorlati bibliamagyarozati feladatok tételnek ki, melyek közül egy írásban dolgozandó ki, a többinek pedig a vizsgálaton szóbeli szabad előadása kívántatik: I. Sám. II. 6—10; Jób V. 8—19; Zsolt. XIV.; Zsolt. XV.; Préd. XII. 15—16; Ésaías XII. 1—6; Máté VI.; 25—34; Máté XIII. 44—46; Máté XIV. 22—33; Márk VIII. 1—9; Márk XI. 24—26; Lukács II. 25—35; Lukács XIV. 16—24; Ap. Csel. VIII. 26—39; I. Kor. XIII. 4—13.

Az írásbeli dolgozatok 1902. június hó 15-ig adandók be a theol. fakultás igazgatójához.

Kelt Kolozsvárt, a theol. fakultás tanári karának 1901. november 2-án tartott üléséből.

Kiadta: *Kenessey Béla*,
theol. igazgató.

Helybenhagyom s kihirdetésüket elrendelem.

Kolozsvár, 1901. nov. 26. án.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

1738—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a *görgényi* egyházmegyébe kebelezett *görgényszentimrei kántortanítói állomásra* pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. 10 hold 376 □ öl kan. porcio tiszta jövedelme 29 k. 46 f. 2. Hivek által megváltott közmunkák értéke 64 k. 32 f. 3. Garaspénz 17 k. 80 f. 4. Keperdő alaphól 390 K. 12 f. 5. Tandij az egyház pénztárából 100 k. 6. Kamarai javadalom 102 k. 86 f. 7. Alapítvány 2 k. 72 f. 8. Államsegély 100 k. 9. Gr. Teleki udvartól 3 kalangya buza, értéke 6 k., összesen 813 k. 28 f.

Ezenkívül 2 szobával, téli konyhával, kamarával, egy kis pinczével, igen jó gazdasági épületekkel ellátott lakás, 450 □ öl kerttel es mintegy 6 kor. temetési stola.

Pályázati határidő 1901. december 25. Kellő okmányokkal felszerelt folyamodványok *Csekme* Ferencz espereshez *Gernyeszegre* (u. p. Sáromberke) küldendők.

Kolozsvárt, 1901. november hó 18-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1780—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a *küküllői* egyházmegyébe kebelezett *Buzás-Bessenyei IV. oszt. lelkész állomásra* pályázat nyitattik a következő javadalmozás mellett. 1. Tisztességes lakás, szép kert és gazdasági épületek. 2. Föld 7 hold 899 □ öl, melynek tiszta jövedelme 90 kor. 75 fillér. 3. Termények értéke, mely áll 60 kalangya buza és 443 véka csős törökbuzából 342 kor 07 fillér. 4. Kézpénz 72 korona. 5. Munkabeli szolgálmányokért 31 kor. 67 fillér. 6. Tökességéből 70 korona. 7. Stola 10 kor. 40 fillér. 8. Államsegélyből 604 kor. 93 fillér, összesen tehát 1221 kor. 82 fillér. Ebből levonásra engedélyezett kiadás 21 kor. 82 fillér Marad 1200 korona.

Kellően felszerelt folyamodványok Deczember hó 28-áig nt. Nemes Árpád espereshez Maros-Ugrára küldendők.

Kolozsvárt, 1901. november hó 25-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1788—1901. PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett *Ordögkuti* ref. egyház kántortanítói állomására ezzel pályázat nyitattik

Javadalom: 1. 3 öl fa. 2. 800 korona kézpénz, melyből 762 korona államsegély. 3. Lakás természetben. 4. Mellékjövödelmekre is számíthatni.

Pályázati határidő deczember hó 27.

Kik pályázni ohajtanak, tanítói oklevéllel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt kérvényüket Zoványra küldjék be Nt. Viski Pál esperes ur kezéhez. Posta helyben.

Kolozsvárt. 1901. decz. 3. *Dr. Bartók György*,
erd. ev. ref. püspök.

1575—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagy-szebeni egyházmegyébe kebelezett *túri* egyházközség lelkészi állására ezzel pályázat hirdették.

Javadalom: az egyházközségtől kanonika porció jövedelmében, kézpénzben, napszámban 226 kor. 91 f. Állami kiegészítés 1200 koronáig 473 kor. 09 f. A nyugalmazott lelkészek mellett szolgáló rendes lelkészek kárpótlására kiutalt államsegélyből 500 kor. Összesen 1200 kor. A papi-lakás fölépítéséig, lakás bérházban: 2 szoba, konyha, kamara, pincze; kert haszonélvezete.

Kötelessége: az összes lelkészi teendőknél kivül, a kántori teendők végzése és a tanulók vallásos oktatása heti négy órán. E teendők teljesítéséért külön 136 korona 54 fill. díjazásban részesül.

Folyamodványok kéllőleg fölszerelve, decz. 25-ig Nt. Nagy József espereshez (N.-Szeben) küldendők
Kolozsvárt, 1901. decz. 3. *Dr. Bartók György*,
erd. ev. ref. püspök.

887—1901. FELHIVÁS

A deési ev. ref. egyházmegye összes lelképásztoraihoz.

Tiszteletes lelkész társaimat felhivom, hogy folyó hó 31 én esedékes központi járandóságairól, mint a jövő év első felére járó kongrua összegekről kiállítandó nyugtáikat folyó hó 10-ig hivatalomhoz terjesszék be, hogy 15 ig be-
küldhessen, mert ellenesetben, központi pénztárunk által, az év végével összehalmozódott teendők miatt, csak a jövő hóban fognak kifizettetni.

S. M.-Berkeszen 190. decz. 1. *Papp István*,
ev. ref. esperes.

356—1901. FELHIVÁS.

A n. enyedi ev. ref. egyházmegye nagytiszt. lelkészeit felkérem, hogy jövő évi (vagy bár csak félévi) összes nyomtatvány szükségletüket, úgy egyházuk, mint magok részéről: nem hagyván ki azok közül (a hol még nincs) a konfirmáltak anyakönyvéhez és az iskolás gyermekek nyilvántartásához szükséges rovatos íveket sem, — nálam f. évi Decz 20 ig annál is inkább bejelenteni sziveskedjenek: mert az azutáni aprólékos megkeresésekre, nyomtatványbeli szükségletük fedezhetése nem lesz biztosítva.

Egerbegy. 1901. nov. 26. *Barabás József*,
e. m. direktor.

55—1901. KÉRELEM.

A marosi egyházmegye t. lelkészeihez.

Felkérem tiszt. kartársaimat, hogy úgy az egyházközség, mint a saját szükségletekre megrendelendő nyomtatványokat legkésőbb decz. 20-ig jelentsék be.

Koronka, 1901. nov. 26. *Kovács László*,
koronkai ref. lelkész
nyomtatványkezelő.

FELHIVÁS

az egyházmegyék Nt. espereseihez, egyházmegyei Egyh.-Értekezletek E.nökségeihez és az egyházközségek Tt. Presbiteriumaihoz.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezlet Igazgató választmányának határozatából tisztelettel kérjük a címzetteteket a következőkre:

1. Kegyeskedjenek saját hatáskörükben oda hatni, hogy a mely egyházközségben az „Erd. Prot. Lap“ 1900. évi 48. száma mellékleteként megküldött *»Mit tegyünk?«* cz. felhívásunkat a presbiterium még nem tárgyalta volna. *még ez év adventjében vegye szives tárgyalás alá* s annak kapcsán s lehetőleg az abban jelzett elvek szerint, a helyi viszonyoknak és szükségeknek megfelelően az egyháztársadalmi élet élénkítése és fejlesztése munkáját s ez által az evang. protestáns vallásos öntudat és egyházas buzgóság emelését vegye foganatba.

2. Az e célra szolgáló s a különböző csoportokat (körök, ifjuság stb.) foglalkoztató eszközökre nézve azokból és azok mellett, melyeket felhívásunkban is említettünk különösen felhívandónak ítélte Igazg. választmányunk a figyelmet:

- egyházi estélyek tartására;
- ifjusági énekkarok szervezésére;
- hiteősítő vallásos iratok s köztük különösen a *»Vasárnap«*-nak, az *Egyh.-ker. értekezlet népies kiadványainak*, *»Koszoru«* füzeteknek és *»Prot. Árvaházi képes Naptár«*-nak terjesztésére;

d) az árvák, szegények, munkaképtelen, gondviselő nélküli aggok és ügyfogyottak lehető elhelyezését vagy bár gyámoltását és pedig úgy az egyházközségek esetleg erre szolgáló alapjaiból, mint társadalmi gyűjtés (pénz, ruha, ételneműek, fa. stb.) útján, de mindig a megfelelő módon nyilvántartottak és rászorultságukat megállapítottak közt,

megfelelő egyházi nyilvánossággal, esetleg s lehetőleg ünneppé yességgel.

e) *Városi* gyülekezeteink vezetőségének figyelmét ezen kívül felhívni határozott: a területén lakó *iparos ifjúság* s különösen az *inasok* és szolgálatban álló mindkét nembeli *cseléddek*: lelki és anyagi ügyeinek gondozására. Iskolahelyiségeink vagy más közhelyeink vasárnap délután különböző órákban jó találkozás helyül kínákoznak s lelkipásztoraink és hűséges segítő társaink a tanítók, kántorok, buzgó presbiteriek a felügyeletre és hasznos, esetleg szórakoztató foglalkozásokra fognak bőséges módokat találni ezek számára, kik sokszor épen a legszükségesebb időben és korban nélkülözlik a szülei otthont s annak áldásai helyett már oly korban ki vannak téve a városi élet sokszoros és súlyos többrendbeli kísértéseinek.

Részletes tervet mindezekre csak a helyi viszonyokat és szükségeket ismerő lelkipásztorok és presbiteriek alkothatnak, de gondunk van rá, hogy egyh. ker. lapjaiban irodalmilag legalább valamivel részletesebb tájékoztatás is álljon az érdeklődők rendelkezésére.

A munkát azonban készítsük elő és kezdjük meg minél előbb még ez advent folyamán, hogy már Urunk születésének legközelebbi ünnepén sikert mutathassunk fel a szeretet-munkásság terén — lelkiekben és anyagiakban egyaránt.

A mi Urunknak megsegítő kegyelme legyen velünk munkáinkban és áldása törekvéseinken!

Kelt Kolozsvárt, 1901. decz. 1. én

Az erd. egyh. ker. Egyh. Értekezlet Igazgató-választmánya megbízásából

Deésy Gyula,
egyh. elnök.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

ÉRTESÍTÉS.

valamennyi egyházközség Nt és Tt. Lelkészehez.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi »Egyházi-Értekezlet« támogatásával megjelenő »Vasárnap« képes családi ujság szerkesztősége az ez évi reformáció-ünnep alkalmával 7000 példányban küldte szét nevezett lap alkalmi számát a hivek közt való ingyen szétosztásra.

Kívánatos lévén, hogy bár egy nagyobb ünnepek és egyházi ünnepéyek alkalmával, mikor vallás-erkölcsi építő olvasmányok olvasására népünknek ideje van, arra alkalom és mód is adassék; de másfelől a nevezett lap anyagi ereje nem engedvén meg, hogy egy ilyen alkalommal 140–180 koronába kerülő ingyen példányokat küldhessen szét: *tisztelettel értesítjük czimzetteket, hogy a lap szerkesztősége 50 példányonként előre beküldött 2 korona önköltségi árért. a kívánt mennyiségben küldi meg a karácsonyi és ugyanígy az új évi alkalmi számokat, ha a pénz beküldése mellett a kívánt példányszámokról december hó 18-ig értesítették.*

Öhajlandó volna, hogy ne legyen gyülekezeteinkben egyetlen ref. család se, melybe e felséges ünnepeinken a templomból kijövet a »Vasárnap« nak egy ilyen példánya, mint egyháza ajándéka el ne jusson.

A szükséges, aránylag csekély összegről akár a presbyterium gondoskodhatik az egyház közpénztárából; akár az egyházközség tehetősebb tagjai összeadhatják. Ez is karácsonyi és újévi ajándék lesz — s bizony nem értéktelen.

Az erd. ev. ref. egyh. ker. Egyházi-Ért. elnöksége nevében.

Kolozsvárt, 1901. december 1. én.

Deésy Gyula,
egyh. elnök.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

FELHÍVÁS

az egyh. megyei Egyházi Értekezlet Elnökségeihez és Pénztárnokaihoz

Az »Egyházi Értekezlet« 1901-iki Évkönyvre annyi elkészült, hogy már karácsony előtt szétküldhető lesz.

Tisztelettel kérjük tehát czimzetteket, hogy a hatáskörük területén lakó tagoktól a tagdíjakat megelőző névsor mellett *Tiszt. Zsigmond Ferencz* ref. kántor hitoktató egyh. kerületi értekezleti pénztárosa ahoz (Kolozsvár Farkasutca) mihamarább beküldeni kégyeskedjenek, hogy a megfelelő számú Évkönyvek még ez év folyamán megküldethessenek.

Kolozsvárt, 1901. december 1. én.

Deésy Gyula,
egyh. elnök.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

Nagyíszteletű lelkész és tekintetes Tanító urak figyelmébe.

Általánosan el van ismerve és bebizonyult tény, hogy

— e'egáns, szép, olcsó és tartós ruhát —

Kolozsvárt csak

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermekruha

áruházában vásárolhatunk.

Telep: **Mátyás király-tér.**

Alapított 1845-ben.

4

Hazánk legrégebb harangöntődje.

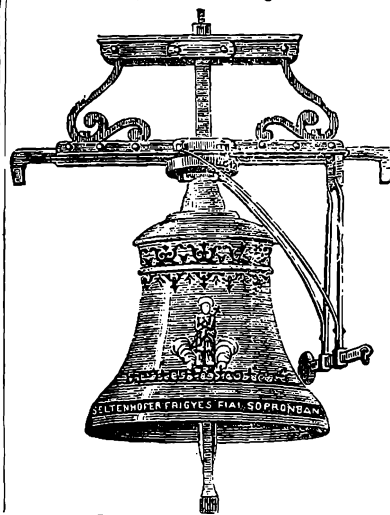
Alapított 1816-ban. Tíz évi jótállás

— Előnyös feltételek engedtetnek. —

Seltenhoffer Frigyes Fiai

cs. és m. kir. udvari szállítók Sopronban.

Ajnlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. községek és egyházaknak **Harangok** bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérczből, tiszta csong hanggal öntetnek. **Repedt harangok** újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is a már meglevőkhöz teljes össz-hangzában öntetnek. **Minden harang**

hangja előre határoztatik meg. Különösen figyelmeztetjük szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronákkal bíró harangok czen szerkezetre olcsó árért átalakíthatnak. **Kovácsolt vasból** készült lüzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. **Költés**vetésekke is képes árjegyzékkel postafordultával szolgálnunk.

2

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évré...
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Krisztus a világ birája.

Jel. XXI. 12. 20: «Ime hamar eljövök; és az én jutalmam én velem, hogy megfizessen mindennek, a mint az ő cselekedete léssen. Bizony hamar eljövök én. — Amen. Jövel azért Uram Jézus!»

„Ime, a te királyod jön!” mily másként hangzik a hirdetés Zakariásnál (IX. 9—10.) és Máténál (XXI. 5—) mint Lukácsnál (XXI. 25—) és a Jelenések könyvében! Mily ellentétes érzelmekből fakadnak és mily ellentétes érzelmeket költenek! Amott *szelid* lelkek a „Békesség Fejedelme” közelségét érzik, várják, a ki „békességet szól a pogányoknak is”; emitt az indulatok tüzeiben *háborgó* lelkek idézik *ítélettelre* a Királyt, a „Világ Biráját,” „hogy megfizessen mindennek, a mint az ő cselekedete léssen.” Vágyva várják az elsőt, rettegve félik a másodikat. Mily csodálatos! S pedig egyazon emberi lélek szól mindenkettőlben s egyazon Jézus Krisztust idézi, várja. Együtt csendül meg e kettős haug a mi sziveinkben is a vágyó remény és féltő tisztelet, midőn Jézusunk közeldését érezzük. Vágyva várjuk a békesség Fejedelmét, hisz körülöttünk és bennünk annyi háborgás; és várjuk az igazság Királyát, a világ Biráját, hogy „vesszenek el a földről a gonoszak és hitetlenek többé ne légyenek azon”, hogy „az elnyomott ártatlanság és üldözött igazság kötelei feloldoztassanak”, de remegünk, félünk, hogy a mi helyünk is az Urnak jobb vagy bal keze felől jelöltetik-e ki?! Hiszen ah, magunkban is oly sok nemcsak a gyarlóság, hanem a bűn is! Várjuk a békesség Fejedelmét s féljük a világ Biráját, pedig a kettő *csak együtt* jár. A ki békességet akar, akarnia kell az ítéletet, a harcot, mert a „gonoszoknak nincsen békességük”, sem „Krisztusnak közössége Béliállal.” Azért szívünkön át ajkunkra száll a Jelenések írójának szava: „Jövel Uram Jézus!”

Jézus Krisztus világbirósága nem csupán az első keresztyének lelki állapotának szüleménye. Oda tartozott a zsidók lelkében élő s várt Messiás jellemvonásaihoz is. Mikor jön „jutalma ő vele és az ő cselekedete ő előtte” — mondja Ezsaiás. S így érzi ezt a Jelenések írójának keresztyén lelke is: „megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint.” És semmi kétség benne: világbirónak tudta s mondta magát Jézus is; annak tudta és fogja tudni őt mindenha minden keresztyén lélek. Ez igazság elismerésében nincsen különbség Krisztus az övét, az igazakat megszabadítja, az elnyomó gonoszokat semmivé teszi. A különbség csak abban a képzelet alkotta köntösben van, hogy miként foly le az ítélet. A zsidó bosszuszomjas lélekkel látta már elnyomóinak özönnel párolgó vérét s büszke göggel megalapítva népe örök uralmát. S csoda-e, ha e vonások nagy részben, sőt

fokozottan újultak fel az első keresztyének lelkében is, mikor a zsidóságból még csak fél lábbal léptek ki s a gonoszság uralmának olyan bizonyosságai állanak előttük, mint a Kr. keresztje s követői égő fákllyakként Nero Rómájának utcáin?! Milyen jól eshetett akkor a szenvedő léleknek az Úr trónja körül fehér ruhában uralkodva látni a „bárány véreben megmosdott” mártirokat s gonoszságuk fertőjébe taszítva örök halálra ítélve a Sátán fajzatjait! Képek; a melyekhez hasonlókkal — ha nem is oly durvakkal — bizonyára élt Jézus is. Prófétai lelkének profétai képei ezek, bennük ez örök igazsággal: *Krisztus a világ birája.*

Krisztus megítéli a világot: ez nemcsak a kegyeslelkek reménye valami közelebbi, vagy távolabbi jövőendő számára; ez tény, mindig érvényesült és folyton érvényesülő valóság. A hozzá való viszonyunkban már *megítelttünk*. A hogy vele érintkezésbe jövünk megítelttünk, mint az ércz a választó-vizben. A mi az övé azt vonzza, a mi tőle idegen, azt eltaszítja. Az övéi, a kiket az Atya néki adott, azok hozzá sereglenek: a pásztorok, a bölcsék, a »három királyok«, a Nikodemusok, — a szenvedők, sirók, szelidek, alázatosok, tisztaszívűek, békességre igyekezők stb. stb. és a Mária Magdolnák, a Lázárok, a Zakheusok, a Bartimeusok, a bibliai anyák karjukon gyermekeikkel. Övé a bűnbánatnak sóhajtása, könnye, övé a töredelmes szív, a könyörülő lélek, az üldözöttek panasza, a halálklók imája, reménye; de övé a lelkesedés is, a hűséges munka is, az önfeláldozó szeretet is. Az övé minden, a mi a világban szép, igaz és jó, az eszmények, az örökkévaló javak. Ezek számára „az ő jutalma ő vele.” Vele küzdölme, vele csalódásai, vele szenvedései, keresztje; de vele bizodalma, diadalma s örök uralma is. — A mi tőle idegen, az elfordul tőle: Herodes, a farizeusok, a gazdag ifju, Judás, Pilátus s a szenvedélyek által elvakított egész zsidó nép. Igaz Péter is megtagadja egy pillanatra, Pál is üldözi előbb, de az elsőt egy pillantása megerősíti s ennek is „hiába való az ösztön ellen rugdalódnia.” A ki elfordult tőle, immár megítelttett önmagában is, a világ történelemben is, az örökkévalóságban is a megsemmisülésre. Mi is, egyenként és összesen, gondolatainkban, érzéseinkben, vágyainkban és törekvéseinkben az Ő ítélete alatt állunk. Vigyázzunk! Nem szavaink szerint, melyek gyakran csálnak, hanem cselekedeteink szerint ítéltetünk meg.

De te ne félj! Ha neki adtad szivedet, az övé vagy egészen. Részese voltál s vagy talán szenvedéseinek? Részese vagy s leszesz diadalának. Másoknak *rettentő ítélő bíró*, az övéinek a *békesség Fejedelme Ő*. Örvendj; az Úr szól; „Bizony, hamar eljövök én!” Mondjad rá: „Amen. — Jövel Uram, Jézus Krisztus!”

Nagy Károly.

„Zsinatunk legfontosabb teendői.“

(A felső-borsódi pontok.)

(Folytatás)

Am a mai állapotok között maguk az egyházak jönnek ama kényszer helyzetbe, hogy kántori állomásaikat, a hol azok külön állók voltak is, egyesítsék községi vagy állami tanítói állomásokkal, a mi által nemcsak, hogy meglazították alkalmazottjaiknak az egyházhoz való viszonyát, hanem legtöbbször a választás jogáról is le kellett mondaniok (különbön nem volt létesíthető az egyesítés). Így állott elő azon megdöbbentő helyzet, hogy kántori állomásainknak igen jelentékeny százalékát ma már a közoktatási kormány kinevezés útján tölti be. A miről híveink lemondani bizonyára nem lettek volna hajlandók az egyházi felsőbb hatóságokkal szemben arról lemondottak sok helyt az államkormányval szemben. És mi tette kikerülhetlenné ezt? Az, hogy csak ezen az úton volt lehetséges biztosítani a kántorok és azok családjának jövőjét. És ez a körülmény lassankint eltöröl minden kántori állomást, ha törvényhozó testületünk ki nem terjeszti figyelmét arra, hogy azon kántorok, kik tanítói állomást nem töltenek be, vagy a tanítói nyugdíjintézet, vagy az országos ref. lelkészi gyám és nyugdíjintézet kötelekébe felvétessék.

11. Az országos ref. közalap kezelése.

Az országos közalapi tőkék kezelésének a borsódi javaslat szerinti megváltoztatását teljességgel nem helyeselhetjük. Különbön a javaslat e pontja bizonyos tekintetben már önmagában ellentmondásban szenved. Nagy határozottsággal követeli ugyanis a segélyezésben »az eddigi elforgácsolási rendszer haladéktalan beszüntetését« s mégis azt kívánja, »hogy az egyházmegyékben előirt összeg felerészben mindig az illetékes egyházmegyéknél hagyassék oly kikötéssel, hogy az egyházmegyék saját legjobb belátásuk szerint intézkedjenek a segély hová fordítása iránt.«

Kérdjük: lehetne-e ennél teljesebb módja az elforgácsolásnak, mint a mit a javaslat ajánl? Hová jutna a közalap ügye általában e javaslat megvalósításánál, mikor a segélyt igénylő egyházak közvetlen képviselőjük által alkudoznának, osztokodnának az egyházmegyén a nyújtható segély felett?

Tehát az elforgácsolás kikerüléseért is a központi egységes kezelés hívei vagyunk és fentartandónak tartjuk a mostani kezelési rendszert annál inkább, mert az utóbbi időben a konvent is eléggé törekszik mellőzni a czéltalan elforgácsolást a segélyezésben.

Épen így nem tudjuk helyeselni a javaslatnak ama másik irányú kívánságát, hogy a közalap tőke-természetű pénzei ne a földhitelintézetnél helyeztessenek el, hanem adassanak ki *betáblázásra* egyházkerületeknek, egyházmegyéknek, főiskoláknak és egyházközségeknek, hogy ezek magasabb — 7—8%-os — kamatra kiadva, a kamattöbbletből tartalékalapot létesítnének.

Mi ezt a kezelési módot általánosságban, anyagilag és erkölcsileg egyaránt veszedelmesnek tartanók. Ilyen speculatio ugyanis hozhatna egyik-másik intézetnek, egyházközségnek némi anyagi hasznot, de épen úgy juttathatná a könnyen előforduló kezelési tévedések, visszaélések által anyagi zavarokba némelyiket és károsíthatná meg magát a közalapot is. Ez aggodalommal szemben nem hozható fel azon körülmény, hogy az egyházak nagy részben saját vagyonnal is rendelkeznek és vagyonkezelésökkel szemben bizalmatlankodásra nem lehet ok, mert egészen más dolog a *saját vagyon kezelés és az idegen vagyonnal való nyereszkedés*. Az utóbbinál még az a lehetőség sincs ki zárva, hogy az egyesek egyéni előnyök szerzéséért vinnék bele egyházukat e speculatióba.

De ha minden anyagi kockázttal ki volna is zárva: erkölcsi hátrányaiért is ellene kell a javaslatnak mondanunk, ki ne tapasztalta volna, a ki csak komolyabban figyeli meg az egyházi életet, hogy annak ma is sok olyan jeles munkása van, kik érdeklődésüket kizárólag csupán az anyagi erősítésre és az egyház külső igazgatására irányítják. Vannak gondnokaink, presbitereink, kik kiváló tevékenységet fejtenek ki az egyház vagyonának kezelésében, külső adminisztrációjában, de templomban vajmi ritkán mutatják magukat, az egyház, mint eszköz által nyújtott kegyelmi ajándékokra épen semmit sem adnak. Ezek által az egyház egy olyan társadalmi alakulás lesz, amelynek feladata, czélja önmagában az, hogy vesenyre keljen külső tekintélyben más társadalmi szervezetekkel. És az ilyen emberek mégis nagyon mebecsüljük és meg is kell becsülnünk, mert ha nem emelkednek az egyház magasabb rendeltetésének megis felelő magaslatra, *mint czélt azon eszközöket* munkálják-melyek sikeresen használhatók fel a magasabb érdekek biztosításában.

Am de hova sülyednének az egyházi élet gazdasztos feladatai, ha túlsúlyra emelkednék azaz irányzat, mely az egyházban *czélt* és nem *eszközt* tekint és a mely csak az egyház külső izmosodásával, versenyképességével gondol, mit sem törődve azon lelki kincsekkel, melyeket az egyeseknek biztosítani az egyház hivatott el. Már pedig csak ez az irányzat izmosodnék az által, ha a nyereszkedést, rájuk nézve idegen vagyonnal való speculatiót vinnők be az egyházközségek életébe. Lehet, hogy sok helyt akadnának fináncz kapacitások, a kik üzérkedő tevékenységben egyházas habérokat szereznének maguknak s az ilyen érdemek után való törekvés kezdené itt-ott uralni a helyzetet. De hogy ez a vallás erkölcsi élet igazi fejlődése lenne-e? E kérdésre, úgy hiszem, mindenki egy értelemmel adná a tagadó feleletet.

Természetesen egészen más kérdés az, hogy az olyan egyházak, vagy főiskolák, a melyek kölcsönre szorúlnak, egyházi közvagyonból nyerhessenek alacsony kamatu kölcsönt. E tekintetben a közalap tőkéinek részbeni ilyen elhelyezését épen annyira szükségesnek és üdvösnek tartanók, mint a mennyire helytelenítnők azoknak speculatióra kiosztását.

A 12. pontról már szoltunk a 7. ponttal kapcsolatban.

13. Egyházlátogatás.

Az egyházlátogatás (canonica visitatio) czélszerűbb szabályozását mi is szükségesnek tartjuk.

A jelenben használt visitatioi kérdő pontok már csak azért sem felelnek meg, mert az új egyházpolitikai törvények a polgári eljárás elkülönítése által az államra nézve közönyössé vált vallási kívánalmak ellenőrzését egészen az egyházra hagyják. A kérdő pontok ezért multhatatlanul kiegészítendők, hogy azok kapcsán a vizsgálat kideríthesse, hogy az állami törvények mily irányban és mily arányban vétettek alkalmul az egyházi rendtartás mellőzésére? De kiegészítendők oly irányban is, hogy ezek kapcsán az egyházközségek előljárói, presbiterei számot adhassanak, hogy miképen folytatták azt az egyháztársadalmi tevékenységet, melyre az 5. pontnál köteleztetni kívántuk.

A kérdő pontok körültekintő kiegészítése mellett azonban nélkülözhetetlennek tartjuk az egyházlátogatás ünnepélyesebbé tételét és oly hatáskörrel felruházását, a mi által az némely tekintetben az egyházi közigazgatás és biráskodás egyik forumává emeltessék. Valljuk meg, hogy a mai egyházlátogatás inkább csak az egyháziak anyagi állapotának számbavételére szorítkozik. A vallásos élet képre vonatkozó pár kérdés oly általánosságban szól, hogy arra mindig megadható — s az egyházközség jó hírvéért megadatik — a kielégítő felelet, még akkor is, ha tán részletező kérdések, vagy épen statisztikai adatok kívánása kedve-

zötlen helyzetet tárna is fel. És a míg a számadó gondnok és presbiteriummal a hideg, sablonos vizsgálat lejár, maga a gyülekezet alig vesz tudomást és annál kevésbé éri valami hatását az ugynevezett *egyházlátogatásnak*. Ezért kívánjuk, hogy ennek a vizsgálatnak olyan forma adassék, a mely valóban *egyházlátogatássá*, az egyházközség és az egész gyülekezet ünnepévé emelje azt.

Természetesen, a mint már a felhozottakból megállapítható, ez által épen nem akarjuk az egyházlátogatás listán *csak* ünnepélyessé tenni, hanem ellenkezőleg annak súlyát is növelni kívánjuk egyszersmind, mely szerint legalább három egyénből álló visitatiói küldöttség szorosán megvizsgálva az egyházi életnek minden mozzanatát buzdító, intő s ha szükség, megfeddő intézkedéseket tehessen, útastításokat adjon és újabb alkalommal első helyen azoknak foganasítását kérje számon.

14. *Amérikai magyar ref. egyháznak jogviszonya*

Az amerikai magyar ref. egyházakkal való jogviszonynak olyan rendezését, hogy egyházunkkal rendszer szervezeti összeköttetésben álljanak, a lelkészek egyházi rendszabályaink és intézményeink kötelezettségeit, valamint jogait és előnyeit megóvnák: magunk is az úgy természetéből folyó kívánalomnak tartjuk.

15. *Ref. táborig lelkészek alkalmazása, püspökség szervezése.*

A mit a borsódi javaslat e pont alatt kíván, az tulajdonképen egyik részét képezi az 1848. XX. t. cz. végrehajtásának. Ha a „minden vallásfelekezet közötti tökéletes *jogegyenlőség* és *viszonosság*” végrehajtási záradékkal ellátott törvényben „*állapítatik meg*”, ki lesz zárva a mai megalázó állapot, mely szerint a hadseregnel protestáns lelkészi állás alig számbavehető számban van s azok is idegen felekezet főhatósága alá vannak beosztva. Mint az 1848. XX. t. cz. megvalósításának sürgető egészen következetesen kívánjuk tehát, hogy a zsinat a „viszonosság” létesítését minden részlet kérdésben és így abban is nyomatékosan követelje, hogy kellő számú protestáns táborig lelkészek alkalmaztassanak és hogy ezek a róm. kath. táborig püspök fennhatósága alól, a szervezendő protestáns táborig püspök fennhatósága alá helyeztessenek.

Az elmondottakban megtevén, többnyire helyeslő észrevételeinket a felső-borsódi egyházmegye javaslataira, egyszersmind alkalmat vettünk magunknak — a megfelelő helyeken kiegészítéseket tenni oly részletek felvetésével, melyeknek a magunk részéről nagy fontosságot tulajdonítottunk.

De még ezek mellett szükségét látjuk egy pár olyan javaslatnak, melyeknek beigtatására a borsódi pontok közé nem nyílt alkalmunk Ezek:

I. *Reformáció ünnepe.*

Október 31-ikének rendes egyházi ünneppé nyilvánítása. Olyan kívánság ez, melyet a protestáns közvélemény sürget. Sőt már-már elmondhatjuk, hogy a törvénynyé vált szokás kodifikálása van hátra csupán. Hisz alig van ma már olyan protestáns egyházközség, mely meg nem ünnepelné a reformáció emlékét.

(Folyt. következik.)

Püspök.

A marosi egyházmegyéből.

I

A marosi ref. egyházmegye nagytiszt. Ravasz János esperes elnöklete mellett okt. 7-én Maros-Vásárhelyt közgyűlést tartott. A szép számmal megjelent

közgyűlési tagok az egyházmegye tanácsstermében összegyülekezvén, a kegyeletnek is áldozni fölvonultak a várbeli templomba, hol néhai *Rákosi Lajos* b. e. esperes felett *Kovács László* koronkai lelkész a a Préd. IX. 12 verse alapján szépen kidolgozott, nagy hatással előadott s a néhai esperes érdemeit híven feltáró s jellemvonásait találóan kidomborító emlékbeszédet tartott.

A közgyűlés folytattatott a vármegyeház dísztermében, a nagy figyelemmel s élénk érdeklődéssel hallgatott *esperesi megnyitóval*, melyben jelzi esperes aa., hogy »az a vallás erkölcsi és magas nemzeti közérdek, mely ref. anyaszentegyházunk érdekeinek előmozdítása, a prot. szellem fejlesztése és isten országának terjesztése útján családi, iskolai, társadalmi életünk és hazánk közboldogságának munkálásában nyilvánul, adja ajkaira az első szót a közgyűlés megnyitása alkalmával, hogy a közös, szent célban összefonrt érzés melegével üdvözölje a közgyűlés tagjait, kiket egyházunk szeretete s az összetartozás érdeke hozott össze, hogy a közös munka elvégzésére a területi szellem forrásaiból erőt és lelkesedést merítsünk.

Névsorolvasás, megalakulás után az *esperesi jelentéshez* értünk, melyből örömmel értesülük újlag is, hogy egyházmegyénk területén a vallásos és erkölcsi élet. hiveink közt az egyetértés, béke; a felekezetek közt a közbékesség általában jó és megnyugtató állapotban van. A teljtartalmulag jegyzőkönyvre vétetni határozott s lankadatlan munkásságról tanuskodó jelentés főbb pontjai ezek:

A lefolyt év alatt nyert befejezést az 1848. évi XX. t. cz. részben történt valósitása alapján a lelkészi fizetéseknek az állam által való kiegészítése. Egyházmegyénkben 51 lelkészi állomás részesült 1200 koronáig való kiegészítésben, összesen 25820 kor 64 fillérral.

A mult évben ürességben volt összesen 16 lelkészi állomás közül betöltetett 7; de ezek helyett a mult közgyűlés óta üresség történt 5 egyházunkban, részint elhalálozás, részint eltávozás folytán. Egyházmegyénk területén van 4 önálló felekezeti, 69 állami segélyezett felekezeti 11 állami és 1 községi iskola, 9622 tanköteles, 7452 tanuló. Érdemes tanítóink közül ez évben is 5 részesült a Gróf Bethlen István-féle 40-40 koronás penzjutalomban, u. m.: *Felméri Mihály* makfalvi, *Bartha Gyula* ákosfalvi, *Péter Domokos* luka-ilenczfalvi, *Gidófalvi János* mező csávási, és *Nemes József* kendői tanító aai. Mult évi közgyűlés óta 7 tanítói állomás töltetett be okleveles tanítókkal.

Egyházmegyénk lélekszáma 47010 volt 1900. végén, melv évben született 1943, meghalt 1406, házasságra lépett 326 pár, az egyházi áldást igénybe vette mind; elvált 1, konfirmáltatott 995. Örömmel és a jövőre nézve biztató reménnyel mutat rá a jelentés, hogy egyházközsegeink a nyomasztó anyagi viszonyok között is építkezésekre, épületek javítása és fenntartására 30856 koronát fordítottak az egyházmegye területén. Hálás érzelmekkel mutat rá továbbá a kegyes adományok és ajándékozások rovatára, mely 18177 kor 42 fillért ir az áldozatkész lelkek számlájára. Hiveink egyházas buzgóságáról és áldozatkészségéről tesz bizonyosságot a szorgalmi jövedelem című rovat is, mely 5367 kor. 38 fillért tüntet fel Magtárak állása gabanában és pénzben 49385 kor. 94 fillér értéket képvisel. A kepeváltási alapok összege 433155 kor. 51 fillér. Az épületek tűzkár elleni biztosítása a marostordamegyei biztosító intézetnél 261720 kor.

Az érdemnek és elismerésnek volt szentelve a jelentésnek ama pontja, melyben megemlékezett arról, hogy f. évi szept. 28-án ünnepelte meg a ny.-szereda vidéki tanítótestület egyik érdemes tagjának, egyházmegyei közgyűlésünk egyik tanító képviselőjének, ny.-szeredai egyházközségünk kántortanítójának: *Szabó Lajos* aának 40 évi szolgálata jubileumát, melyen a nagys. kir. tanácsos-tanfelügyelő ur és mélt. főispán ur is résztvettek, utóbbi személyesen adván át a nagy-

mélt. vallás- és közokt. ügyi Miniszter urnak elismerő és üdvözlő levelét és Ő Felsége, a király által ily célra alapított érmet. És vannak még az Ur szőlőjének munkásai közül, kik 50 éves szolgálatuk idejét nemcsak megérték, de túl is haladták, így: *Orbán Károly* magyarósi, *Bitai Mihály* udvarfalvi, *Soltész Sámuel* cserefalvi, *Málnási Ferencz* kendői lelkész aai, kik a hosszú, lankadatlan munka után is, jó erőben és egészségben igazi odaadó hűséggel vesznek részt prot. anyaszentegyházunknak, a mi lelki Sionunk erőségének építésében.

Az új lelkészek, tanítók bekebelezését s ez utóbbiak felesketését követte tárgysorozat rendén *Dali János* e. m. főjegyző aának az egyházmegyei tanács évi működéséről szóló s a nála már megszokott kiváló pontossággal, nagy gondnal és szakértelemmel összeállított jelentése, mely méltán volt érdemes a jegyzőkönyvi elismerésre.

Az üresedésben volt két tanácsbírói állásra egyhangu lelkesedéssel megválasztottak: *Hincs Miklós* kir. járásbíró, e. m. képviselő és *Páll Károly* kollegiumi tanár, e.-m. képviselő aai, mint a kik egyházunk iránti buzgóságuknak s odaadó készségüknek már eddig is számos tanujeleit adták s fáradhatlan munkásságuk számottevő biztosítékot nyújt a jövőre nézve is. Betöltésre vár egy algondnoki állás is, melyre jelöltettek: *Gróf Bethlen István*, *Csontos Olivér* és *Rozsnyai István* kiváló érdemű aai.

A segélykérvények elintézése után, a tanügyi előadó, pénztárnok, számvevő aainak elismerésben részesült jelentései méltán kötötték le a figyelmet, mert ezek is a fokozott haladás, a szellemi és anyagi gyarapodás képét tüntették fel.

Végül beható tárgyalás alá vétetett a felsőborsódi egyházmegye által a zsinati legfontosabb teendőkre vonatkozólag áttett ismeretes indítvány, mely az első pont módosításával elfogadtatott.

Igy folyt le a mi közgyűlésünk; sikerekben, szép eredményekben, alkotásokban nem lehet hiány, midőn ily derék vezetők mellett mindenik tényező hiven teljesíti kötelességét. Bátran bizhatunk az igaz ügy diadalában s habár vannak fellegek bőven anyaszentegyházunk láthatárán, de ez, — mint nagyérdemű es peresünk igen találóan mondá megnyitójában: — még nem az az örvény, mely sírba temetné anyaszentegyházunkat. Az ultramontán klerikalizmus a szeretet mesterének példájától eltérően nyitott szájjal jár szerzetéssel körülettünk keresve keresvén kit elnyeljen. Szóval van baj, küzdelem, van reánk váró kötelesség egyházi életünk terén is. Volt a multban is, úgy látszik, mi küzdelemre vagyunk predestinálva. A Karafák fejünket leszeldelték, minket gályákra hurcoltak, mégis élünk, mert a világ világossága: Jézus volt vezérünk, mert az ő mindörökké élő és szerető lelkének erejéből táplálkozunk.

II.

Ugyanezen napon délután 4 órától knzdődőleg tartatott meg az *egyházmegyei egyházi értekezlet* alakuló közgyűlése nagytiszt. *Ravasz János* esperes elnöklete alatt egyházi és világi részről nagy érdeklődés mellett.

Egyházmegyénk nagytevékenységű és buzgóságú esperese e tárgyban megelőzőleg kélszer tartott gyűlést az év folyamán, egyiket május 1-én, melyen általában az egyházi értekezlet létesítése érdekében, már akkor csaknem mindenik egyházmegyében megindult s egyetemes egyházunkra is áldásosan kiható üdvös mozgalmakat hiven vázoló esperesi előterjesztésekre, az egyházmegyei egyházi értekezlet célját, rendeltetését és szükséges voltát feltáró lelkes beszédre, többek pártoló hozzászólása után egyhangúlag kimondatott, hogy az egyházi értekezlet egyházmegyénkben is megalkítandó s esperes aa. felkérte, hogy az alapszabályok tervezetének és a szervezkedésnek előkészítésére alkalmas időben hívja össze a bizottságot, melybe 8-8 tag választott egyházi és világi részről.

F. év szept 4 én tartotta ülését e bizottság, mely főleg az egyházkerületi egyházi értekezlet alapszabályainak szem előtt tartásával és az udvarhelyi egyházmegye egyházi értekezletének alapszabályai nyomán, — ezen helylyel-közzel kisebb-nagyobb módosításokat téve — megállapított egyházmegyénk alakítandó egyházi értekezlete részére is egy *alapszabály-tervezetet*.

Ezt vetie tárgyalás alá a fenn jelzett alakuló gyűlés, melyen az egész terjedetmében elfogadtatott s megerősítés végett mielőbbi felterjesztése határozati-lag kimondatott. A *tisztikar* és *igazgató választmány* is megalakult az alábbiakban:

Egyházi elnök: *Benedek Dénes*; makfalvi lelkész aa., világi elnök: *Dósa Elek* e. m. főgondnok aa; egyházi alelnök: *Tóthfalusi József* maros-vásárhelyi lelkész aa., világi alelnök: *Péterfi Dénes* e. m. gondnok aa; egyházi titkár: *Viski Gyula* m.-bándi lelkész aa., világi titkár: *Csikó Lajos* kollegiumi tanár aa; egyházi jegyző: *Tóth László* ny. karácsonfalvi lelkész aa., világi jegyző: *Kobori János* kollegiumi tanár aa; pénztárnok: *Molnár Lajos* harasztkereki lelkész aa.

Igazgató választmányi tagok, *világi részről*: Gróf Bethlen István, Dési Zoltán, Deák Lajos, Csontos Olivér, Hincs Miklós, Páll Károly, Bedőházi János, Horváth József, id. Nagy József, dr. Sebes Dénes, Rozsnyai István, Bodó Sándor, dr. Csiki Kálmán, dr. Sárkány Miklós aai; *egyházi részről*: Dali János, Szentkirályi Sándor, id. Bitai Mihály, Kócsi Dániel, Nagy József, Biró András, Kovács László, Muzsnai Pál, Rákosi György, Lőrinczi Lajos, Adi Sámuel, Király Béla lelkész aai.

Mindezekből látható, hogy habár, a nagy test miatt lassan is, de biztosan haladunk kitűzött célunk felé lélek szerint; látható, hogy az az üdvös mozgalom, melynek célja ref. egyházunkban az erőket egy nagy és nemes munkára hívni és tömöríteni, — egyházmegyénk felett sem vonult el nyomtalanul, mert érezzük és helátjuk a »Felhívó szöveget« figyelmeztetésének valóságát, hogy: »Szükség, hogy legyen minden akadályt legyőző életerős közszellemünk, melynek egy célra siető tevékenysége áldást hoz az egyházra, javára válik a hazának s tanubizonyosságot tesz mellettünk arról, hogy mi nem ok nélkül valljuk szellemi életünk egyedüli fejének a Krisztust.«

Tóth László.

TÁRCSA.

A Krisztus váltság-munkája.

(Felolvastatott decz. 8-én az ev ref. theológián tartott protestáns estélyen.)

Nagyérdemű Közönség!

Jézus a tökéletes isteni szeretetnek nemcsak a kijelentője, de egyszersmind a szeretet megtestesülése, a kinek teljességéből vettünk kegyelmet kegyelemért.

Mikor Jézusnak megváltó munkásságáról akarok szólni, egészen téves volna, ha ezt a munkát akár pusztán csak az ő tanításaiban akár életének egyik, vagy másik mozzanatában keresném és tüntetném fel. Ama felfogás ellen, — a mi pedig ma nagyon el van terjedve, kivált a művelteknél, — mintha Jézus pusztán csak tanaival váltotta volna meg az emberiséget és ma is ezekben rejlenék a megváltó erő, határozottan tiltakoznunk kell; mert nincs a világon olyan felséges *tan*, vagy törvény, a melyből megváltó erő származhatnék. A tanítások, a törvények az eseményeknek, az erkölcsi követelményeknek és életfelada-

toknak egész gazdag világát tárhatják fel előttünk. Felmutatathatják, hogy milyeneknek kellene lenniük, mikor, mit és miként kellene cselekedniük, avagy, hogy mit nem kellene tenniük; de egyetlen-egy tan, törvény vagy parancsolat sem képes egyszersmind erőt is adni arra, hogy élénk állított eszményeit, követeléseit, talán tilalmait beteljesíthessük, megvalósíthassuk és életünkbe bevéshessük.

Hiszen, ha tanoktól és törvényektől függene a megváltás, ezekben volna a megtartásra való erő, akkor semmi szükség nem volna kegyelemre. A görög világ megtalálta volna a megváltást egy Sokratesnek, vagy Katónak igazán magas röptű, ideális gondolatokban és világfelfogásban gazdag tanításaiban; a római egy Senecának nemes bölcsesletében; a zsidó a „tízezerenként“ eléje adott törvényekben; a Mózes kijelentésétől el a Malakiás próféciájáig neki hirdetett tanításokban. És ennek a mi huszadik századbeli világunknak már olyan kifogástalan tökéletesnek kellene lennie s nekünk benne olyan zavartalanul boldogoknak, ha tanok, ha törvények, ha alapszabályok, ha intézmények válhatnak meg, ha ezektől függene az erkölcsi nemes, tiszta élet ereje, ha ezekben volna az Isten előtt való megigazulásunknak a gyökere.

A mint *Gerock* leírja a Sinai hegyet, a tizparancsolat kiadásának helyét, a mely a maga sötét méltóságában, mint egy hatalmas szószék emelkedik ki a beláthatatlan sivatagból, — azt mondja, hogy e megkövesült szikla-pusztaságban nem zeng egyetlen madárdal, nem hangzik vándor szava, csak a szelek zúgják a régi melódiát, csak a menydörgés moraja hõmpölyög ormain ma is, mint egykor. Nem fakad tarka virág a sziklafalon, nem csorog alá ezüst patak üdítő árja róla, elfonnyad az élet, kihál minden teremtmény s felette csak keselyük kovályognak az üres léghen. A bűnös világot fenyegető isteni parancsolat van itt óriási betűkben megkövülve s a bünterhelt földre szikla tömbjeivel szétmorzsoló erővel néz alá. Az örömmek nem nyílik itt virága; az élet számára nincs üdítő forrás; a föld gyermeke csak semmisségét érzi s feje felett az ítélet keselyűi keringenek. Az ember a törvénnyel szemben csak mellét verheti: „Ne szállj perbe én velem, oh én édes Istenem!“ Ki állhatna meg, Mindenható, a te világosságod előtt? („Palmblätter“).

A tan, a törvény, a parancsolat világa ilyen s a világban csak semmisségünket érezhetjük és nincs kéz, mely felénk, az örökös küzdés hullámaiban sülyedők felé kinyúlna; nincs lény, a ki a bűn éjszakájában hozzánk közelítene és biztatna, mint Jézus biztatá a megfélemlített tanítványokat „En vagyok. Ne féljete!“

Annak a szétzüllött, hitetlen, kételkedő, az igazságot tapogatózva kereső, erkölcsileg megromlott, másfelől a megújulás után sovárgó, a Messiáson csüggő szenvedélyes várakozásban türelmetlen, remény és kétség, dobzódo kicsapongás és világot megvető askesis ellentétei között hanykódó láz-beteg világnak nem új tanra, nem új parancsolatra volt szüksége, hanem újjászülő, újjáteremtő, megváltó erőre, evangéliumra, mely új eget és új földet tárjon fel; kegyelemre és szeretetre, mely fölemeljen; orvosra, a ki gyógyítson; pásztorra, a ki az élet forrásaira hajtja nyáját és azt kies mezőkre legeltesse; barátira, a kinek ölébe bizton hajthatta le fejét, ezt az aggodalmaktól gyötört főt; áldozatra, a ki tökéletes engesztelést szerezzen; közbenjáróra, a ki visszavezesse ezt a bünterhelt gyermeket, ezt a tékozló fiút az atyai házhoz, a hova ő magától a büntetéstől való félelmében világért sem mert volna még csak közeledni sem és királyra, a ki győzedelmeskedjék e világ felett s győzedelmét adja örökségül az övéinek.

Nem; Jézus nem a tanításaival, nem az új és nagy parancsolatnak a kijelentésével végezte el megváltói munkásságát; hanem azzal az egész büntelen,

szent, tökéletes étellel, azzal az egész világot körülölelő végtelen, örök szeretettel, azzal a halálíg hű engedelmisséggel és azzal a golgothai halállal oldotta meg az Atyától reábizott feladatát.

E világnak arra volt szüksége, hogy maga az Isten nyúljon le érte és emelje föl abba az életbe, a honnan a bűn folytán kiszakadt. Kegyelem kellett a bűnös embernek s ime ez a kegyelem lehell Jézusnak minden szavából és ez képezi a titkát annak a hatalomnak, a melyet Jézus a lelkekre gyakorolt és gyakorol folytonosan. Igaz, hogy predikációiban az Isten országáról beszél; de ez az ország a kegyelem országa. Nincs szó a világon, a melynek akkora hatása volna, mint ennek a hívásnak: „Jöjjétek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megterheltetek és én megnyugosztalak titeket.“ Ha szabad volna összehasonlítgatásokat tenni az ő nyilatkozatai között, azt mondhatnánk, hogy paraboláinak koronája a tékozló fiú története, a mely egymagában a legfelségesebb beszéd a kegyelemről és ha talán az evangelisták egyebet semmit sem őriztek volna meg számunkra az ő beszédeiből, ez az egyetlen parabola elég bepillantást adna abba a végtelen szeretetbe, a mely áthatotta Jézust. Avagy van-e még valami az egész világirodalomban, a mi hasonlítható volna azokhoz a szavakhoz, a melyek a boldogságról mondatnak a hegyi beszédben? A mi azokban hozzánk szól, az mind a kegyelem hangja. Ez a kegyelmes Isten, ez az az igazság, a melyet az emberiség oly sokáig keresett. Jézus azért az igazság kijelentése, mert a kegyelem kijelentése.

„Keserülöm e sokaságot“ mondja Jézus, mikor ott tolong, ott nyüzsög körülötte éten, szomjan az az ötezer ember, a melyik szavait lesi, csodatételeit várja. szeretetének melegéből áhit egy-egy sugár után (Márk, VIII. 2.) „Meggzáná őket“ — írja Máté (XIV. 14.) és „könyörületességre indula rajtuk“ jegyzi meg Márk (VI. 34). Ezek jellemzik Jézus egész megváltói működését „Keserüli“ népet, az embert s ezért száll alá zennyei dicsőségéből. „Meggzánja őket“ s ezért megy szerte, tanítván és jól cselekedvén mindennel. És „könyörületességre indul rajtuk s ezért keresi fel a betegeket, hozza vissza az eltévelyedetteket, megy be poklok Simonnak és Zakeusnak házába, ül le a bűnösökkel és megvetett publikánusokkal, adja vissza a vakoknak szemök világát, beszél a Samaritánus asz szonnyal, tér be a bethaniai testvérekhez, a Jairus házába és még ítélettartó szent haragja is könyörületesség, hogy megszabadítsa az embert sivár, rideg, törvények bilincseibe verő vak vezéreitől. „Keserüli“ azt a népet, mely vagy mint pásztor nélkül való nyáj bolyong, vagy pedig hamis prófétáknak s vak vezetőknak zsákmánya. Szánalomra és könyörületességre indul, mert a romlás közepette is felfedezi a lelkek friss élet-csiréit, a melyeknek csak világosság és melegség kell, hogy kifakadjanak s felnövekedjenek. Meglátja a szétzüllött viszonyok között is az új idők jeleit: a jelen sivársága felett való zokogásból kihallja a szent várakozás és sóvárgás hangjait. A külső romlottság és kemény szívűség alatt itt is, ott is megérzi az Istenországa iránt való erős fogékonyságot, az igazság után való éhezést és szomjuhozást. Az ellentéteknek ebben a világában fejt ki a maga szent egyéniségét, oldja meg élet-feladatát, jelenti meg világot és lelkeket megváltó szeretetét. Nagysága igazán a *csendes nagyság*. A földnek egy kicsiny, elrejtett zúgában a legnagyobb csendben hajtja végre a váltság és kibékítés munkáját és csak mikor már a földi szemek előtt láthatatlanná lett, akkor tudta meg a világ, hogy *ki* volt és hogy ma is *ki*?

De a mint vissza kell utasítanunk azt a felfogást, mintha Jézus csak tanításaival váltott volna meg; épen úgy nem kereshetjük a megváltás tényét Jézus munkásságának egyik, vagy másik mozzanatában, hanem együvé kell foglalnunk Jézusnak egész belső és külső

életét, halálát, feltámadását és megdicsőülését. Mert hiszen a megváltás tulajdonképpen nem egyéb, mint az Isten kezéről leszakadt embernek visszahelyezése az Istennel való élet-közösségbe, az Isten kegyelmében gyökerező szabadságba; vagy közvetlenebbül kifejezve, a megváltás nem egyéb, mint az embernek Isten gyermekévé való örökbe fogadtatása, a ház szolgájának a ház fiává való fölemeltetése. A megváltás által oly erőt kell nyernünk, a melylyel birtokunkban igazán emberek tudunk lenni minden körülmények között.

A megváltáshoz ugyanazokra az erőkre van szükségünk, mint a melyekkel Jézus hajtott végre a váltságot; a melyekkel Ő vett diadalmat a test és világ felett. Ő ezeket az erőket nekünk adta s velük együtt a győzelmet is.

„Avagy nem tudjátok-e hogy azokban kell nékem foglalatossnak lennem, melyek az én Atyámnak dolgai?” (Lk. II. 49.)

Ez Jézusnak az első nyilatkozata, a melyet az evangelisták följegyeztek. És ez az első nyilatkozat jellemzi az Ő egész életét. Engedelmeskedni a mennyei Atya akaratának! Jöjjön bár a kísértő s ajánlja föl neki, hogy csodatévő erejével saját önző czéljaira változtassa a köveket kenyerekké; a rendelkezésére bocsátott isteni segítséget használja fel egy az egész világot egyszerre bámulatba ejtő mutatványra, szálljon alá a jeruzsálemi templom tetejéről, hisz' angyalok fogják kezökön hordozni; vagy ragadja magához önzőleg a világuralmat, ne várja meg, míg a szenvedések útján át az Atya adandja neki: Ő az Atyának engedelmeskedik. „Csak a te Uradat és Istenedet tiszteld és őt imádd!” Ha eléje áll ellenszegülésével, hitetlenségével és makacsságával a világ: nem fél az Atya akaratát teljesíteni s szembezállni a felzúdult tömeggel. Útjáról, engedelmességétől nem tudja eltéríteni sem a királyságot kínáló „Hozsanna!”, sem a halállal fenyegető „Feszítsd meg!”. Vivődik, küzd, vérrel verejtékezik a Gecsemáne kertben, de akkor sem a maga akaratát kívánja érvényesíteni, hanem az Atyáét és nyugodtan megy a Golgothára.

Mint alázatos, engedelmes fiú hódolattal figyel atyja kijelentéseire és parancsaira mindenütt, a hol csak áll, vagy jár. Jézusra nézve Istennek akarata volt a mindent elhatározó hatalom. Az Istennel való állandó összeköttetésben volt minden ereje. Szavaiban a lélek és élet, még hallgatásában is az erő, bátorsága és alázatossága, szelidsége és rendíthetatlensége, imádságai és csodái, nyugodt békessége és szent felindulása a képmutatás ellen, soha el nem fáradó könyörülő szeretete és határozott ellenállása az emberek tévelygéseinek, küzdése, önmegadása, méltósága, türe. — mind, mind csak az Atyával való belső élő összeköttetésének volt a következménye. Szent, tisztán hangolt hárfá volt lelke, a melyen az örökkévalónak újjai zavartalan örömmel játszhattak. Őh és minő hangokat, milyen akkordokat, milyen összhangot csalt ez ki hurjaiból! Hangokat, a melyektől azóta él az emberiség és a melyektől élni fog, a míg csak ember lesz: hangokat, a melyek a mulandóság világába örökkévaló világot teremtettek. (Juncke: Christi Bild etc.)

Az Atyát nézi, Őt szemléli és mindig csak arról tesz bizonyosságot, a mit az Atyánál látott és a mit tőle hall.

Az evangéliumokban igen gyakran olvassuk, hogy Jézus elméne a hegyre imádkozni és ugyanott lön az éjszakán, imádkozván az Istennek (Lk. VI. 12.) Untalan keresi az Atyával való benső, bizalmas, odaadó együttléte. De nemcsak a magányban van vele; hanem a legmozgalmasabb népelet közepette is, vagy a mikor az övével érintkezik, mikor szerte jár és jót tesz, mikor a világ zúgó árja és változó képe veszi is körül mindenütt és mindig az Atyával van egyedül, mindig hallja, a mit az Atya szól hozzá és látja, a mit az tár fel előtte. Az e világ szelleme által eléje va-

rázsolt csalképek és kísértő látások helyett Jézus mindig és mindenben azt az igazságot látja és azt követi, a mit vele az Atya közöl a maga igaz és Szent lényéből.

Imádságaiban csak az Atya szeretetétért könyörög; magát az Istent akarja csak, az Ő lelkét és csak szellemi erőhatásokat kér onnét felülről, mert tudja, hogy e szellem csendes munkájának egyetlen leheletében is az örökkévalóság van.

Ez az imádkozó csendes élet már önmagában is a megváltói munkásság egyik igen fontos ténye mert hiszen minden imádság egy egy fenséges áldozat. Saját egyéniségünknek átadása; önmagunknak odaáldozása; saját akaratunknak az Isten akaratának való alárendelése, nemcsak, de az Atya akaratának magunkévá tétele. Minden igazán imádkozó mindenekfelett épen csak magát az Istent akarja; azért könyörög, hogy Ő a maga teljességével töltsen be a mi lelkünket, hogy legyen meg az Ő akarata úgy itt a földön, a mint az érvényesül a mennyben.

Az Isten azonban szüntelen munkálkodik s a ki imádságaiban Vele él, érintkezik az Ő lelkével táplálkozik, annak munkálkodnia is kell; abban egy ellenállhatatlan, legyőzhetetlen cselekvési erő fejlődik ki.

„Szükség nekem annak cselekedeteit cselekednem, a ki engemet elbocsátott” mondja Jézus. Innen, hogy Jézus egész élete egy pihenés nélkül való, fáradhatatlan munkásság, új életet teremtő szeretetáldozat.

„És igen reggel, még éjszakán mikor felkölt volna, kiméne és elméne pusztá helyre és ott imádkozik vala” — írja róla Márk. „És követék őtet Simon és a kik vele valának És mikor meglelték volna őtet, mondanak neki Mindenek tégedet keresnek. Akkor monda nekik: Menjünk el a közel való városokba hogy ott is prédikáljak; mert azért jöttem. És prédikál vala azoknak zsinagógáikban mind az egész Galileában és ördögöket űz vala.” (I. 35—38.)

„Nyilvános szolgálatának rövid három esztendeje tisztán történeti szempontból is többet tartalmaz, mint a legnagyobb és legjobb emberek leghosszabb élete” — mondja Schaff.

És ez a cselekvő Szeretet-munka, ez a másik nagy áldozat, önmagának odaadása másokért.

Imc egy ember, a kinek lelke tele van mások nyomorúságának a legmélyebb érzésével! Nemcsak. — mert ez még nem elég, — hanem ezt a mások nyomorúságát teljesen magára veszi. Mint a delej a vasat, úgy vonja magához a szenvedőket s csakugyan ott is nyüzsög körülötte szakadatlanul a legnyomorultabbaknak egész serege. Nem tehet úgy egyetlen lépést sem, hogy a legkomolyabb és a legéletbevágóbb kérdésekkel ne ostromolnák, sokszor igazán éhező és szornjuhozó lelkek, máskor meg őt törbe csalni kívánó hamis képmutatók. A legbámulatosabb pedig mind ez óriás munkásság közepette, hogy soha egy percze sem hagyja el szelidsége, szeretete, türelme. Soha nem vonakodik segíteni ott, a hol segítségére szorultak, legyen az barát vagy ellenség És a mikor a legnagyobb, igazi isteni erőt igénylő munkát végzi is, szerető figyelme a legkisebb dologra is kiterjed. „Szedjétek össze a morzsákat” — inli tanítványait az ötezer ember megvendéglése után és mikor a Jairus leányát feltámasztja, halottaiból életre hívja, nem mulasztja el figyelmeztetni az apát, hogy a gyermeknek adjanak enni.

Minket, gyarló embereket, lever, munkánkban megbénít a sikertelenség, tönkretesz a szenvedés. Jézust mind a kettő még csak erősíti, hogy még többet cselekedhessék «a mig nappal vagyon». Egész önfeláldozó munkássága végén is még mindig ellenszegülésre, félreértésre, sőt egyenes gyűlöletre talál. Mind-egy, neki teljesítenie kell az Atya akaratát egész a keresztnek haláláig! Ha a bűnbánatnak, a megtérésnek és a szeretetnek fölbresztésére még nem volt elég az ige hirdetés, a meghívás és a szeretetnek annyi csodát

tévő szent munkája: van még egy utolsó és nagy áldozata, hogy megváltsa az embert, Az Isten úgy akarta, ki kell még ürítenie a „keserű pohárt“ „Es az Isten a mi hozzánk való szerelmét ebben mutatta meg, hogy mikor még bűnösök volnánk, a Krisztus mi értünk meghalt,“ pedig még „az igazért is nehezen hal meg az ember“ (Róm. V 7. S.).

Annak, a ki Istennek nemcsak örök szeretete, hanem örök szentsége mellett tett tanúbizonyságot s e kettőt személyesítette meg: Kereszten kelle meghalnia, a legnagyobb gonosztévők halálával. Hanem e világ nem volna a bűn világa, ha Jézus megjelenése, igehirdetése és munkássága fel nem zavarta volna az emberi lelket és föl nem keltette volna ellene a gyűlöletet.

Épen a megfeszítettés ténye a legfényesebb bizonyítéka annak, hogy az, a mi a Jézusban megjelent csakugyan az Igazság és a Váltás, mert halála nem csak vértanúság, hanem egyenesen áldozat.

A mikor a bűn világában megjelenik az a tökéletes lény, a ki az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember eszményét valósítja meg, azt a fenséges typut, a melytől épen a bűn folytán elesett, de a melykhez újból vissza kell állíttatnia: ez nemcsak vonzza az emberi sziveket, hanem ugyanakkor vissza is taszítja. Tényleg senkit még úgy nem szerettek ezen a világon, mint épen Jézust; de viszont senkit még úgy nem gyűlöltek, mint épen Őt. Csakhogy még ez a gyűlölet is ő mellette, az ő igazsága mellett tesz bizonyosságot.

„Éz a világ“ — mondja Martensen (Cristliche Ethik I.), — mint ilyen csak azt szereti, a mi az ő lényegéből való. E világ pedig a *vegyülék* világa, a sötétség és a világosság vegyüléke. A tiszta szent tökéletességet nem tudja szeretni, legfeljebb csak magától véghetetlen messzeségben, de nem, ha az személyesen hozzá közel jön. Ez neki arra szolgál jegyül, hogy sokan ellene mondjanak (Lk. II. 34.), sem a tiszta igazságot, sem a tiszta hazugságot nem szereti e világ, hanem a kettőnek a vegyülékét, a viszonylagot, a féldolgot. A Krisztus azonban épen határozott krizistakar, a bűnt egészen ki akarja irtani. Nemcsak szavai és tettei, de egyenesen személye hívja ki a gyűlöletet; ennek a tisztasága, szentsége, szeretete, méltósága és nyugalma. Ez a gyűlölet az emberi alapja a tövis koronának és keresztnek.«

Az a kereszt azonban, a mit így a gyűlölet állított fel, az isteni megváltó szeretetnek lett a legfelségebb jelvényévé s az áldozatnak szent oltárává

Jézus halála az Isten iránt való engedelmségnek a legnagyobb ténye s így lett az »örök idvesség oka mindenknek, a kik neki engednek.« Az, a mit Jézus a kereszten feláldozott, az a saját egyéni akaratnak, az önzésnek, e világ elvének a feláldozása volt értünk.

Ha áldozat volt Jézusnak egész imádság — élete; ha az volt az emberekért kifejtett lankadatlan munkássága az áldozatok egész hosszú sorát a halállal koronázta meg. Annyira átadta magát Isten rendelkezésének, hogy még élete sem volt drága, hogy azt feláldozza az isteni cél és feladat megvalósíthatásáért. Teljes nyugalommal, de egyszersmind a győzelem öntudatával mondhatta el: »Elvégeztetett!«

Abban a pillanatban. »midőn a halálba a fejét oda hajtá, a szeretet vígan ünnepelé fényes diadalmát; bé volt töltve az áldozat. A templomban a kárpit hirtelen meghasadott, mely a földet a mennytől eddigelé elválasztá. Kijövének a sírból a holtak s halkán susogák halavány ajakokkal azt az előbb csak sejtett szót, a mely a teremtés nagy rejtélye: kibékülés! Oly mély ez, a milyen a szeretet s a kibékülés maga is szeretet már.« (Tegner „A konfirmansok.“)

A Golgothán tartatott meg az ítélet a bűn, az önzés, a saját igazságosság felett, a mely Istentől elválaszt és ott jelentetett ki az a szeretet, az az aláztatosság, az az engedelmség, az egyéni akaratnak

az Isten akarata alá való olyan odaadása, a mely megint Istennel egyesít.

És csodálatos, hogy a természeti, a csak ezen világ szerint élő ember gondolkozásának semmi nem mond annyira ellent, mint épen a kereszt. Botránkozás volt ez már a zsidónak és bolondság a finom, művelt görögnek. Azt meg tudja érteni a föld gyermeke, hogy valaki százezreknek az élén csata karddal kezében meginduljon egy világhódító útra s birodalmat alapítson, melyben a nap soha le nem nyugszik. Ez neki való. Ezen el tud édelegni képzelete. A saját nagyravágyását és önző uralkodásra való törekvését látja egy-egy ilyen alakban megtestesítve. Azt is meg tudja érteni, hogy valaki akkor dobja el magától az életet, a mikor ez már neki semmi örömmel nem kínálkozik, vagy a mikor ez nehézségekkel, akadályokkal áll eléje, mert ebben mintegy az egyéni akaratnak látja érvényesülését a »sors« hatalmával szemben. De azt már nem tudja felfogni, hogy az isteni szeretetnek a legfelségebb kijelentése épen a keresztáltal legyen. Ennek ellene mond minden gondolata. És mégis immár közel kétezer esztendő tanúsága bizonyítja, hogy ez a keresztől szóló tudomány hódította meg a világot. A keresztység ebben a jelben győzött; mert az a nagy szív, a melyet annak a durva római katonának a dárdája szúrt át, egybe foglalta az emberiségnek minden fájdalmát, minden szenvedését, a kísértés minden győzelmét és a bűn minden terhét s mind enek váltásául oda áldozza életét. Előbb az Úr igaz szolgáljaként teljesítette munkáját, hogy aztán átvegye, mint a lelki világ fölkezt királya a maga uralkodását.

A váltás munka a kereszten elvégeztetett. De harmadnap reggelén anygali szó csendül meg az üresen maradt sírboltban: „Mit kerseitek a holtak között az élőt? Nincsen itt! Feltámadott!« Es a tanítványok pünköst reggelén a Jeruzsalembe gyült sokaság előtt szent lelkesedéssel hirdetik, hogy azt a Jézust, a ki megfeszítettett, az Isten feltámasztotta, megoldván a halál fájdalmait és tette őt Urrá és Krisztussá! Pál apostól pedig bejárhatja a zsidókat, görögöket és barbárosokat azzal a bizonyágtételével, hogy az, a ki halálra adatott a mi bűneinkért, feltámadott a mi megigazulásunkért.

»Annak okáért mi is, mivelhogy ennyi sok bizonyságoknak fellege áll körülünk, minden terhet levetvén s minden körülünk való bűnt, nagy állhatatossággal tussuk ki a mi előnkbe adatott célt, nézvéen a hitnek fejedelmére és elvégezőjére a Jézusra!« (Zsid. XII. 1, 2) És »járuljunk bizodalommal a kegyelemnek székihez, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk az alkalmas időben való segítségére« (Zsid. IV. 16)

A filippibeli börtönőr azt kérdi Páltól és Silástól: »Édes uraim! mit kell nékem cselekednem, hogy idvezüljek? Azok pedig mondanak: Higyj az Úr Jézus Krisztusban és idvezülsz mind te, mind pedig házad népe« (Ap. Csel. XVI: 30, 31.)

A jövő alkalommal már erről a Jézus Krisztusban való üdvözítő hitről; az ingyen kegyelemből hit által való megigazulásról kívánok szólni.

Kenessey Béla.

Alvinczi, a kassai magyar pap.

(Folytatás és vége.)

„Én Calvinista nem vagyok, sem Lutherista nem vagyok — mondja egy alkalommal a kassai tanács előtt, — mert megtanultam azt az szent Pál irásából, hogy sem Apollóstól, sem Kefástól nem kell neveztetni senkinek, hanem mi igaz keresztényeknek nevezettünk az Jézus Cristusról.« Azt mondja a magát pápistának nevező Veresmartinak is »Ne mondjátok magatokat pápistának; keresztényeknek mondjátok, mind kereszténynek

vagyunk, mind!" — Az urvacsoránál meggyőződése szerint kovásztalan kenyeret kell osztani, de mert előbb Kassán ostyát osztottak az oltár előtt: meghagyta az oltárt és osztotta az ostyát, de ha valaki kenyérrel kívánta, úgy adta neki. Általában kereste az egyező és egyesítő pontokat, kerülte a különbséget élesítőket nem viselte a luth. papok ruháját, az albát s elvetette a sugó gyónást. Azonban a ref. papok gyűlésére járt s gyakran volt más községekben „vizitálni a helvetica confessión levő atyafiakat." — Nem csoda, hogy ily módon egyik rész sem az egyesülés szándékát látta Alvinczínél, hanem csupán a tőlök különbözőést. Kani-zsai Pálfi János, a dunántuli kálvinista püspök „ostyá"-nak nevezte, a katolikusok gúnyolták, kassai paptársa Bussaeus Mihály pedig valósággal üldözte. Pálfival szemben Bethlen adott neki igazat, munkái megvédtek a katolikusok támadásaitól s Bussaeussal való 8 hónapos vitájának is fényes és teljes győzelem lett a vége: a kassaiak a békesség bontó német papot elküldték a városról.

Alvinczi egyházi céljai is a nemzeti cél szolgálták, benne a politikus és a pap mindig együtt van. Ne csodálkozzunk ezen. A protestáns vallás szelleme nem engedti ugyan, hogy egyházi férfiak intézzenek világi ügyeket de a mint tudjuk, abban a korban a politika is csak a vallás dolgaival foglalkozott s így benne a papok szerepe érthető. Érthető ez kivált a kassai papnál, kit helyzete néha tevékeny részvételre csált, különben sem tudta egyházát nemzetétől külön választani. Azt a theologiai irányt látjuk benne, melynek képviselője a XVII. század elején Heidelbergben Alvinczi kedves tanára, Parens Dávid. Ez a kálvinista és lutheránus felekezetek egyesítésére s így a protestánsizmusnak Németországban erős hatalommá növelésére törekedett s Alvinczi is ebben látta nemcsak a magyarországi protestánsizmus jövőjének biztosítását, hanem egész nemzetünk létének feltételét.

Az író.

A pap szolgálja a politikust, a politikus a pap célját s az író hathatósan előmozdítja a kettő azonos törekvését. Elveivel támadás nem illet össze, de mikor személyében egyházát kezdték ostromolni, bátran és sikeresen állott elébök. Működését nem a benső, lelki szükség irányította irodalmi tere.

„Egy keresztyén prédikátortól a kassai nevezetes tanítóhoz, Alvinczi Péter uramhoz íratott öt szép levél"-lel 1609-ben Pázmány Péter adott tollat kezébe. „Egy tetetes, nevevesztett Pápista embertől S(acrae) T(theologiae) D(octor) P(ázmány) P(étertől) küldetett színes öt Levelekre rendszerint való Felelet"-ében „a kassai magyar Ekklesia lelkipásztora feldarabolja és apróra aprítja, a Pázmány reformátusokat tsúfoló és mérgesen hahotáló és motskoló leveleit", — írja Bod Péter. Ezzel a felelettel indul meg voltaképen az Alvinczi három irányban fejlődött írói tevékenysége. E három irány a hit kérdéseiről való vitatkozásban, a Bethlen felkelésének igazolására és védelmére szolgáló politikai iratokban s egyházi beszédeinek kiadásában nyilvánul. Nincs helye, hogy most e munkákat részletesen tárgyaljuk, hiszen e rövid jellemzaj-félében meg kell elégednünk azzal, ha Alvincziről legalább futva, legalább halvány körvonalakat rajzolhatunk. Különben is az akkor nagy szenvedélyvel vitatott történelmi és tudományos igazságokat és hamisságokat nem volna miért fejtegetnünk. Azoknak a vitáknak az eredményét úgy is ismerjük.

A három fő munka: az 1616-ban megjelent *Itinerarium Catholicum*, már említett politikai irata *Magyarország Panasz*a s a Pázmány beszédeinél három évvel korábban, 1633-ban megjelent *Postilla az az egymásután következő Praedikatiók* háromféle írói modort, együtt érdekes és nevezetes írói egyéniséget mutatnak.

Az Itinerarium-ban a vitatkozó hittudós szól a

vallások régiségének kérdéséről öntudatos renddel, szigorú következetességgel, a tárgytól soha el nem térve. Igazán tudományos munka, melyben meg akarja mutatni, hogy melyik vallásban van — a rómaiában-e vagy a protestánsban — a régi tudomány: »a melyik új és hamis, kivessétök.« Bebizonyítja, hogy a protestáns vallásban semmi új nincsen, hanem ez a Krisztus vallása. Az egész munkában higgadtan bizonyít, nyugodtan következtet, halad nyomról nyomra, — ez a modor tiszteletre indít, ez a fejtegetés meggyőző.

Egész más, mikor Magyarország sorsáról pápaszkodik. A higgadt bizonyítás szenvedélyes vádolás, a nyugodt következtetést izgatott képzelődés váltja fel, a mi megdöbbenést és aggodalomba ejt, mert nem hibetjük, hogy minden vád szilárd alapon van, hogy azok a borzasztó képek nem pusztá rémképek. Minél jobban bizonyítja, annál hihetlenebb, hogy a mit ír, azt ember emberrel elkövette, de uralkodik rajtunk az Itinerarium hatása s kénytelenek vagyunk a komoly író szenvedélyes beszédét a méltó felháborodásnak tulajdonítani.

Lecsendesül, ha egyházi beszédet ír. Ezekből a szelid, jámbor pap szól, az igaz hazafi és buzgó protestáns, kinek a biblia magyarázása, általános igazságok fejtegetése közben csak néha tör ki a katolikusok iránt soha sem szűnő ellenszenv. Akkor sem a támadás, hanem a védekezés hangján.

A vitatkozó hangot alig kerü hette ki. Hiszen e beszédek harcok közben hangzottak, mikor a folytonosan ingadozó hangulatot s a hivek vallásos érzületét nem lehetett figyelmen kívül hagyni. Nemcsak Alvinczi, de mindenik felekezet papja egyháza iránt való kötelességet mulasztott volna, ha folytonosan nem emlékezteti hallgatóit, hogy az az igaz, a mit tőle hallanak. Ez a vitatkozó hang Alvinczi beszédein a kornak az a bélyege, mely világosan ott van amaz idő minden beszéd kötetén. De ennyi s nem több. Nem felejt el soha, hogy szószerben áll, nem hagyja el ajkát oda nem illő szó: hangját a komoly meggyőződés, nem a vak szenvedély sugálja.

Három fő művében s ezekhez tartozó többi munkájában megvan a közös jellemvonás: hazájáért és vallásáért nemcsak a lelkesedés, hanem az áldozatkész buzgóság, az eleven ész mellett a nagy olvasottság is. Éles ítélő tehetség, szigorú igazságszeretet jellemzik. Mestere a szónak és irótoltnak s használja mindeniket következetesen. Hirdeti, a mi meggyőződése szerint evangéliumi igazság, küzd azért, hogy mások hatalmi vágya ellen megóvja hazájával együtt felekezetét, melynek csak az volt a kívánsága, hogy szahadon élni hagyják.

E kor vita iratai, mint piszkos, mocskolódó nyelvek hírhedtek az irodalomtörténetben. E rossz vélemény indokolt, de nem illik minden íróra és mindenik munkára. Mindkét félnél kiemelkedik az a törekvés, hogy a vitatkozó társ mellett semmiben se maradjon hátra, különösen ne a másik gúnyoltságában, nevetségessé tételében. A kor volt az oka, hogy ez a törekvés sem finom gúnyban és élczen, hanem durva tréfában és vastag gorombaságban nyilvánulva tönkreteszi a mai olvasó szemében a vitatkozás komolyságát, de az akkoriaknak mulatságnak szolgált és érveket pótol.

Azt mondtuk, hogy a protestáns papság feladata a korban az ellenállás volt. Nos, ebben nagy Alvinczi. Jelentőségét akkor határozzuk meg legáltalában, ha helyét Pázmány Péterrel szemben jelöljük ki, Szerepe az Bocskay és Bethlen mellett, a mi az esztergomi érseké a király udvarában, de feladata nem az események irányításában, hanem azok előkészítésében állott, azért nincs soha előtérben. Ennek különben a pap tisztéről való másféle vélekedésén kívül az az oka is volt, hogy Bethlennek nem volt annyi szüksége mások tanácsára, mint Pázmány urának. Irodalmi vitatkozások közben sem a felfogás-

ban, sem az irányban, sem az egész vitában nem tudnak olyan pontot találni, melyen Pázmány Alvinczi fölébe emelkedik. Sőt, míg Alvinczi főfegyvere a pontos czáfolás és szigorú bizonyítás, Pázmánynak senki ebben elsőséget nem követelhet. Még sem Alvinczinek volt nagyobb hatása. Ennek oka ott van az Itinerariumban, hol a jezsuita rend v. tatkozási modorát találóan rászolja. A jezsuiták — úgymond csak igen sokat beszélnek, hogy ezzel az elmét elfoglalják, de csak minő beszédöket syllogismusra kell vonni és akkor kiténik alattomban való okosságok. „A kik vékony testtel vadnak, öltözzettel temérdökitik magokat, ugyancz tudatlan emberek szapora szavakkal mutogatták magokat tudósoknak.“

Alvinczi egyszerű köntösén és Pázmány biborán, az esztergomi érsek gazdagságán és a kassai pap szegény voltán kívül a világi hatalom segítségével döntötte el az e miatt mindig egyenlőtlen küzdelmet.

Pázmány vezére a kath. visszahatásnak, Alvinczi a védelemnek. Nem akkora tehetség, mint Pázmány, de a vitában tudományos készültséggel mellette van, komolyságban és őszinteségben felülmúlja. Szándéka tisztaságához szó sem fér. Munkássága szűkebb körü Pázmányénál; ideje sem lehetett arra, hogy gyakorlati czélú do gozatoknál egyebet írjon, a kor sem volt arra való. Egész élete küzdelemben telt el s az ellenfél czéljából következik e küzdelem kicsiny sikere. A két vezér fejezi ki pártja törekvését. Pázmány a r. katolikus egyház előjogaiért, Alvinczi a magyar protestánsok lelkiismereti szabadságáért küzdött. Pázmány végső czélja a római egyház uralmának felemelése, Alvinczié — miként a Bethlené — a magyar nemzet politikai és szellemi szabadsága. Ezért járt Pázmány annyit Bécsben, ezért örködött Alvinczi Kassán. Pázmány győzött — nem az író tollával, hanem hatalmával; Alvinczi míg élt, útjába állott, de megakadályozni nem tudhatta.

Ime t. K. szakadozott vonásokkal Alvinczi Péter kassai magyar pap alakja. Életét nem vázoltuk, a küzdelmeket nem részleteztük. Így is látjuk, talán, ezt az érdekes és érdemes embert, ki nemzeti és egyházi történetünknek abban a sok küzdelemmel és szenvedéssel teljes, de mégis bizalomra indító korszakában régi dicsőségünknek egyik kiváló képviselője, a kinek köszönhetjük nagy kortársai, az erdélyi fejedelmek mellett, hogy ma is, ime, élünk!

A kassai városi levéltár még sok fel nem használt adatot rejt, melyek Alvinczi személyét a mai kor előtt még nagyobbá tehetnék, nemzetünk történetében neki még fontosabb szerepet juttathatnának. Azoknak az adatoknak még elő kell kerülniök. Ma, mikor szakadatlanul, lankadatlanul résen kell lennünk s dolgoznunk kell a jövődóért, mikor az Alvinczi Péterek hazafiai és vallásos buzgóságának bennünk élnie kell, ha magunk élni akarunk — szükségünk van erős hitre, erős bizalomra. S honnan merítsük ezt a jövőnkben való hitet, ha nem multunkból, nem a történelemből, nem nagy embereink példájából? Bizony jó nekünk néha visszanezzünk a régi időbe, jó nekünk elővennünk fakult leveleket s avatag jegyzőkönyveket, látnunk azokat a küzdelmeket és szenvedéseket, azt az önzetlenséget és igazlelkűséget, mert úgy erősödik bennünk mai bajaink, mai aggodalmaink között a reménység, úgy törekedik bennünk a hit, — azokra a nehezen, de mégis átélt időkre gondolva érezzük csak valójában igaz voltát annak az éneknek, melylyel — mindjárt 300 éve lesz a kassai országgyűlésen Bocskay és Alvinczi Istenhez fohászkozott, a mi belőlünk is mind buzgóbban tör ki, ha nemzetünk és egyházunk multjával foglalkozunk, hogy »Erős várunk nekünk az Isten.« a kiből bizunk eleitől fogva!

Dr. Imre Sándor,
kolozsvári ref. koll. tanár.

Különfélék.

Szabó Lajos a nagy- és kis-kapusi egyház lelkesze, a kolozs-kalotai egyházmegye pénztárnoka f. hó 8-án d. u. 5¹/₂ órakor, rövid szenvedés után, életének 39-ik, házasságának 9-ik évében elhunyt az Urban. Özvegyén, *Z. Bodola Jankón* s két kis gyermekén, *La-jos* és *Margiton* kívül két testvére *Netti*, özv. Osváth Gyuláné és *Lina*, Daday Istvánné és gyermekeik siratják. És... az ősz szülők: *Szabó Lajos* koltó-katalini 86 éves ref. pap és neje *Salak Anna*. Minő veszteség! Előbb dönt ki a fölg, mint a hogy learattatott volna a megereit gabona. Szabó Lajos munkás életének, kiváló papi jellemének méltatására külön sorokat szentelünk. Most csak a vesztés feletti fájdalomnak adunk kifejezést! Az Úr nyugasztalja meg a korán elszólított, hív szolgáját s adjon vigasztalást az oly mélyen sújtott, kesergő övéinek! — Temetése 10 én d. u. 1¹/₂ órakor volt nagy részvét mellett. Koporsója felett *Deésy Gyula* esperes, gyászbeszédet *Vajda Ferencz* szilónai lelkész, a boldogult benső barátai és szolgatársai mondtak.

Ujvári Cz. József veresegyházi ev. ref. lelkész, életének 63-ik, lelkésziségének 35-ik és boldog házasságának 34-ik évében, folyó hó 8-án, hosszas szenvedés után meghalt.

Midőn mély megilletődéssel veszünk hirt eme szomorú esetről, magunk elé képzeljük ama délczeg alakot, kit mindenhol tiszteletet keltő külső megjelenéséért széki egyházmegyénk papsága «gavallér» címmel tisztelt meg.

De nem csak külső megjelenésében, jellemében is valódi gavallér volt ő: közvetlen modorával, nyílt őszinteségével, egyenes lelkületével, ritka kötelességérzetével mindenkit megnyert, s követendő példaként járt előttünk.

Széki egyházmegyénkben előbb mint tanügyi előadó, 1886-tól halála órájáig mint közügyigazgató, számvóvó, egyházkerületi képviselő s egy év óta mint egyházi Értekezleti elnök szerepelt. Csak szerepelt, mert váratlanul ma már ott pihen ő is, hol megnyugosznak azok, kik megfáradtak. Óhogy őt is el kellett veszténünk.

Halálát neje, szárnyrabocsátott gyermeke, testvére, kiterjedt rokonsága, híveinek, tisztelőinek nagy serege gyászolja.

Legyen könnyű a keble fölé borult édes anyaföld, melyet annyira szeretett s az Úr szőlőjének hív munkása találja meg utolsó nyugalját az örök boldogság honában. — *Nemcs Ferencz*, ev. ref. lelkész.

Szondi György volt buzás-besenyői lelkész a luka ilenczfalvi egyház ujonnan választott lelkészét nov. 24-én iktatta be hivatalába, néhai Rákosi Lajos esperes örökebe *Tóth Kászló* nyárádkarácsonyfalvi lelkész, e megyei director. Legyen áldás működésén új egyházában is!

Zsinati előkészületek. A *tiszántúli* egyh. kerület zsinati tárgyakat előkészítő bizottsága e hó 5-én tartotta ülését *Sárospatakon*. Ezen a vallásegyenjogúság és sérelem czíme alatt zsinati tárgyakul megjelöltettek ezek: az országos ünnepélyek alkalmával megszüntendő a róm. kath. egyház kizárólagos szereplése, — a táborig lelkészek között megfelelő számú ev. ref. vallásúak alkalmaztassanak a róm. kath. táborig püspök (vicarius) alá való rendeltsége megszüntetésével — a róm. kath. s bármely jellegű tanítézetekben tanuló ev. ref. vallású növendékek vallásoktatásának semminemű akadályai ne legyenek, — állami és egyéb közintézeteknél az apácáknak alkalmazása szüntessék be, — úgy a férfi, mint a női szerzetes rendek tagjainak e hazában való betelepítése törvényileg rendeztessék s a jezsuita rendnek, az ország törvényei ellenére e hazában való működése lehetetlenné tétessék, — az egyetemi theológiai fakultások kérdésének megoldása az állam-kormányánál sürgetendő, — az

1848 XX. t.-cz egyházi és iskolai szükségleteink fedezése szempontjából az állam által végrehajtandó, autonómiánk sérelme nélkül s az egyház meghallgatásával (ez utóbbinak hangsúlyozását ama körülmény tette szükségessé, hogy sem a középiskolai 1883-ki, sem a tanítói fizetések kiegészítéséről szóló törvény, sem az 1898. XIV. t.-cz meghozatalakor a meghallgatás nem történt meg, pedig magának a kormánynak a nyilatkozata szerint mindezek az 1848. XX. t.-cz. részletes beváltásai!) — a prot. püspökök és főgondnokok főrendi tagsága általánosítottassék, — az 1868. 53. t.-cz. 12. pontja visszaállítottassék, ezt sürgesse a zsinat, mert a felekezetek közötti békességnek, egyetértésnek ez az egyetlen feltétele, a mely az állami anyakönyvvezetés mellett most már minden akadály nélkül érvényesülhet stb. stb. A módosítások az egyes törvény szakaszok feltüntetésével ajánlatnak. A jegyzőkönyvet, nihelyt lehet, közzéteszszük.

Kísérlet az egyházi adózás reformjára nézve.

E régen vajudó kérdés megoldására most Antal Gábor dunántúli ref. püspök egy próba-eljárásra szólította fel papjait. Felkérte, hogy állítsák össze gyülekezeteik költségvetését, úgy, hogy abban az egyházi adó a következő elvek és kulcs szerint legyen felvéve. Külön személyi adót számítsanak mindenki után, a ki 20-ik életévét betöltötte s munkaképes férfit, illetőleg nő (mindkettő után?! Szerk.) tekintet nélkül az illető egyháztag önállóságára, vagy családtag voltára s hogy fizet-e adót vagy rendelkezik-e vagyonnal, kivéve, ha tényleges katona. A személyi adó maximuma 2 korona. A vagyoni adót számítsák a következő kulcs szerint

Áll.	Min k állami adója K.-ban	Fizetne egyházi adóba
I.	1—5	2
II.	5—10	4
III.	10—20	7
IV.	20—50	10
V.	30—50	14
VI.	50—75	18
VII.	75—100	22
VIII.	100—150	28
IX.	150—200	34
X.	200—300	40
XI.	300—500	50
XII.	500—750	70
XIII.	750—1000	100
XIV.	1000—1500	140
XV.	1500—2000	180
XVI.	2000—fölül	200

A kinek, mint adózónak 3 vagy több, 12 éven alóli gyermeke van, vagy 2 gyermeke eleminél magasabb iskolába jár, vagy birtokát állami adója 10-szeresénél nagyobb adósság terheli: egy osztálylyal lejjebb adózónak minősítendő.

Kérjük erdélyi lelkésztársainkat: tegyék meg maguk is e — különben is nem sok munkát igénylő, de sok tanulságot ígérő számítást gyülekezeteikre nézve s az eredményt feldolgozva, tárgyaljuk meg e kérdést lapunkban. Egyházi adózásunk reformjának kérdése elutasíthatatlanul sürgő. Egyik legfontosabb tárgya lesz a zsinatnak is. Tegyük előtanulmányokat. Mi a magunk rászérői, ha a vagyonaránylagos adónál egy mérséklő maximum megállapítatik, a személyinél is óhajtanánk ilyent. A javaslat e pontja különben is homályos. A maximális adó itt 2 korona egy személy után. De mi a minimális és melyek a közbeeső fokozatok? Erről nem hallunk. Pedig ez az eljárás és számítás egyöntetűségére nézve nélkülözhetetlen. Mi azt ajánljuk, hogy a 0—20 kor-ig állami adót fizető családok összes nem önálló tagjai után a személyi adó ne haladja meg a 4 koronát, a 10—70 kor-ig terjedő egyházi vagyonadót fizető családoknál ne a vagyon utáni egyh. adó összegének felét, azon túl pedig személyenként a maximális 2 kor. alkalmaztassék.

Szegény népünk nagyon rászorul e kimelésre. Egyébként csak szóljunk hozzá e kérdéshez.

Protestáns Árvaházi képes Naptár és a „Koszorú“ 10 új füzeté megjelentek 1902 évre Ismeretetésükre visszatérünk, most csak annyit, hogy buzgó terjesztésüket lelkésztársaink szives jóindulatába ajánljuk. *Egy lev. lapon kifejezett kérésre bizományba is küld kivánt mennyiséget Hornyánszky Viktor könyvkiadó Budapest Akadémia épület.*

A marosvásárhelyi ev. ref. egyh.-község e hó 15 én iktatja be új főgondnokát *Br. Kemény Ákost* hivatalába, és avatja fel ujonnan bővített leányiskoláját. Az ünnepélyes istentiszteleten *Dr. Bartók* püspök ur fog egyházi alkalmi beszédet mondani.

Egyházmegyei gyűlés. A nagyenyedi ref. egyházmegye e hó 12-én délelőtt 10 órakor Nagy-Enyeden a városház tanácstermében gyűlést tart, melynek tárgyát a jövő évben megtartandó egyházkerületi értekezlet feletti tanácskozás képezi.

Eskütétel a marosvásárhelyi ev. ref. főtanodában. Igen sikerült ünnepély folyt le e hó harmadikán a marosvásárhelyi ev. ref. főtanoda előjáróságának körében, melynek egyedüli pontja az ujon választott gondnokok és az új tanár eskütétele volt. Déry Zoltán kollégiumi gondnok nyitotta meg az ülést, melyen az előjáróság teljes számban részt vett, s melyen üdvözölte a főtanoda ujon választott vezéréit, gróf Toldalagi László fő-, és Deák Lajos algonodnokot, valamint a tantestület új tagját: Trozner Lajost. Rámutatott arra, hogy a protestáns autonómiának az az igazi szelleme, mely a buzgó főur mellé egyenjoggal állítja azt, aki csupán szorgalma által lett a társadalom vezérévé, s egyenlő jogot biztosít mindnyájunknak. A szép beszéd után az új tagok letették az esküt, mire Bedőházy János igazgató nagyhatásu beszéddel üdvözölte őket.

Új vatikáni nagykövet. A magyar lapok nagy örömben vannak a felett, hogy grf. Revertera helyett grf. Széchen Miklós, tehát magyar ember lett vatikáni nagykövetté. Mi meg azt mondjuk, hogy mire való egyáltalán nagykövet a Vatikánból!? Hisz a Vatikán nem világi hatalmasság.

Hymen. *Kosztos* Gyula ördögkúti lelkész eljegyezte *Abmássy* Sárka kisasszonyt Kolozsvárról. Gratulálunk!

A „Szeretetház“ karácsonyfájára a *Somke.ekéi* Miklós széki esperes névnapjára összegyűlt társaság 17-60 kor adományt küldött, Midőn ezért az igazgatóság az árvák nevében hálás köszönetet mond *sok ilyen boldog* névnapot kíván a népszerű esperes urnak. Mi is szívből gratulálunk az esperesnek is, a társaságnak is!

Köszönet nyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. Szeretetház árvái karácsonyfájára adományoztak: A Főtisztelendő és Méltóságos Püspöki Szék 32-28 kor., Krompecher Hermin, Krompecher Berta és Horváth János 2—2 koronát. Fogadják a nemes szívű adományozók az intéző bizottság hálás köszönetét. E célra nyújtandó kegyes adományokat hálás szívvel fogad a Szeretetház igazgatósága (Ferencz József út 55. szám.)

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Lapunk hátralékos előfizetőit újra kérjük, kötelezettségeiknek eleget tenni sziveskedjenek. Itt az év vége s mégis 226 egyház részben vagy egészben hátralékos, pedig előre tartoznának fizetni. A behajtás iránt hivatalos lépéseket teszünk.

Egy pár tudósítás és nyilvános számadás hely szüke miatt késik.

Kérjük lelkésztársainkat, hogy a környezetükben történő egyházi mozgalmakról bár egy levelező-lapon lapunkat értesíteni kegyeskedjenek.

Hivatalos rész.

5211—1901.

KÖRRENDELET

valamennyi egyházmegye nt. espereséhez és az egyházköz-
ségek Presbyteriumaihoz.

Igazgatótanácsunknak tudomása a jutott, hogy az egy-
házközségek költségelőirányzatai, vagyon-leltárai és szá-
madásai nem mindenütt egyformán két egyenlő példányban,
hanem némely helyen csak egy példányban készítettnek el,
és ha az elvész az illető egyházközség vagyoni kezelésé-
ben a legnagyobb kavarok származhatnak, sőt a vagyon-
kezelőkre is kiszámíthatlan erkölcsi és anyagi károsodások
hárulhatnak. Hogy az ily természetű bajok legalább jövőre
elkerülhetők legyenek, igazgatótanácsunk ezennel utasítja az
egyházközségek presbyteriumait, hogy a költség előirányza-
tokat, vagyonleltárakat és számadásokat, a pénztári, illetve
magtári naplóval együtt, minden évben két egyenlő pél-
dányban elkészítve terjesszék egyházmegyei felülvizsgálat alá.

A nt. Esperes urakat pedig felkérjük szíveskedjenek
intézkedni, hogy a költség-előirányzatok, vagyonleltárak és
számadások egyik példánya, a pénztári, illetve 'magtári
naplóval együtt, az egyházmegyei levéltárban évről-évre
megőriztessék s a másik példány a tanúsítványokkal együtt
az illető egyházközség levéltárába elhelyeztessék. Az egy-
házközségek vizsgálata alkalmával szíveskedjenek nt. Espe-
res fiait személyesen meggyőződést szerezni arról, hogy az
egyházközségek számadások, naplók, költségelőirányzatok és
leltárak legutóbbi 10 évi példányai pontosan őriztetnek e?

Kolozsvárt, 1901. decz. hó 4-én.

Dr. Vilyi Gábor,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

5287—1901.

FELHIVÁS

valamennyi nagytiszt. Esperes aihhoz és a püspöki egy-
házak t. t. Tanácsaihoz.

Az egyetemes konvent ez évi jegyzőkönyvéből is saj-
nálattal kellett konstatálnunk, hogy erdélyi ev. ref. egy-
házkerületünk a legmagasabb domesticai hátrálékosok kö-
zött szerepel, minek oka különösen abban található föl,
hogy a konvent által számbaveit hátrálékok a megelőző év
december 31-én eszközölt földhitelintézeti zárlat alapján
mutattatnak ki és így a következő év elején eszközölt rész-
lettörlesztések, melyek a hátrálék százalékanak alábbszállí-
tását eredményezhetnék, tekintetbe nem vehetők

Ennek elkerülése céljából arra hívjuk föl az összes
espereseket, püspöki egyházak tanácsát, illetve a közalap-
kezelő pénztárnokokat, hogy a lehető legnagyobb erellyel
igyekezzenek a f. évi hátrálékokat fölhajtani és a földhitel-
intézethez decz. 28-ig beküldeni, mert csak ez úton érhető
el, hogy egyházkerületünk a konvent előtt évről-évre a
legnagyobb hátrálékosok között ne szerepeljen.

Kolozsvárt, 1901. decz. 6 án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

5202 1901.

KÖRÖZVÉNY

mindenik kollegium m. t. Elöljáróságához

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur a
marosvásárhelyi ev. ref. főgymnasiumnál a f. hó 16. és 17.
napjain tartandó javító és pótló érettségi vizsgálatokra
kormányképviselőül dr. Erdélyi Pál tud. egyetemi könyvtár
igazgató urat küldötte ki folyó évi november 28 án 83598.
sz. a. kelt rendeletével.

Kolozsvárt, 1901. december hó 5-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
h. tanügyi előadó.

1810—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a deési egyház-
megyébe kebelezett magyarmacska — bodonkúti társegyház-
község papi állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: Magyar-Macska lakás kerttel; 1. 10
hold szántó, 15 h. 949 ööl kaszáló; 2. Termény és mun-

kabéli szolgálmány. A termény, munkabéli szolgálmány és
kánonikum értéke 643 kor. 98 fill. 3 Segélypénz 71 kor.
62 fill. Ehez járul 1200 koronáig ministerileg megállapított
484 k. 40 fil. fizetéske egészítés

Pályázati határidő 1902. január 20. Minősítvénynyel
és szolgálati bizonyítványval felszerelt folyamodványok nt.
Pap István esperes afiaihoz S.-M.-Berkeszre, u. p. Nagy-
Somkut küldendők.

Kolozsvár, 1901. decz. 13 án.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

1809—1901.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egy-
házmegyébe kebelezett berei kántor-tanítói állomásra pá-
lyázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes. jó lakáson és kerten kívül 8
hold szántó és kaszáló, három öl tűzifa. kepe és munka
tétel értéke 476 kor; készpénz, az egyháztól 20 kor.,
lámsegély 304 kor., összesen 800 kor

Pályázati határidő: 1901. decz. 30.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához
küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1901. december hó.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1834—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a küküllői egyház-
megyébe kebelezett szász-csávási egyházközség kántor tanítói
állomására pályázat nyittatik az alábbi fizetéssel

1. Tisztességes lakás és kert gazdasági épületekkel fel-
szerelve vagy ennek ellenértékébe 200 kor. 2. Tandíjból
100 kor. 3. Kanonika porezió szántó, kaszáló szőlő 6
hold 429 ööl haszon értéke 101 kor. 9) fill. 4. Buza,
töröbuza, fa és bor kepe értéke 224 kor. 20 fill. 5. Teme-
tési stola váltáságba az egyház pénztárából 30 kor. 6. 55097—
1901. sz. min. rendeletben engedélyezett államsegély 418
kor. — Összes kántor-tanítói fizetés 1074 kor. 10 fill.

Pályázati határidő 1901. Decz. 28. Folyamodványok
nt. Nemes Árpád Esperes urhoz Maros Ugrára küldendők.
Kolozsvárt 1901. Decz. 11.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1834—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a küküllői egyház-
megyébe kebelezett szász-csávási egyházközség 2 ik tanítói
állomására pályázat nyittatik az alábbi fizetéssel 1. Tisz-
tességes lakás és kert, vagy e helyett kert és lakás illet-
mény címen 100 kor. 2. Az egyház pénztárából évnegyed-
es előleges részletekbe 100 kor. 3. 55097—1901. minisz-
teri rendelettel engedélyezett államsegély 700 kor. Össze-
sen 900 kor.

Pályázhatnak okleveles férfi és nő tanítók. Férfi tan-
erőnek előny adatik. Pályázati határidő 1901. Deczember
28. Folyamodványok nt. Nemes Árpád esperes urhoz Ma-
ros-Ugrára küldendők.

Kolozsvárt, 1901. decz. 11. Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

1362—1901.

ÉRTESÍTÉS.

Görgényi egyhm. papikarunkat értesíteni kívánom,
hogy a jövő évi névkönyvi adatok (1770—1901. sz. püs-
pöki körlevél) annak idejében közvetlenül főjegyző aához
lesznek küldendők; *konfirmálók és tankötelesek anyakönyve*
pedig (1771—1901. sz. körrendelet) Kovács István nyom-
tatványkezelő aánál jegyzendő elő közös megrendelés vé-
gett. Mindennemű központi nyugták, a kongrua kivételével,
mely még nincs folyósítva, azonnal beküldendők, hogy még
az ujévi munkahalmaz előtt felterjeszhetők legyenek. *Költ-
ségelőirányzatok* számvevőhöz, *domestica bevallási ívek*
főjegyzőhöz küldendők

Gernyes. eg, 1901, decz. 6.

Csekme Ferenc,
görgényi esperes.

Teljesen befizetett részvénytőke 200.000 korona.
Tartaléktőke 60.000 korona.

Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár részvénytársaság

Kolozsvárt, Jókai-utca 3. szám, emelet.

**Betétek után naptól-napig
5% kamatot fizet**

és a tőke-kamatadót is az intézet sajátjából fedezi, úgy, hogy a betevő tiszta kamatot élvez!

Betétek rendszerint felmondás nélkül fizetnek vissza.

Leszámitol váltókat előnyös kamat mellett s kölcsönöket nyújt értékpapírokra és ingatlanokra váltófedezet alapján.

Sorsjegyek huzásainak nyilvántartását díjmentesen eszközli. Minden a bank és takarékpénztári ügyletekre vonatkozó felvilágosítással szívesen szolgál **az igazgatóság.**

Csintalan Gyula

orgona, zongora és harmónium-készítő

Kolozsvárt, Timár-utca (ezelőtt külszappan) 15. sz.,

a posta palotával szemben, a Kis-Szamos mellett.

Elvállalok orgona készitést, minden nagyságban, minden kivitelben és stýlben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jóállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrzését és hangolását.

Készítök oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönben egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve

1 maradtam tisztelettel **Csintalan Gyula.**

Erdély legnagyobb üzlete és *
ékszeresek gyártására egyedüli
berendezett műhelye. *

Sárga János

ékszerész

Fő üzlet:

Fiók-üzlet:

Kolozsvárt.

Mátyás király-tér.

Wesselényi Miklós-utca 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű *arany* és *ezüst* némiükben, *drága kőékszerekben*, *réziségek*, valamint a legújabb *angol* és *francia különlegességekben*. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legújabb technikai vívmányokkal berendezett *műhelyemet*, hol *modern ékszerek* gyártása, átalakítása, *vésnöki* és *ótvásolás* remekei saját közreműködésem mellett készülnek.

2 Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

Nagytisztelétű lelkész és tekintetes Tanító urak
figyelmébe.

Általánosan el van ismerve és be-
bizonyult tény, hogy

— elegáns, szép, olcsó és tartós ruhát —

Kolozsvárt csak

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermekruha

áruházában vásárolhatunk.

Telep: **Mátyás király-tér.**

Alapított 1845-ben.

5

Hazánk legrégebb harangöntődéje.

Alapított 1816-ban.

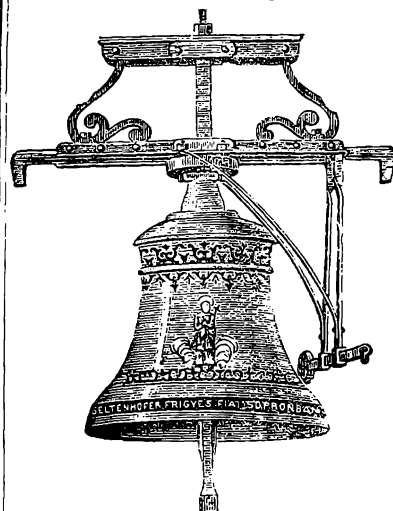
Tíz évi jótállás

— Előnyös feltételek engedtetnek. —

Seltenhoffer Frigyes Fiai

cs. és m. kir. udvari szállítók Sopronban.

Ajnlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. községek és egyházaknak **Harangok** bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérből. tiszta csengő hanggal öntenek. **Repedt harangok** újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is a már meglevőkhöz teljes össz-hangzatban öntetnek. **Minden harang hangja előre határozatik meg.** Különösen figyelmetlenek szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen huzhatók s a falakat nem rázzák. Pakoronákkal bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakítottak.

Kovácsolt vasból készült tűzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. **Költsegvetésekre** is képes árjegyzékkel postafordultával szolgálunk.

3

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felölös szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

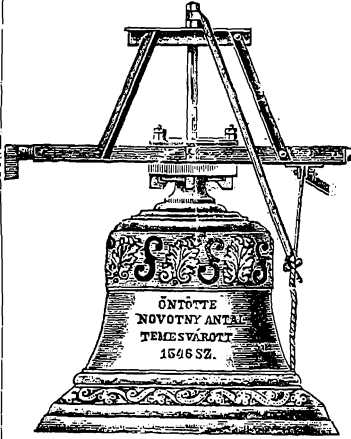
Előfizetési ár: egész évre. félévre

12 kor. 6 kor.

Novotny
harangöntőde és
Zemesvár. *
Gyárvaros. *

Antal
Vasharangláb-
gyár

ÖNTÖTTE
NOVOTNY ANTAL
TEMESVÁROST.
1896 SZ.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett, régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hang utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú

szabadalmazott
átlyukasztott
harangjait,

melnek felső részükön a hegedűséhez hasonló S alakú nyílásokka. vannak el látva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangúak mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgrs. harang hangban egyenlő 408 kgr. régi modorú haranggal.

Ajánl továbbá forgatható vertvaskoronákat, régi harangok ilyenekkel való újraszerelesét és vertvasharanglábakat. 300 kgr. aluli harangok raktáron vannak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.

Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten
MILLENIUMI NAGY ÉREMMEL kitüntetve.

ORGONA!!

NAGYVÁRADON,
FŐ-UTCZA 51/15.

Uj

Orgonákat

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golos ládával. Biztos működésért meg a legnedvesebb templomban is kezeskedem. * * *

Orgonáim az elképzelt könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellert az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is preczízen azonnal megszólalnak. * * * *

1

Elvállalok továbbá

régi Orgonákat

átalakítás, javítás és hangolásra a legjutányosabb árban.

Országh Antal,
orgona-készítő

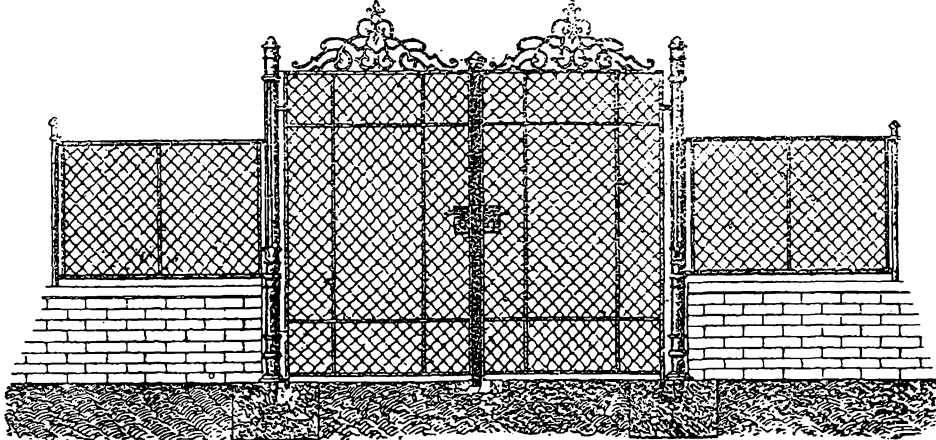
Olcsó kerítések.

Telefon-szám 431

LÉBER GYULA

Első erdélyi sodronyszövet-fonat-kerítés és ruganyos acél sodrony ágybetétek gyára

Kolozsvárt,
Egyetem-u. 12. sz.
Telefon-szám 439.

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, ugymint kertek, erdők, vadaskertek, szőlők dízskerítések, sírok, stb. bekerítéséhez való gépsodrony fonatait, majorsági udvarok fonattal való bevonását; pincze, padlás, felső világossági magtár és éléskamara ablakok rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks és kavics válogatásához; szikrafogók gyárkéményekre —

Zöldre festett légszövet, szelelő és löher tisztító rosták. Backer-fele rosták és egyéb féle használatra vas-, réz- és cinszövetek. Krupda sodrony szegélyzetek, acél tüskés sodrony, kertek stb. bek erítéséhez. Kitűnő ruganyos acél sodrony ágybetétek (matracz), sodrony lábtörők stb.

Nagy képes árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálók.

Teljesen befizetett részvénytőke 200.000 korona.
Tartaléktőke 60.000 korona.

Mezőgazdasági Bank

és Takarékpénztár részvénytársaság

Kolozsvárt, Jókai-utca 3. szám, emelet.

Betétek után naptól-napig

5% kamatot fizet

és a tőke-kamatadót is az intézet sajátjából fedezi, úgy, hogy a betevő tiszta kamatot élvez!

Betétek rendszerint felmondás nélkül fizettetnek vissza.

Leszámitol váltókat előnyös kamat mellett s kölcsönöket nyújt értékpapírokra és ingatlanokra váltófedezet alapján.

Sorsjegyek huzásainak nyilvántartását díjmentesen eszközli. Minden a bank és takarékpénztári ügyletekre vonatkozó felvilágosítással szívesen szolgál **az igazgatóság.**

Csintalan Gyula

orgona, zongora és harmónium-készítő

Kolozsvárt, Zimár-utca (ezelőtt külszappan) 15. sz.,

a posta palotával szemben, a Kis-Szamos mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stílusban, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítását, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bővítését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék főlébe való koronát, nemkülönben egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve

maradtam tisztelettel **Csintalan Gyula.**

Erdély legnagyobb üzlete és *
ékszerek gyártására egyedüli
berendezett műhelye. * *

Sárga János ékszerész

Kolozsvárt.

Fő-üzlet:

Fiók-üzlet:

Mátyás király-tér.

Wesselényi Miklós-utca 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű *arany és ezüst* neműekben *drága köékszerekben, réziségek*, valamint a legújabb *angol és francia különlegességekben*. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legújabb technikai vívmányokkal berendezett *műhelyemet*, hol *modern ékszerek* gyártása, átalakítása, *vésnöki és ötvös-művészet* remekei saját közreműködésem mellett készülnek

3

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

Nagytiszteletű lelkész és tekintetes Tanító urak
figyelmébe.

Általánosan el van ismerve és be-
bizonyult tény, hogy

—elegáns, szép, olcsó és tartós ruhát—

Kolozsvárt csak

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermekruha

áruházában vásárolhatunk.

Telep: **Mátyás király-tér.**

Alapított 1845-ben.

6

Hazánk legrégebb harangöntődjéje.

Alapított 1816-ban.

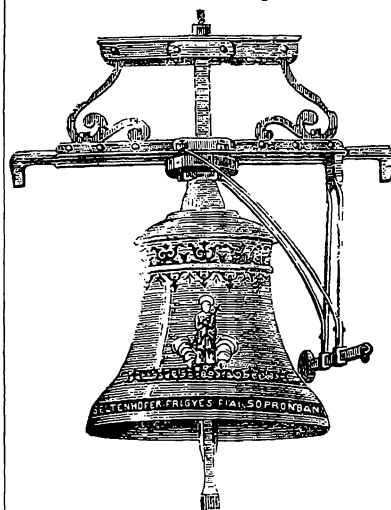
Tíz évi jótállás.

— Előnyös feltételek engedtetnek. —

Seltenhoffer Frigyes Fiai

cs. és m. kir. udvari szállítók Sopronban.

Ajnlatjuk legjobban berendezett harangöntődjéjüket a t. közönség és egyházaknak **Harangok** bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérczéből, tiszta cseng hanggal öntenek **Repett harangok** újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is a már meglevőkhöz teljes össz-hangzatban öntetnek **Minden harang**

hangja előre határozottatik meg. Különösen figyelemztetjük szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen huzhatók s a falakat nem rázzák. Fakoronákkal bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakíttatnak. **Kovácsolt vasból** készült tűzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk. Kőit-ségvetésekre is képes árjagyzéssel postafordultával szolgálunk.

4

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY. theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok es előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évr...
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Karácsony.

Lukács ev. II. 1—14 v.

Jászolbölcsőben egy ujszülött, mosolygó, angyal-arcú gyermek. Mellette az első édesanyjai örömtől sugárzó arcú asszony. Fölöttük megnyílt egek, mennyei seregek zsolozsmáitól megzendült levegő: „*Dicsőség a magasságban az Istennek a földön békeesség és az emberekhez jóakarát!*“ — Csillag ragyog a bölcső felett, szokatlan fényvel az ujszülöttnek csillaga. Körötte ott térdelnek Betlehem mezejének egyszerű pásztorai, ott a messze keletnek fénylő csillag által ide vezetett bölcsői, kik jöttek, hogy az ujszülött királynak tisztességet tegyenek, hozván neki aranyat, tömjént és mirhát ajándékol. Az Úr dicsősége fénylik és e dicsőség fényétől megrémült emberek fülébe csendíti az Úr angyala a karácsonyi evangéliumot: „*Ne féljétek!* — *mert íme hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme léssen: megszületett tinéktek ma a Megtartó, — az Úr Krisztus a Dávid városában!*“ *Hozsánna, hozsánna!* „*Dicsőség a magasságban az Istennek, a földön békeesség és az emberekhez jóakarát!*“

Íme a karácsonyi történet, íme a karácsonyi kép, a karácsonyi evangélium!

Micsoda történet! Történet, mely nem rideg dátumokkal, száraz krónikával dolgozik, hanem a melyben lüktet az élet, beszél a szív, jelenné lesz a jövő. Történet, mely egy eseményben évszázadok történetét jeleníti meg, jövő századok képét szemlélteti, mely egy életnek nehéz küzdelmek, szörnyű vívódások árán szerzett áldásait árnyék nélkül, csupa ragyogó fényben rakja reá már a bölcsőre, mely az egész életet illető hála aranyát, tömjénét és mirháját oda rakja a gyermek lábaihoz, a férfi koszorújával, a jövő babérával övezi a gyermek homlokát, reményének virágaival ékesíti fel a bölcsőt s a szellemvilág, a lelki élet történetét megjeleníti, visszatükrözteti a természetvilágon. Micsoda kép! — Művésze minden vonását ihletett ecsettel rajzolja. Hogy olvad össze benne a múlt és jövő, hogy foly össze egy szent örökkévalósággá! Benne az ég és a föld ölelkezik. A jászolbölcsőnek kárpítja a menny, mécsa a csillag, dajka dala angyalok kara. S mind e fénynek, e dicsőségnek központja: egy mosolygó, angyalarcú gyermek. És micsoda evangélium, milyen öröndetes üzenet: „*Tinéktek ma Megtartó született, az Úr Krisztus, a Dávid városában!*“

Légy üdvöz áldott karácsony, szent és búbajos éj! Legyen áldott az édesanyjai szó, mely e történetnek visszhangját költé lelkünkben, a kéz, mely e képet szívünkbe véste, az Isten, ki ez evangéliummal megajándékozott.

Első jöttöddel forduló pontjává lettél a világtörténelemnek. A bomlásnak indult ó-kort; meggyógyítád, a megvénhedett emberiséget megifjítád. Visszaajándékoztad az embernek Istenét s az embert Istenhez vezetted el. Jöttöddel új ideált hoztál az embernek, az emberiségnek, a sötétben botorkálóknak világosságot gyújtott csillagod; újra értékessé lett az élet, mert a jászolbölcsőben megtalálja célját a pásztor és a bölcs. „Az Ige testé lett,“ a bethlehemi bölcsőben a mennyország szállt a földre le. Te jöttél hozzánk fiadban, jó Atyánk, örök szeretet: „*Dicsőség a magasságban az Istennek!*“

Első jöttöddel összehoztad a pásztor és a bölcsét, a tudóst és a tudatlant, a zsidót és a pogányt, az ó-világ e legnagyobb ellentétét, hogy a bölcsőnél tanuljanak szeretetet — hogy legyen békeesség! Jöttöddel az Úr angyala szólt a háborgó lélekhez: „*Ne félj!* Légy csendes szívvel!“ s ez angyal azóta szertejár a földön, hirdetve kiengesztelődést, megbocsátást, kegyelmet, hogy legyen békeesség a szivekben és az emberek között: — „*Békeesség a földön!*“

Jöttél s hoztál magaddal a betegnek gyógyulást, a szenvedőknek vigasztalást, az árvának édes anyját, az éhezőnek kenyeret, a mezitelennek ruházatot. Jöttél s magaddal hoztad az ég angyalait: részvétet a kebelbe, könyörületet a szívbe, szeretetet a lélekbe, bizodalmat a Gondviselésbe; a bethlehemi bölcsőben hoztál; „*Jóakaratot mindenféle népnek!*“

A kit hoztál, a „próféta nem volt kedves hazájában,“ de Európa kitartha előtte szívét és befogadta őt s azóta itt lakozik közöttünk áldásaival és adott a népeknek életet és jövőt. Ha ráborult a tudatlanság sötétje: a vakoknak visszaadta szemévilágát: ha rabigában görnyedett: szerzett „a fogságban ülő népnek szabadulást“; a karácsonyi csillag egünkön ragyogott s a népek nagy karácsonyain mindig ismétlődött az angyal hirdetése: „*Tinéktek ma Megtartó született!*“

És ma?... Mintha újra beteg volna a világ — : az egyén és a köz. Szobáinkban kigyulnak ugyan a szeretet fáján a mécsék, az első karácsonyest csillagjel képei, de fényök mintha elhomályosult volna: szívünk lelkesedésének sugárai mintha fény és meleg nélkül szükölködnének. A karácsonyi angyal bekopogtat ugyan a szegénység és elhagyatottság kunyhóiba, hanem mintha az angyal szive fázna, ajándéka mintha megfagyott volna kezei között s a köszönetben sincs immár melegség, a hála csókja is hideg. Ajándékaink mintha birtokunk védelmére volnának szánya s a kinek nyújtjuk, mintha megcsalatra, olcsón kifizetve érezné magát! Szívünket elfogta az önzés, lelkünket a ridegség; élünk, mert gondolkozunk és számítunk; de érző, szerető szívünket mintha elvesztettük volna. Az egyik rész lázas siet-

séggel zsebel az élet terített az asztaláról, a más helyén, gondolván „majd osztozkodunk“. Üzletté lesz a meggyőződés, az eszme, ideál; a szeretet pénzért árulja magát s Jézus nevével foly a harez uralomért, hatalomért

Nem, nem, ez a világ nem érti a karácsonyt, nem ismeri a szeretet nagy parancsolatját, királyi törvényét, nem tudja, hogy lehet: szolgálattal uralkodni.

Jövel azért szent karácsonyest, jövel világnak nagy karácsonya! Fénylő csillagod hadd vonja szemünket az égbe. Adj hitet a világnak, hitet az embereknek ideális, eszményi javakban, hogy gyógyuljon meg általa — az emberek beteg szive. Hadd zendüljön meg a megfélemlített, a remegő, a kétségbeeső emberek fülében az Úr angyalának karácsonyi örömhire: *«Ne féljete! — Tinéktek ma Megtartó született!»* — Hadd zendüljön meg a menynevei seregek himnusza megnyílt egekből s hadd visszhangozzák e földről megnyílt emberi szívek a karácsonyi éneket: *„Dicsőség a magasságban az Istennek, a földön béke és az emberekhez jóakaratt.”*

Békesség e földön, egyetértés, testvériség, szeretet: szent karácsony a szívekben, a családokban, az egyházakban, — a hazában!

Nagy Károly.

Karácsoni gondolatok.

Künn hideg, barátságtalan szürke tél; benn barátságos meleg szobában ragyogó családi kép: angyalt váró gyermekek, angyal-járásra készülő szülők. Az örömnak mennyi ténye, a szeretetnek mekkora melegsége csak egy hajlékban is

Honnan ez? Kicsoda a szívek melegségének örök forrása, táplálója? Kicsoda a boldogító szeretetnek egyedüli nagy királya? Szegénynek és gazdagnak, — boldognak és boldogtatannak, kicsinynek és nagynak, jónak és bűnösnek gazdagsága és vigasztalása, ereje és reménysége?

A Krisztus; — a Krisztus az, a ki ma született s a kinek születése felett ma támadott a földön nagy öröm, mely az egész népnek örömevé lőn! A szeretetnek, — s a gyermeki — és gyermekiesen tiszta szíveknek családi melegséget árasztó ünnepe a *Karácson!*

Egyetlen ünnepet sem ékesített fel a keresztényen fántázia oly megragadóan szép és oly kifejezően gazdag értelmű symbolumokkal, mint a *karácson* ünnepe! Ott van a gyermek szívek örömeinek tárgya: a *karácsonfa*, melynek ugyan mint külsőségnek lehetnek némelyek ellenségei, de ha azt behatóbb figyelemre méltatjuk: mély és szép jelképes értelmét a legszigorubb puritánsággal sem vonhatjuk kétségbe. Vajjon a karácsonfa, mely karácson estéjén a családi hajlékokból, ragyogó fényt áraszt a téli éjszakának ködös sötétségébe, — nem az élet ama fájának é szép symboluma, mely sarjadzott az Úr Jézus Krisztusban, s mely az életnek minden sötét óráját és nehéz viharát ragyogó égi fényvel világosítja meg. Vajjon az a télközepén ajándékokkal megrakott zöld fa, nem mély jelentőséggel bíró jelképe-é az evangelium ama fájának, mely *kicsiny mustármagból növekedett hatalmas fává*, s mely soha el nem hervadó,

üde zöld ágaival mint védő paizs terjed ki az emberi élet felett és dusan megrakva áldásává lőn a föld minden nemzedékének? Óh hát láthatjuk-e mieinknek örömét a karácsonfa előtt bárcsak egyszer is a nélkül, hogy el ne gondolnók, hogy azon örömet gerjesztő fa a menynevei üdv és áldás ama fájának jelképe, mely annak szeretete melegétől nőtt a világot beárnyékoló fává, ki azért született a világra, hogy szabadítója és üdvözítője legyen mindazoknak, a kik ő benne hisznek?

És ha a boldog örömet fokozandók, szívnk szeretetével *ajándékokat* nyújtunk mieinknek, — és ha ezek az ajándékok, — legyenek azok nagy értékűek, — vagy csak a szerető megemlékezésnek egyszerű, s csak belső értékkel bíró jelei, — s adassanak bár a gazdagságnak bőségben uszó, fényes palotáiban, — vagy a nélkülözésekkel teljes szegénységnek sárból épült kunyhóiban; — szívből származván igazi, boldog örömet keltenek ezen a szent titku éjszakán ugy itt, — mint amott: nem a ma született Jézus által földünkre hozott égi ajándékokra emlékeztetnek-e minket? Minő ajándékok voltak azok!? — Imé: az ember testében és lelkében *szabaddá* lesz. A *vakoknak*. — a kik homályos vágyakozásukkal az Istent hiában keresték, mert sötét tévelygésük miatt nem találhatták meg: szemek felnyílnak és felismerik Isten idvezítő szeretetét. — A *bénák*, kik a miatti hasztalan tusakodásukban, hogy a tökéletességet és az üdvöt saját erejükön elérhessék, fáradtra küzdöttek már magukat: új erőt nyernek a végre, hogy új életet folytathassanak a jónak és igaznak gyakorlásában. — A *kisdedeknek*, — azoknak a kik lelkük tisztaságában és szívük ártatlanságában még gyermekek, — ajkairól dicsének száll fel az Urhoz, s az Isten a kisdedek örömeinekében gyönyörködik, mert épen az egyszerű gyermeki lelkek előtt teszi nyilvánvalóvá a világ szerinti bölcsék elől elrejtett csodálatos bölcseségét. Ez a bölcsesség pedig, mely nem olyan, mint az emberi okosságnak tudománya, mely nem teszi a szívet gögössé és felfuvalkodottá, hanem készséggel megalázza az Úr előtt, miért is a *bölcsék bolondságnak tartják*: isteni erő és hatalom, mely mint csodahatásu orvosság a beteg szívet meggyógyítja, a megbénult erőt helyre állítja, s az elvakult szemeknek világát visszaadja!

Az emberi társadalomnak eddig lenézett és megvetett osztályai, kiknek elnyomatásukban nyögött sohajtásait eddig senki sem hallotta: a *szegények*, *nyomorultak*, *szenvedők* és *bűnösök* új lélekzetet vesznek, s lelkesülten, testi-lelki nyomorukat feledve sietnek az Úr elé, mert tudják, hogy azért jön, hogy a békóba vert kezeket feloldozva szabadságot hozzon a földre *minden embereknek*, s a szegény népnek evangeliumot prédikáljon.

Az Úr van jelen már, a világosság, igazság és szeretet nagy királya, mert a gyermekek

a családban és iskolában jó erkölcsökben és Isten beszédének intézésében neveltetnek, s az Atya és az Idvezítő iránti odaadó szeretet már jó korán zsenge szívébe csepegtetetik.

Az Úr szelid szeretete mindenfelé a *könyörület* áldásos munkájára ösztönzi a kezeket! Egyesületeket alapít, adományokat gyűjt és segélyeket osztogat ki a végre, hogy a *szegények* nyomorát enyhítse; az *özvegyeket, árvákat* és *elhagyatottakat* gondozza és támogassa; az *elvezetteket* és *eltévelyedetteket* felkeresse és vissza vezesse, s kitárja a megtérők előtt az édes atyai ölelő karokat, s meleggé tegye a szeretet által az elhagyott szülői hajlékokat!

A kiknek szívet *vesztesség* és *gyász* vérzi, vagy *nehéz gond* aggasztja; kiknek lelkén *szomorúság* fellege ül, s lelkiismeretét titkos és nyilvános *bűnöknek* ólom súlya nyomja le, s *bűntudat* nehéz vádjá zaklatja szüntelen: azokat a szeretet királya felemeli s e szavakkal biztatja: szeliden: »jőjj hozzám, ha megfáradtál és meg vagy terhelve, mert én nyugalmat adok neked. Vedd magadra terhemet, s tanuld meg tőlem, hogy én szelid és alázatos vagyok és találsz nyugalmat a te lelkednek: mert az én igám enyhe, s terhem gyönyörűsége!»

Menjünk hozzá mindnyájan, mert szükségünk van *ma is* ezekre az ajándékokra, melyek nem testi, hanem *lelki* gazdagságot adnak. Szükségünk van azokra *ma is*, mert még mi is sok tekintetben *szolgák* vagyunk, a testnek és a test kívánságainak szolgái. Sokan *tévelygünk* *ma is* az atyai hajlékon kívül. Sokan *didergünk* még a *szeretet melege nélkül*. Sokan *tévelygünk* a *bűnnek* romlásra vezető utain. És sokan, fájdalom nagyon sokan vagyunk még, a kik a Krisztusért *lelkesülni* nem tudunk, s farizeusi dölyföséggel vetjük oda a kérdést: „Kicsoda-ez?” »Vajjon nem a názárethi ács fia-e?” »Ugyan hát jöhet-e valami jó Názárethből?»

Még mi fogadjuk lenézőleg a szeretet királyát, pedig bizony-bizony csak „festett koporsók” még *a jók* is mi közülünk!

Legyen tehát a karácson *szeretnek családias melegét árasztó* ünnepe kunyhóban és palotában; s annak öröme szíveknek öröme koldusnak és királynak kebelében.

Ma a krisztusi könyörülő és jótékony szeretet érzetében mindnyájunknak *egyenlőknek* kell lennünk; mert a mai ünnep *egyenlőségnek, lelki szabadságnak* és a közös boldog öröm által megszentelt keresztyén *testvériségnek* ünnepe; mert a Krisztus minden emberekhez jött, s „hirdetetik ma nagy öröm az égből, melynek az egész nép örömévé kell lennie!”

De hogy a karácsonyfa mellett gyermekeink azon öröme felett, melyet a földre jött Jézuska okozott, mi is igazi *gyermeki szívvel* örülhessünk: a *Krisztusnak szívében kell születnie*, s ott kitörülhetetlen alakot nyernie. Nem elég a mi részünkről az egyszerű születésnek száraz tör-

ténelmi tényére való emlékezés: hanem *ma*, és mindanyiszor *érezniünk* kell, hogy ő szívében is megszületett.

Ez az *érzés* tesz minket valósággal kegyelem és idvesség osztályrészeseivé; ez teszen az Istentől való függés boldogító tudatában *szabaddá* minden egyéb gátló hatalomtól; ez emel Isten fiaivá, s adja ajkainkra a »kegyelmes Atya« nevet.

Ez a karácsoni öröm, reménység és igazi ajándék! Örüljétek és örvendeztetek tehát mindnyájan, mert a Krisztus *minden emberek* számára született! Szálljon szívéből ajkainkra, ajkainkról az égre fel a mai nap himnusza: »Dicsőség legyen a magasságban az Istennek!«

Fancsó Sándor.

„Zsinatunk legfontosabb teendői.”

(A felső-borsódi pontok.)

(Folytatás.)

Igaz, hogy a szokás még magában nem elég indító ok arra, hogy valami törvényesíttessék. Kaphatnak lábra — sőt fájdalom kapnak is — oly szokások az egyházi életben is, a melyek ellenkeznek a protestantizmus szellemével, a melyeknek tehát épen kiirtására van szükség. A roformáció emlékének megünneplése ellen azonban a legszörszálhasogatóbb skrupulózis sem tehet kifogást. Sőt épen azért vált ez közszokássá, mert a protestantizmus szelleméből nőtt ki.

A protestantizmus szelleme szerint ünnepet füzni *Jézus élettörténetének és a Krisztusi szellemnek az emberiségre kiható üdvényeihez lehet*; úgy viszont *ezen jelenségek mindenikéhez ünnep füzendő*. Már pedig, a mint a nagypénteken megfeszített Jézus husvétban támadott fel, a mint az áldozó esütörtökön a tanítványokat árvaságban hagyó Krisztusi szellem pünköstben tért vissza a szent lélekben: úgy a középkor papi uralmában megfeszített s a római egyházból véggépen száműzött Jézus újra feltámadott, a Krisztusi szellem helyét az egyházban újra elfoglalta a *reformációban*.

De épen azért, mert a reformáció megünneplése a protestantizmus szelleméből foly: azt nem szabad csupán a *szokás* kényére bízni, még azon esetben sem — a mi úgy látszik valóban fenforog, — ha ez által tényleg általános gyakorlattá válik. Nem szabad már csak azért is, mert a szokás a különböző helyeken különbözőképen alakítja ki a dolgokat, holott ily nagy jelentőségű kérdésben az anyaszentegyház segítségét megbontani külső vonásokban sem szabad.

És már a gyakorlatból meg tudjuk ítélni, hogy vajjon megfelel e a szokás által létesített reformációi ünneplés az egység ezen kívánalmának? Már ha az időt tekintjük: némely helyt a maga napján, más helyt a külső körülmények befolyása atatt a legközelebbi vasárnapon tartják a reformáció ünnepet. Határozottan állítjuk, hogy ilyen ingadozás mellett — ha rá érünk a maga napján, ha nem: akkor vasárnapon ünnepeünk — soha sem fog a reformáció ünnepe a maga méltó magaslatára emelkedni, a maga fensége szerint érvényesülni.

És ez az ingadozás, itt szigorubb érvényesítés, ott engedékenyebb alkudozás fenmarad, ha e kérdés, téves felfogással, az egyházkerületek intézkedésére biztatnék. Már pedig egy olyan lényeges kérdésben, hogy mikor legyen ünnepe — épen az ünnepnek korrekt protestáns felfogása mellett — nem térhet el a dunnantuli református az erdélyitől.

Még ha eltekinthetnénk is az illetékeség kérdéséről, mely szerint egyházi ünnep rendszeresítése fel-

tétlenül a zsinat hatáskörébe tartozik: a mindenütt kötelező erejű, egységes megoldás kedvéért magában is, a zsinat teendői közé kívánjuk vétetni, hogy a protestáns közvéleménynek magasztos megnyilatkozása szerint a reformáció emlékének megünneplését rendszeresítse és pedig mindenütt egy időben — október 31-én, bármely napra essék is ez — és egy módon: úrvacsora osztással kapcsolatban.

II. Úrvacsora osztási napok.

Halaszthatatlannak tartjuk továbbá az úrvacsora osztások idejének megfelelőbb beosztását, a mire ismét csak a zsinat lehet az illetékes. Úrvacsora osztásunk beosztása a keresztyénség elvének a protestantizmusban folyton tisztuló kívánalmaival, de egyszerűségi mintákkal a gyakorlati élet vallásos szükségérzetével nem egyezik meg,

Hogy az ugynevezett sátoros ünnepek úrvacsora osztással legyenek összekötve ez egészen természetes. De éppen olyan nehéz a protestáns keresztyénség tisztult elvei mellett alapot találni a böjti és az adventi úrvacsora osztásra. Mit jelent a protestantizmus felfogása szerint a böjti időszak? Kívánjuk-e mi annak oly megkülönböztetését, mint a kath. és gör. kel. egyházak teszik? Sőt igehirdetésünk is nem arra törekszik-e ez időszak alatt — a mennyiben magának a böjtnak themájával foglalkozik — hogy óvjuk Pál apostolnak intéséért a híveket a napokban megkülönböztetésétől, az edelelektől megvalósításától és az isten előtti érdemek ezekben keretésétől? Szóval nem éppen arra igyekszünk-e, hogy ez időszakra külsőségek által kiemelését ellensúlyozzuk? Jelentőségét ez időszaknak annyiban tulajdonítunk, hogy ebben megemlékezésünket különösen azokra a szenvedésekre, belső és külső küzdelmekre, méltatlan bántalmazásokra és megaláztatásokra irányítjuk, melyeknek útján a kereszthalálhoz, a hűnösökért való feláldoztatáshoz, a váltság megvalósításához közelgetett az úr. És ha a váltság e fokozatos megvalósításának itt jelentkező tényéhez a következetesség folytán akarnók kapcsolni az úrvacsora osztást: akkor éppen a következetesség kívánná, hogy ez feltétlenül a váltság e külső történeti folyamatának csúcspontján: a nagypénteken eszközöltessék. Elvileg csakis nagypéntek napján volna a protestantizmus szelleme szerint ez az úrvacsora osztás teljesítendő; gyakorlatilag azonban a húsvéti úrvacsora osztás fenntartása mellett, könnyen beláthatólag, ez is ki van zárva.

Még kevésbé találja meg az elvi alapot a protestantizmus szellemében az adventi úrvacsora osztás. Ne hirtelenkedjünk a kérdés felvetése feletti megbotránkozásban, hogy miért akarjuk az advent hagyományos jelentőségét megbolygatni. Mi előtt nyilatkoznánk: gondolkozunk csak egy pár kérdés felől, melyet a tiszta protestáns öntudat mellett el nem hallgathatunk.

Vajjon nem követeli-e meg a protestáns világosság szelleme, hogy a hívek összességükben és külön-külön tiszta fogalommal bírjanak a vallásos élet külső jeleit, szertartásoknak, ünnepeknek jelentősége, beosztása felől? És éppen ha a multa tekintünk, el kell ismernünk, hogy az ortodox egyház igyekezett minden kérdésben megadni — olyan a milyen — képzetet a híveknek. Még emlékszünk rá például, hogy népiskoláinkban az ünnepek sorában az adventet is tanították és pedig ily formában: „Adventet ünnepejük Jézus Krisztus fogantatásának emlékeztetére.” Meg vagyunk győződve, hogy ma már senki sem óhajtana vissza az ifjúság tanításában ezt az egyideig homályban hagyó azután pedig kikerülhetetlenül vagy a szeplőtlen fogantatás, vagy a természetes fogantatás feletti elmékedésre vezető meghatározást. De viszont azt a tájékozatlanságban hagyást sem helyeselhetjük, a mely a hittani eszmék tisztázásának kátyúba feneklése folytán, ma már oly sok tekintetben nyilvánul.

S ha tán azon kevés figyelemre méltatásban, mely-

lyel az advent jelentősége is részesül, valami része annak a körülménynek is van, hogy csakugyan nem is bír éppen különösebb jelentőséggel: annál kevésbé van értelme — ha a hagyományos szokásokon felül tudnak emelkedni — ahhoz az Úrvacsora sacramentuma csatolásnak.

Már pedig ma valóban nem tulajdonítunk annak más jelentőségét, mint a multa tekintve e messiási várakozások felelevenítését, a jelenlét szemben pedig Krisztus születésének emlékéhez való előkészületet. A multa tekintetében a messiási várakozás beteljesült — a jelen tekintetében az előkészület a célhoz jut a karácsonyban. Így tulajdonképpen az adventi előkészületi időszak élénkebb vallásos élet lüktetése úgy csucsosodik a karácsonyban, mint a böjti időszaké a nagy péntekben.

De az adventi úrvacsora osztás jelentőségének elvi ingadozása különösen kiviláglik egy gyakorlati jelenségből. Ugyanis mindenki tudja, hogy ezt az úrvacsora-osztást a gyakorlati életben nem tartják egyáltalán adventi úrvacsora-osztásnak. Hírreves egyházi férfiaktól, kimagasló lelkészekről — a kiknek maguknak is tisztában kellene lenni az érvényben levő elveikkel és mások előtt is világítani kellene — olvasunk „új bori úrvacsorai” beszédeket, ágendákat. De hát mikor van ez az „új bori úrvacsora osztás”? Mindenki tudja, hogy advent első vasárnapján. Így fejlődött ki a gyakorlati életben az a minden esetre furcsa helyzet, hogy ugyanazon napon, bortermő helyen új borra, máshol pedig adventre osztanak úrvacsorát. És miből származik e fogalomzavar? Abból, mert az adventi úrvacsora osztásnak olyan elvi alapja nincs, hogy az, különösen következetes gondolkozású emberek által is, konfundálható ne volna.

Határozottan mondhatjuk az eddigiekből tehát, hogy az úrvacsora-osztásnak böjtfő és advent első vasárnapján semmi nyomatékosabb elvi fontossága nincs. De fenmarad az a másik kérdés, hogy a gyülekezet lelki szükségletének kielégítése nem teszi-e mégis kívánatossá annak fenntartását?

Azonban erre a kérdésre is határozottan tagadó feleletet meríthetünk ezeknek a napoknak, más úrvacsora osztási napokhoz való közelségéből és éppen ebből folyó azon tényből, hogy ezen alkalmakra az úrvacsorával élésnek elenyésző kis százaléka esik. Meg vagyunk győződve, hogy teljes statisztika is igazolná azon szűkebb körű észleletünket, hogy a nagyobb ünnepeken úrvacsorával élő 100—100 hívővel szemben az adventi és böjtfői úrvacsorával 6—10 hívő él. És ez egészen természetes, mikor advent után 3—4 héttel karácsonyban és böjtfő után pár héttel húsvétban, nagyobb ünnepeken járulhatnak az úrasztalához. Maga az időjárás is befolyásolja ebben a híveket, a mennyiben az advent éppen a tél beálltára esik, a mikor a szervezet érzékenyebb az évszak zordonságával szemben; a böjtfő ismét bele esik még a télbe, a mivel szemben e tekintetből is legtöbbször a közeledő tavaszi húsvétra halasztják az úrvacsora-vételt.

(Folyt. következik.)

Pásztor.

A marosvásárhelyi egyházközség ünnepe.

Fényes ünnepnapjai voltak marosvásárhelyi egyházközségünknek 14 és 15-én.

Novemberi egyházkerületi közgyűlésünkön új főgondnokot kapott az egyházközség Báró Kemény Akos személyében. Az ő beiktatását végezte akkor főtiszteltetű püspökünk s ez ünneppel kapcsolatosan felavatták az egyházközség polgári leányiskolájának ez év őszén épült emeletes szárny épületét, melyet a tanulók nagy létszámára való tekintettel Báró Kemény Kálmánné önmagmértósága, az iskola védnökasszonya

építettett részint saját költségén, részint egyháztársadalmi uton gyűjtve össze a költségeket.

A püspök ur 14 én d. e. 1/2 11 órakor érkezett Marosvásárhelyre Nagy Károly theol. tanár, *Bedőházi* János orsz. képviselő és Dr. *Kádár* János titkár kíséretében. A vasuti állomáson óriási közönség fogadta a főpásztort, kit a város nevében *Hofbauer* Aurél h. polgarmester üdvözölt. A fellobogózott utcákon a kocskik beláthatlan sorának kíséretében hajtatott püspökünk lakására, *Tóthfalusi* József lelkész vendéglátó házába.

Délelőtt 1/2 12 órakor a püspök lakásával szomszédos polg. leányiskola dísztermében megkezdődtek a tisztelgések. A püspök előtt megjelentek a törvényhatóságok (város és vármegye), a testvér protestáns felekezetek, katonaság, tanintézetek, hivatalos és magán testületek tisztelni, melynek csak délután fél 2 órakor lett vége.

A püspök ez nap nagy társasággal *Tóthfalusi* lelkésznel ebédelt. Délután látogatásokat tett a város intelligenciájánál és a tekintélyesebb polgár családoknál. Este közös vacsora volt egyik nagyobb étteremben.

A tulajdonképeni ünnepélyek vasárnap délelőtt folytak le.

A rendes időben istentisztelet volt a várbeli nagytemplomban, melyen az imát Nagy Károly theol. tanár, az egyházi beszédet pedig a főtiszt. püspök ur mondotta. Az óriási nagy templom minden zúga tömve volt hallgatósággal. Megjelentek a környék főurai teljes számban, képviselve voltak az összes hatóságok, katonaság, hivatalok, testületek.

Az igazán lélekemelő istentisztelet után *ünnepélyes közgyűlés*e volt az egyházközségnek a polg. leányiskola dísztermében. A főtiszteletű püspök megnyitva a közgyűlést, üdvözölte az új főgondnokot s kérte, hogy azon családnak tradíciói szerint, melynek tagja vezesse és virágoztassa fel egyházkerületünk ez egyik legnagyobb egyházközségét. Működésére Isten áldását és segítségét kívánta. Az új főgondnok erre a közgyűlés és nagy hallgatóság színe előtt letette hivatali esküjét, mire az egyházközség nevében *Bodó* Sándor egyház tanácsos, kir. törvényszéki elnök üdvözölte őt. Meghatva válaszolt a fiatal báró beiktatásának ez ünnepélyes perczében megköszönve az üdvözlőket s ígéretet tett, hogy tehetsége és legjobb tudása szerint azon lesz, hogy előbbre vigye a m. vásárhelyi egyházközség ügyeit díszere egyházkerületünknek és édes hazánknek. Együttal részletesebb munkatervet is adott, a mely szerint ígerte vezetni az ügyeket. Szünni nem akaró ovációval fogadták a nemes báró beszédét.

A főgondnoki beiktató ünnepély után kezdődött az *iskola épület felavatási ünnepe*, mely magasztosságban méltó párja az első résznek.

A polg. leányiskolás növendékek gyönyörű éneke után fennkölt szarnyalású áldást mondott püspökünk az iskolára és báró Kemény Kálmánra, ki ekkora áldozatot hozott. Az áldás után *Pap* Sándor, az iskola igazgatója egy lelkes beszédben ismertette az iskola eddigi történetét. Halás köszönetet mondott az iskola védnök asszonyának nagylelkűségéért s a főtiszt. püspöknek azon szivességéért, hogy személyesen kegyeskedett e megkapó szép ünnepélyre eljönni, ezáltal is emelve annak díszét és fényét. A lelkes igazgató szép beszédét lapunk közelebbi számában közölni fogjuk. Az ünnepély a Hymnuszszal ért véget.

Délben díszlakoma volt, melyen a mágnások, intelligencia s a polgárság igen nagy számban vett részt. Természetesen gyönyörűbbnél gyönyörűbb felkészítőben nem volt hiány.

Részt vettek különben püspökünkön és kíséretén kívül a szép ünnepségben *Báró Kemény Kálmán* v. h. t. t. egyházkerületi főgondnok és neje *báró Bánffy Polixena*, *Gróf Teleki József*, *Gróf Toldalagi László* és neje *Grf. Toldalagi Tibor*, *Báró Kemény Ákos*, *Grf. Toldalagi Anna*, *Antos József*, *Sándor János* főispán,

Désy Zoltán alispán, a ref. koll. gondnoki és tanári kara, a vásárhelyi hivatalok fejei, a testvér egyházak gondnokai és lelkészei, a vendéglátó egyház tanácsosai teljes számban stb.

Püspökünk vasárnap délután 6 órakor utazott el a vendégszerető székely fővárosból. A vasuti állomásra megint igen sokan jöttek ki a püspök kikísérésére, kitől az ünnepélyek lelkes hangulatában, szünni nem akaró éljenzések között vettek búcsút.

Ezekben számoltunk inkább száraz krónikai sorrendben a marosvásárhelyi ünnepnapokról, melyek megint csak öregbítették szeretett főpásztorunk iránt mindnyájunk keblében élő szeretetet és tiszteletet. Maga az ünnepély magasztosságával és lelkesültségével feledhetlen nyomokat hagyott mindazok keblében, kik azon résztvettek. Gazdag és kincset érő benyomásokkal távozott onnan mindenki, hálával eltelve a jószágos főuri hölgy iránt, ki szívének ióságán és lelkének buzgó hitén kívül, Istentől megáldva vagyonnal is, oly nagylelkűen teszi le áldozatát kálvinista Sionunk erősítő-ére. És bámulattal távozott mindenki, keblében isteni lelkesültséggel főpásztorunk magas bölcsessége iránt, melylyel lelkének minden erejével, szívének legmagasabb foku törekvésével építgeti Isten országának fundamentumait. És elismeréssel a valódi hivatással vezetett egyházközség iránt, mely buzgóságának győnyörű bizonyítékát adta ez alkalommal is.

A marosvásárhelyi ref. egyházközség különben elhatározta, hogy az egész ünnepély lefolyásának ismertetését s az ott elhangzott beszédeket egy külön füzetben fogja kiadni. Ekkor még lesz alkalmunk megemlékezni a lelkes napok benyomásairól.

Tudósító

Az erdővidéki egyházmegyéből.

Az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett *Bardocz* egyházközség, több, mint kilencz év óta üresedésben levő lelkészi állomására példás egyetértéssel *Molnár Imrét*, theol. fakultásunk jelesen végzett növendékét sz. udvarhelyi kollegiumunk közszeretében álló, tevékeny h. vall. ástanárát hívta meg.

A meghívott ifju lelkipásztort f. hó 3-án iktatták be hivatalába. Ott láttuk erdővidéke papsága és értelmisége élén *Kövér András* esperest, *Bedő Józseffel*, az egyházmegye ügybuzgó algonokával. *Balázs Ignác* köpeczi lelkész tartalmas beiktató beszéde után az új lelkipásztor lépett a szószékbe és mondotta el élénk, életteljes előadással beköszöntő beszédét, az I. Kor. I. 2. 1—3 versei alapján. A mind tartalmilag, mind szerkezetileg kifogástalan szép beszéd tenorja az volt, hogy nem jött fenlengős beszéddel, sem emberi bölcseséggel hirdetni az Isten bizonyágtételét; hanem szem előtt tartva az apostol egyszerűségét, felöltözve a Krisztus alázatosságát, Péter hitét, János szeretetét, a seregek urának, Istenének nevével, félelem nélkül merül bele a jövő ködébe; nem akarva tudni valami másról, csak a Jézus Krisztusról, még pedig, mint megfeszítettéről. A Krisztust hirdeti mind a szószékben, mind az iskolában, mind lelkipásztori gondozásában és minden egyháztársadalmi tevékenységében.

Jól esik ezt hallanunk *Boldog* lelkipásztor, a ki a Krisztus nevében, a Krisztus számára munkálkodik, szólván nem emberi száj hitető beszédét, hanem prédikálván a megfeszített Krisztust. De *boldog* a nép is, a mely egy ilyen lelkipásztort magáénak mondhat. Ez a munka nem a levegő ég hiábavaló szabdalása, hanem prófétai, órállói munka, melyről nem marad el az Isten áldása. Csak előre!

A lélekemelő isteni tisztelet végeztével átadattak az egyház javai s aztán negyven terítékű közebedre jöttünk össze, hol őszinte meleg szavakkal emlékezett meg *Kövér András* esperes *Dr. Bartók György* püspökről; *Kovács Sándor* baróthi lelkész az egyházmegye

gondnok-karáról; Bedó József e. m. alondnok Bardoczi egyh. községről és tehetséges ifjú lelkészéről; Molnár Imre bardoczi lelkész özv. Bartha Sándornéről, mint az egyházközség sokat szenvedett erőshitű Bethlen Katájáról s áldozatkész Lorántffy Zsuzsánnájáról; stb.

A kedélyes együttlét után a jól eső megnyugvással távoztunk el, hogy végre a bardoczi pástort nélküli nyáj is bizalommal nézhet a jövőre elé; adja is a kegyelem Istene, hogy reménye vállalják valóra!

Orgona avatási ünnepély.

Örökké emlékezetes nap marad a kis-borosnyói ev. református egyházközség híveinek lelkében az 1901-ik év december 8-ik napja. Akkor avatta fel gyönyörű hangu orgonáját, melyet Nagyságos Tompa Imre ur ajándokozott az egyházközségnek. Maga az orgona 2200 korona értékű.

Ugyancsak az nap adatott át a Nagyságos özv. Tompa Albertné urasszony által ajándokozott ezüst pohár és kenyer osztó arany tányér, melynek értéke mintegy 250 korona.

A szép ünnep fényét emelte az ott megjelent nagyszámu vidéki közönség és papság. Helybeli lelkész Demes Péter úgy rendezte az ünnepélyt, hogy a közel multban ott szolgált lelkészek mindenkének szerep jusson. Az imat mondotta Bajkó György barátos lelkész afia. Szép hanggal elmondott imája mindnyájunk lelkét az egek urához emelte. Az egyházi beszédet Tárkányi György a Székely Mikó kollegium val-

lástanára tartotta a töle megszokott alapossággal. Ezt a Tárkányit mindenütt ott látjuk, a hol a szépért, jóért és nemes czélú dolgokért munkálni kell. Az ő nemesen gondolkozó szive, erős munka bíró ereje, eddigi munkálkodása annyira hozzánk lánczolta, hogy őt egész papnak tartjuk, nemcsak az iskola falain belől, de kinn az életben. Bár hasonló nyilatkozatokat hallanánk többi vallás tanárainkról is.

Felszentelő imát mondott nagytisztelű Vén Mihály, esperes afia. Keresztelt Révay Pali bátyánk. Ez a vén pap, ki lelkében örökké ifjú marad oly gyönyörű beszédet mondott, melyent nem sokat hallunk avagy olvasunk. Urvacsorát osztott Czeglédi János rétyi és Rőjte Géza szemerjai pap. A fungens papokon meglátszott, hogy mindannyian ünnepre készültek. Záró imát mondott Demes Péter. Kis emberből nagy lélek szólt.

A fehér asztal mellett jutott tudomásomra, hogy helybeli birtokos Joos Elek és neje Szilágyi Borbára 200 koronás alapítványt tettek az egyházközség javára, hogy annak kamataiból évenként kenyeret és bort vegyenek az urasztalára. Puritán székely ember, sokan ismerjük s tudjuk, hogy a hol áldozatkésztségről van szó, erszénye mindig nyitva áll. Ez a kevés szavu beszámoló, ugy-e elég gazdag tartalomban. Sirunk, panaszkodunk, hogy pusztul, kihalófélben van a protestáns áldozatkésztség, jól esik lelkemnek, hogy én az ellenkezőjét hirdetem s meg vagyok győződve, hogy mindig fognak születni Tompa Imrék, özv. Tompa Albertnék, Joos Elekek és Szilágyi Borbárak.

Eresztevény, 1901 december 11.

Bedeházy János
ref. pap.

TÁRGYA.

A hit által való megigazulás.

(Felolvasatott decz. 15-én az ev. ref. theológián tartott protestáns estélyen.)

Nagyérdemű Közönség!

„Higgy az Úr Jézus Krisztusban és üdvözlés mind te, mind pedig házad népe.“

Ezt a feleletet hallottuk Pál apostolnak és tanítványának, Silásnak az ajkairól a philippibeli börtönben, mikor annak öre azt a legéletbevágóbb kérdést intézte hozzájuk: „Édes Uraim! mit kell nékem cselekednem, hogy üdvözüljek?“

Az egész életnek minden kétséget kizárólag ez a legfontosabb kérdése. A kérdés alakilag változhatik, — a mint hogy az evangéliumi gazdag ifjú abban a formában tárta Jézus elé, hogy »mit cselekedjem, hogy az örök életet elnyerhessem?« — de a lényege mindenkor és mindenütt ugyanaz. Életet követel, kíván, kér, könyörög magának ez a mulandóság alá vettetett gyarló ember. A haláltól való megváltás után sovárog, áhítzik ez az enyészettől visszaborzadó és a testi halál föltétlen bizonyosságával szemben állított szegény lélek. Üdvösségre, boldogságra vágyik ez az örökös hánykódásoknak, önmagával való vívódásoknak, küzdelmeknek kitett szív. A lélek nem tudja elfelejteni égi hazáját. Nem tudja felejteni a maga mennyei eredetét. Oda kívánczik vissza az atyai házba. Honvágy szállja meg s úgy érzi, hogy csak „bűjdosunk e földi téreken.“ Igazi boldogság, békeség és üdv csak ott van annál az Istennél, a ki a maga képére és hasonlatosságára alkotott bennünket s velünk adta a földi útra az ő örökkévaló javaira való emlékeztést.

Teljes igazsággal és a költői lélek mély érvésével mondja *Iegnér*:

„Számkiüzt s rab lón az öröklét gyermeke, lelkünk, Csörgeti is lánczát s lángként a magasba ohajtoz. Aljtjának számos hajléka busan jut eszébe

És a szülő haza, a hol üdőbb színe volt a virágnak
Szebb fény tündöklött s angyal vala társa, ha játszó.
Szük lesz ilyenkor a föld s fojtó neki; mennyei honvágy
Kapja meg a vándort“ — — —

(Györy Vilmos: Svéd költőkből.)

És ez az emlékezés, ez a honvágy adja aztán ajkaira a kérdések kérdését: mit cselekedjem, hogy visszajuthassak az örök életbe? Mit csináljak, hogy üdvözülhessek?!

A vallások története bizonyítja, hogy nincs nép, a melynek lelki életében ne ez a kérdés képezte volna a folytonos és állandó érdeklődés tárgyát.

Mikor Cortez meghódította Mexikót egyetlen templomban 136,000 áldozat koponyáját találta s az aztekék egész birodalmában évenként 20,000-tól 50,000-ig ment az áldozatok száma. 1486-ban az egyik isten templomának fölszentelésekor 72,000 hadi fogoly áldoztatott föl. (Kovács Ö. Vallásbölcsészet I.)

Az ó-testamentum prófétája szerint az önmagával küzködő lélek azt kérdi: »Mivel menjek eleibe az Úrnak? mimódon alázzam meg magamat a felséges Isten előtt? Avagy egészen égő áldozatokkal menjek-e eleibe? avagy esztendő borjakkal-e? Valjon kedvét találnám-e az Úrnak ezer kosokkal? tizezer olajforrásból költ olajjal? valyon adjam-e első szülöttemet bűnömnek váltságáért? gyermekemet az én lelkem gonoszságának váltságáért?« (Mik. VI. 6, 7.)

Az ember tenni, minden áron cselekedni akar valamit, a maga üdvössége, Isten előtt való megigazulása érdekében s még a legnagyobb áldozatoktól sem riad vissza, csakhogy ezt megnyerhesse.

A prófétai felelet is már elég egyszerű. »Oh ember, megmondotta neked az Isten, mi legyen a jó és mit kíván az Úr te töled egyebet, hanem hogy igazságot cselekedjél. szeressed az irgalmasságot és hogy megalázzad magadat és hogy a te Isteneddel alázatosan járj« (Mik. VI. 8.)

Az apostoli felelet azonban még egyszerűbb: »Higgy az Úr Jézus Krisztusban és üdvözlés mind te, mind pedig házad népe!«

Nem áldozatok, nem külső, érdemlő cseleked-

tek; nem bőjtölések, test-sanyargatások; nem remete, vagy kolostori élet: hanem egyszerűen csak *hit* az üdvösség föltétele. A pásztorok megmaradhatnak nyájuk mellett. A földmivelőknek nem kell kezeiket levenniök az eke szarváról. A halászok tovább köthetik hálójukat. A sátorponyva-készítő Pál tovább kezelheti a vetéllőt. Lukács, az orvos, tovább gyógyíthatja betegjeit. Még a börtönőr is megmaradhat helyén. A kereskedőnek sem kell abbahagynia a kincs-keresést. Tábita is gondoskodhat háza népéről és szegényeiről. Szóval mindenki végezheti az élet munkáját tovább. Egyetlen foglalkozás sem méltatlan az Isten-országához. Az ebbe való belépéshez, ennek tagságához, a javaiban való jogosultsághoz, az atyai örökségnek az átvételéhez egyedül csak az Úr Jézus Krisztusban való hit szükséges.

Hit?!

Ennél könnyebb sincs! — mondják bizonyos kicsinylő lenézéssel az emberek. Együgyű, naiv lelkeknek való!

Bizony igazuk van. Sok dolog van mennyen és földön, a miket az Isten elrejtett a bölcséktől és az értelmesektől, de a melyeket megjelentett a kis gyermekeknek (Máté XI. 25.) Nem is mindenki dicsekedhetik a hitnek ajándékával. De hát mit tehet róla a szegény színvak, a ki csak egy szürke foltot lát a legszíndüsbabb rafaeli képen is?! Nem adatott neki, hogy élvezze a színek finom árnyalatait. Mit tehet róla az a szerencsétlen, a ki nem tudja meghallani, megérezni egy felsőbb szellemi világ hangjait; meglátni annak dicsőségét, tökéletességét; a kinek nem adtak szárnyak, hogy oda fel tudjon emelkedni?!

A hit az Isten ajándéka s adja azt, kinek-finek kegyelméből a maga szabad választása szerint. „Kegyelemből tartattatok meg hit által és ez nem ti töletek vagyon, Isten ajándéka ez” — írja Pál apostol az efezusbelieknek. A „hitnek kapuját” maga az Isten nyitja meg (Ap. Csel. XIV. 27.), azaz Ő teszi fogékonyakká, képesekké a lelkeket a hitre. A hit az élő Isten Lelkének bennünk való munkássága. „Némelynek az Isten Lelkétől adattatik bölcseségnek beszéde, némelynek pedig tudománynak beszéde ugyanazon Lélektől; némelynek pedig hit, ugyanazon Lélek által.” (I. Kor. XII. 8., 9.) Az Isten maga jö közel az emberhez; szólítja, hívja. Elkészíti számára a nagy királyi vendégséget s aztán Ő maga adja meg még azt a készséget is, a melylyel elfogadjuk a meghívást.

A hit mindenek előtt bizalom. Azt, a mit az Isten megkezd bennünk az ő Lelke által, folytatnunk kell bizalommal. Bízunk az Isten ígéréteiben, hogy azok közül egyetlen egy sem marad ránk nézve betöltetlenül. Bízunk abban, hogy azok föltétlenül bizonyosak s minden egyes ígélet akkor teljesedik be, a mikor arra épen a legnagyobb szükségünk van.

A hit: isteni erő; szellemi fegyver, paizs az élet harcában. Engedelmisség Isten és az ő parancsolatai iránt. A hit: hűség, mely egy pillanatra sem távozik el bizalma, szeretete tárgyától. A hit: ragaszkodás, mely nem engedi magát elszakítani attól a talajtól, a melybe egyszer erős horgonyát megvetette. A hit: odaadás, mely beleolvad abba a lénybe, a kin csügg. A hit: szeretet, mely magához öleli mennyei Atyját. A hit: reménység, mely béketűréssel várja szent örökségének elvételét. És a hit: meggyőződés, a legteljesebb bizonyosság az örök és egyetlen igazság felől.

Könnyű dolog ez? Minden úton, útfélen nyíló virág, a melyet mindenki téphet, a ki elmegy mellette? Sőt rossz, könnyelmű gyermekként meg is tépdeshet, szirmonként szétszaggathat, mint a hogy a százszorosépet szétszedik?

Nem inkább égi növény-e ez, a melyet ha Isten-kéz nem ültetett szívénkbe, semmiféle emberi erő azt oda be nem plántálhatja?

Milyen határtalan felületesek is az emberek! Megindulnak bizonyos tetszetős jelszavak után. Egy-egy üres fejű és még üresebb szívű ember a „felvilá-

gosodás” nevében és czimiratával meggyújt egy egy színes mécses, aztán az emberek körülropködik, mint az esti lepkék a kerti lámpát. Égi fényt, mennyei lángot gyújtott meg előttük az Isten és ők mégis földi bolygó tüzek után mennek s még csak azzal sem törődnek, hogy ezek ingoványba, mocsárba vezetik őket.

Pedig a hit világából ha csak egyetlenegy sugár csik is szemünkbe; ha kincseiből csak egyetlen parány jut is szívénkbe; ha erejéből csak egy gyémánt forgácsocská gazdagítja is lelkünket: e világ minden fiánál felvilágosodottabbak, erősebbek és gazdagabbak leszünk.

Igaz, hogy a hit Isten ajándéka; de a mi felületességünk abban nyilvánul, hogy meg se figyeljük önmagunkat. Tekintetünk mindig a külső világon csügg, a helyett, hogy azt befelé is fordítanánk saját lelkünkbe és foglalkoznánk lelkünk mozdulásaival, vágyaival, követeléseivel. Az Isten egészen szegényen, minden kijelentés nélkül egyetlen lelket sem bocsátott e világba; csak az ajándékok mértéke különböző, az őt talentumtól le az egy talentumig.

Jól ismerte Jézus az embereket, mikor azt mondta: „Mi módon hihettek ti, holott egyik a másiktól vár dicsőséget és a dicsőséget, mely csak az Istentől származik, nem keresitek?” (Ján. V. 44). Egészen természetes, hogy mihelyt arra fektetjük a súlyt, hogy emberileg legyünk nagygyá és tiszteltté s lelkünk nem arra a dicsőségre vágyik, a melyet neki az Isten ad, a hit ki van zárva. Jézus és minden ő igaz tanítványa előtt mindig az volt a legfelséresebb czél, hogy az Istentől várjon dicsőséget. Az, a ki önmaga előtt akar igaz lenni, elszakította magát az isteni erők hatásától, e többé nem érezheti magát egynek az Atyával, hanem annak lényétől messze távozott. Az önző czélok szolgálata elválaszt az Atyától; ellenben az igazi hívő vele él.

Robertson, a híres angol prédikátor, mondja egyik beszédében, hogy a vihartól felkorbácsolt tengeren a mint a hajót ide-oda dobták a hullámok, vitorlát letepték a szelek. árbozcsfát kitörték az ostromló vizek, az egész alkotmány már ereszteikeiben kezdett reccsenni, ropogni s az utasok kétségbeesetten futkostak fel s alá, egy gyermek teljes nyugodtsággal folytatta tovább a maga játékát a kormányos lábainál. „Hogy tudsz ilyen nyugodtan játszani?” kérdik az utasok. „Miért féljek?” — feleli a gyermek — „hisz atyám van a kormányon!”. Bizony, a mi Istenben való hitünknek, e hitben a mi Vele való közösségünknek erősebbnek kellene lennie a vihar tombolásánál.

A hit nem elmélet, hanem élet-erő, a melynek a legközvetlenebbül tapasztalható hatásai vannak. Ez a hit adja meg legelső sorban az Isten előtt való megigazulást; azaz, a léleknek a bizonyosságot, hogy nem emberek, hanem a tökéletes és szent Isten tart bennünket igazaknak, Ő fogad el bennünket gyermekeinek, az atyai ház tagjainak és örököseinek.

Az az evangelium, az az örömhír, hogy a Krisztus meghalt a mi bűneinkért és feltámadott a mi megigazulásunkért; az az örömdetes izenet, hogy az Isten a Krisztusban a maga kegyelmével ajándékoz meg minket, hogy adott egy eszközt, mely által bűneinkről megváltathatunk, — mondom ez az evangelium hirdettetvén, az értelem arról győződik meg, hogy neki e tényben igazság hirdettetett. Ennek a meggyőződésnek a nyomán azután valami ellenállhatatlan vágy támad a szívében az Isten után; valami legyőzhetetlen szükségét érez az ember az Isten szeretetének megnyerhetése iránt és az Ő kegyelmére alapított bizalom tölti be érzésvilágát. A mint az ész megvilágosítást nyert az evangelium hallásából, ugyanabban a pillanatban a szívet is valami eddig nem ismeri érzés járja át. „Istennek szeretete tölteti ki a mi szívénkbe” (Róm. V. 5.). Az ész meggyőződése a bűn tudatán alapult; ez a bizalom pedig, a mely az Isten szeretetébe fogózkodik, egyszerre kizár minden törek-

vést arra nézve, hogy Isten előtt bizonyos érdemeket szerezzünk, hanem csak hálával fogadjuk el az evangéliumban az Isten nevében följánlott kegyelmet.

De az ész és az érzelem még nem meritik ki a lélek összes tehetségeit. Ott van még az akarat is. A hit szempontjából azonban az akaratnak nem arról az igyekezetéről van szó, a melylyel az ember saját magát megjobbitani törekszik; mert hiszen ezzel az igyekezettel nem sokra megy. Hányszor határozza el a megbánás pillanataiban a megjavulást, de azt épen olyan hirtelen ismét el is feledi, mint a milyen gyorsan született az elhatározás és csak megint ott vagyunk, hogy akaratunk volna a jóra, de hogy azt véghez vigyük nem tehetjük. A hit lemond ennek az egyéni, függetlenkedő akaratnak az érvényesítéséről és beleolvad az isteni akaratba, annak rendeli alá magát, hogy vezesse, kormányozza, erősítse és emelje föl.

A hit tehát nem üres elhívés, ellentétben az u. n. tudással, hanem a hit egyszerre az észnek, vagy meggyőződésnek, az érzelemnek, vagy bizalomnak és az akaratnak, vagy alárendelésnek életet, megigazulást, üdvösséget és megszentelést adó s biztosító felséges ténye. Igénybe veszi az ember összes tehetségeit és azokat nemcsak áthatja, hanem merőben átalakítja, ujjá teremti. Ez az az újja születés, a miről Jézus Nikodémussal beszélget amaz éjjeli csendes órákban. És ez az az »új teremtés«, a miről Pál apostol annyiszor ír levelében. Erről szól a »térjete meg!« felhívás, mint kiáltó szó s erről az intés, hogy öltözzetek fel az új embert!

Jézus a megváltás művét elvégezte a maga büntelen, tiszta, szent életével, a maga halálával és az időknél végéig folytatja e munkát a feltámadásban, megdicsőülésében.

De ha a Jézus élete ránk nézve csak egy érdekes életrajz marad; ha halála csak mint megrázó történeti tény vonja magára figyelmünket s feltámadása és megdicsőülése, ha ugyan egyáltalában elhiszünk, — csak képzeletünket foglalkoztatja: akkor az egész nem több értékű, mint bármely más kétezer év előtti történet. Nekünk a Jézus életében, halálában és feltámadásában egyénileg, személyesen részt kell vennünk; vele egyesülnünk kell, vagy a szólót és a szólóvessző példázata szerint bele kell oltatnunk, a törzsszel össze kell forranunk. Jézussal, mint jelenlévő s élő Megváltóval kell személyes viszonyba lépni; mert maga Jézus »nemcsak úgy ajánkozott tanítványainak, mint idegen segítők, nemcsak, mint a ki elveszi bűneiket s meghal érettök; de mint a ki benső, szoros és feloldhatatlan barátságot akar kötni velök«. Ez összeköttetés, e barátság kapcsa a hit. Nem az által a hit által váltatunk meg, me'ny néhány arany mondatba foglalja a Krisztus személyéről s munkájáról szóló igazságokat, hanem magát a Krisztust kell felöltöznünk. Váltásunk titka az élő, a szerető, a személyes Megváltóval való lelki viszonyunkban, szellemi összeköttetésünkben rejlik; abban, hogy Annak a kezébe tesszük le egész életünket, a ki barátunk, segítségünk, őrizőnk, gondozónk s mindenben mindenünkké válik. »A keresztyén hit nem abban áll hogy bűneinket Isten bárányára rakjuk, bizva az ő nagy áldozatában: hanem, hogy saját magunkat tesszük annak az élő, szerető szívére, a kinek barátsága attól fogva életünk legédesebb örömevé válik.« (Miller: Csendes órák.)

Az a hit, a mely Isten előtt való megigazulást ad, nem egyéb tehát, mint a Jézussal való élet. Jézussal együtt imádkozunk, hallgatjuk az Atyának kijelentéseit; Vele együtt az Istent magát áhítazzuk az; Atya akaratát cselekeszünk, a mint Jézus cselekedte; a mi régi, a mi ő emberünket a maga bűneivel megfeszítjük, ennek az ő embernek meghalunk és felöltözzük az új embert, feltámadunk új életre. A mi önző lényünket fölálldozzuk és a szeretetnek életét öltjük magunkra.

»Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisz-

tus«, — mondja Pál apostol. Ez az élet: a hit. Ez nyer győzedelmet a világon; ez adja a lélek gazdagságát; ez szenteli meg; ez üdvözít és ez biztosítja az örökélet felől.

A hit tesz bizonyosokká az Isten kegyelméről.

A gyermek ha vét szülői ellen, mielőtt még új életet kezdene, bocsánatért könyörög. A míg meg nem bocsátanak neki, szerencsétlennek érzi magát; vétkének terhe nyomja, nincs nyugta. S még ha megbüntettetett is, tudja, hogy e büntetéssel nincs még minden rendben, neki bocsánat kell és e bocsánat alapja nem a gyermekben, hanem a szülői szeretetben van. Így vagyunk Istennel szemben is. Nem mi tesszük vétkeinket jóvá. Hiszen az egyszer elkövetett rosszat jóvá tenni nem lehet. Nem is azért bocsátanak meg bűneink, mert talán javulást ígérünk, vagy mert magunk is hibáztatjuk magunkat: hanem a bocsánatot Isten a maga szeretetéből adja önként. A megbocsátás, az igazgyónás alapja az Isten szabad kegyelme. Hitünk az, a mi ezt a kegyelmet megragadja. Ezzel jutunk el a megigazuláshoz, a bűn terhe alól való fölmentetéshez. Az Istennek lelke a mi lelkünkkel együtt tesz bizonyosságot, hogy mi Istennek gyermekei vagyunk és adja meg az Istennek kibékülést, benne nyugodt örökteljes bizonyosságot.

»Megigazulván azért a hit által, békességünk legyen Istennel, a mi Urunk Jézus Krisztus által.« (Róm. V: 1.)

Nem az Istennek kell velünk kibékülnie, hanem nekünk Ő vele. A míg a hit által bizonyosokká nem tettünk az Istennek megigazító, bűnbocsátó kegyelme felől, addig félelem, rettegés tölt el bennünket. A félelem pedig kizárja a békességet s ez csak akkor szállhatja meg lelkünket, ha előbb meghallottuk az égi szót: »a te hited megtartott tégedet. Eredj el, többet ne vétkezzél!«

Hogy az Ur meg van velünk elégedve; hogy minket ingyen magának kedvesekké tett (Kolos. I: 6); hogy mi az ő szeretetével és hűségével vigasztalhatjuk magunkat mindenkor; hogy hozzá közel juthatunk; hogy atyai keblére borulhatunk s nem kell tőle rettegni: ez az Istennek való békesség; mert »semmi kárhoztatásuk nincsen immár azoknak, a kik a Jézus Krisztusban vannak, kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint.« (Róm. VIII: 1.)

Ennek a békességnek lesz a gyümölcse a megelégedés Istennel; a belenyugvás az ő akaratába; a megelégedés az ő törvényeivel; még a megpróbáltatásoknak is, mint az ő nevelő eszközeinek csendes elviselése.

És végül feltáru előttünk a megigazulásnak és az Istennek való kibékülésnek mindeneket egybefoglaló fensége a megszentelődés és a megdicsőítés. »A kiket az Isten megigazított, azokat meg is dicsőítette (Róm. VIII. 30) — mondja az apostol.

A keresztyének »szent nép«, »választott szentek«, mert az Istennek lelke lakik bennük és e Lélek által változtattnak el dicsőségből dicsőségbe.

A megigazulás és a kibékülés után kezd föléledni az emberi lélek. Megszűnt rá nézve minden földi korlát. »Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?!« Megszabadul mindattól, a mi eddig e világ szolgájává tette. Élete átalakul egy az Isten akaratának alárendelt léletté. Él e világban; de nem e világ szerint. Meglátja élete igazi feladatát, valódi célját és egyéni szabadsága teljesen kifejtett erejével megy a felé. Tisztul, erősödik, mélyül és gazdagszik jelleme. Nő az erélye és szilárdsága. Erélye azonban nem arra törekszik, hogy bizonyos önző, földi célokat valósítson meg minden áron, hanem arra, hogy annak a követelésnek tegyen eleget: »Keressétek először az Isten országát és annak igazságát.« Eszközeiben is nem mindeniket találja jónak, ha még a cél szent volna is, hanem csak az Isten eszközeit fogadja el: a szeretetet, a türelmet, a hűséget, az odaadást, a szolgál-

latot. Kifejti egyéniségének minden nemes tulajdonságát; a neki osztályrészebe jutott talentumokat mind fölhasználja, hogy azt a megbízatást, a melyet Istentől nyert, annál hivebben betölthesse. Meglátja, tudja, bizonyos benne, hogy az Ur ő általa valamely czélt akar megvalósítani; nem hiába küldötte őt e földre. Kisebb vagy nagyobb körben, de neki isteni missiót kell teljesítenie. Kicsiny család, vagy pedig százak és ezrek gondja van rábizva mindegy, vigyáznia, gondoskodnia kell, hogy egy is azok közül el ne veszen. Velük egykor be kell számolnia. Tágul világnézlete. E világ a maga egészében Isten kijelentéseinek a szinterévé lesz előtte. Az idő és a pillanat átnyúlik az örökkévalóságba. Az élet zaja összhangba olvad számára s ez az összhang mind csak az Urat dicséri.

„Mikor belépek a láthatatlan világba,“ — mondá Morod, a nagyhirű francia prédikátor halálóságyán — nem várom, hogy másként találjam a dolgokat, mint a hogy azokat az Isten igéje fölmutatta. A hang, a melyet majd ott hallok, ugyanaz lesz, mint a mit e földön hallottam és azt fogom mondani: Ez az tényeg, a mit az Isten hozzám szólott és halát adok, hogy nem vártam a hittel addig, a míg szemtől szembe látok!”

A megszentelődött lélekre valóban nem is várhat más, mint a megdicsőíttetés, mert mind azok a lelki javak, a melyekkel Isten megajándékoz, kezességei zálogai a jövő jóknak.

Ime így növekszik a keresztyén élet a hit áldó hatása alatt. A léleknek csak ki kell tárnia kelyhét a kegyelem napja elé, mint a hogyan a virág oda fordul a nap sugaraihoz és ez a kegyelem elvégezi a maga munkáját. Világosít, üdít, melegít, éltet, erősít és nevel. A léleknek csak őszintén, minden fenntartás nélkül, teljes bizalommal fel kell nyujtania karjait az égbe és ott Isten-kéz fogja meg, hogy magához emelje. „Boldogok a kiknek szivek tiszta, mert ők az Istent meglátják. Nem a büntől és vétektől teljesen mentes, tökéletesen tiszta, ártatlan szivekről van itt szó, — hiszen jól ismerte az embert Jézus, hogy ilyen szivek nincsenek, — hanem tiszta szivek azok az őszinte szivek, a melyeknek, mint a mély hegyi patakoknak egészen a fenekéig lelátni s nem akarnak semmit elrejtteni. eltakargatni; hanem bizalommal, — mint a hogyan a gyermek veszi a fájának minden szavát, — oda állanak az Isten elé úgy, mint a milyenek s alázatossággal kéri: „Itélj meg, Uram, engem!“ És ezeknek az itélet kegyelmes léssen; meglátják az Istent a maga szeretetében, irgalmasságában és nyerneket tőle erőket, a melyekkel a diadalmasoknál feljebbvalók lesznek; ajándékokkal, melyekkel nem ér föl a világ minden kincses házának gazdagsága; hitet, megigazulást, békességet, megszenteltetést, a melyeknek birtokában elmondhatják, hogy nyomorgattatunk ugyan, de nem szorítottunk meg; Kételkedünk, de mindenestől nem esünk kétségbe; háborúságot szenvedünk, de abban el nem hagyatunk; megaláztatunk, de el nem veszünk“ (II. Kor. IV. 8. 9); »ha bizalommal illetünk jót kívánunk; ha háborúságot szenvedünk, békességgel törjük és hagyaláztatunk, imádkozunk« (I. Kor. IV. 12. 13)

A keresztyén hit-élet azonban nemcsak egyénileg megváltó, megigazító és megszentelő erőket hoz létre, hanem társadalmi mozgató erőket is. A léleknek gyümölcsei érlelődnek a kegyelem napjának sugarai alatt. E gyümölcsök a keresztyén munkásság.

Erről lesz szó a jövő alkalommal.

Kenessey Béla.

Különfélek.

Olvasóinknak és egész anyaszentegyházuinknak egyetemében és tagjaiban külön-külön is boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk. Az Idvezítő Jézus Krisztus születésének ünnepe legyen az ő-bennük és egyházunkban való új életre kelése!

Lapunk ez évi utolsó száma, a karácsonyi ünnepek miatt folyó hó 28-án, szombaton jelenik meg.

Egyh. ker. Igazgató-tanácsunk e hó 19-én tartja az évi utolsó ülését, *Br. Bánffy Dezső* elnöklete mellett. Az ülés lefolyásáról jövő számunk referál. Az év utolsó ülése alkalmából legyen e helyen is kifejezve egyházkerületünk hálája és köszönete buzgó igazgató tanácsainknak s különösen elnökének, ki fáradságot és áldozatot nem kimélve, rendszerint személyesen vezette ismert bölcsességével a tanácskozásokat.

Kiss Áron tiszántuli püspök ur ő méltósága — mint részvétellel értesülünk — napok óta beteg influenzában, melybe recidivázott. Isten óvja a derek főpásztor életét.

Dr. Bartók György püspök urunk e hó 14. és 15. ik napjait Maros Vásárhelyt töltötte, hol az új főgondnok *Br. Kemény Ákos* beiktatását és az egyh. községi polg. leányiskolájának felavatását végezte. E látogatás egyformán szólt a mind derekabb egyházi-élettel, lüktető egyházközségnek mind a szép reményeket keltő új főgondnoknak. De legkivált annak a fenkölt lelkületű nő munkájának, melyet e helyen *Br. Kemény Kálmánné Br. Bánffy Polixéna* ő nagyméltósága teljesít. Kiválóan értékes ez a munka, mert nemcsak pénzt áldoz, de lelket kelt és ébreszt. Személye zászló, körülte olyan táborokkal, melyet lehetetlen legyőzni. Milyen szép napja volt e lelkes asszonynak decz. 15-ike. Mily izmossá nőttek az ő mustármagjai. nevelt fia *Br. Kemény Ákos* s nevelt leánya. a maros-vásárhelyi ref. leányiskola. Most eljegyezte őket egymással egymásnak. Az ő könnyei, mikor így egymás mellett látta őket, valóban az *édes anya* örömkönnyei voltak. Im, gyermekek nélkül is lehetnek anyai örömek! Az Isten ezt az örömet tartsa meg, sőt növelje a kegyelmes asszony számára. Zászlója lengjen ma gossan s tábora nőjjön — növekedjen!

Gróf Toldalagi Lászlóné szül. Br. Zeyk Eliz ő méltósága, lelkes tagja s alvezére annak a női gardának, mely a m.-vásárhelyi ref. leányiskolát támogatja, gyásza miatt az idén nagyobb részt nem vehetvén az ily czélú társadalmi mozgalmakban, egy gyönyörűen himzett széket készít saját kezüleg s fog kisorsolni a tél folyamán az iskola javára. Bizonyára szép eredményyel. Hogy nemesedik meg a munka s a munka által az élet, az ember, a nő! A kegyes grófnénak régen két nemeslevele van. Élvezze sokáig!

Főgondnok beiktatás. A f. évi novemberi közgyűlés a sepsi-szentgyörgyi püspöki vizsgálat alatt álló egyháznak Málk József halálával megüresedett főgondnoki állását egyhangú választással ifj. Gödri Ferenc polgármesterrel töltötte be. Az új főgondnok a ki vallásos buzgóságával, egyháza iránti meleg érdeklődésével és munkás szeretetével érdemelte ki a kitüntetést, néhai Gödri esperes unokája s hivatalos elfoglaltsága mellett különös előszeretettel foglalkozik történelmi kutatásokkal. Ünnepeles beiktatása f. hó 6-án történt, a mikor a népes közgyűlés előtt Révay Pál lelkész üdvözlő szavaira jövő számában közlendő beszéddel foglalta el főgondnoki és elnöki székét.

A nagyenyedi ev. ref. egyházmegyei értekezlet f. hó 12-én tartott ütésében, Zeykfalvy Zeyk Dániel főispán, mint világi és nt. Sándor János esperes mint egyházi elnök vezetése alatt, a *jövő év folyamán Nagy-Enyeden tartandó egyházkerületi értekezlet előké születeivel foglalkozoti.* Gáspár János főgondnok elnöklete alatt bizottságot küldött ki ez ügyben s egyidejűleg elhatározta, hogy a Bethlen-főiskola mélt. előjárósága és Nagy-Enyed város tanácsa is kéressenek fel bizottságokat küldeni ki saját kebelükből az egyházmegyei bizottság támogatására. Az egyházkerületi értekezlet részére tagok gyűjtése indult folyamatba enyedi egyházközségünk kebelében is. Ezen ügyet ref. egyházunk híveinek szives pártfogásába ajánljuk. Tagsági díj egy egész évre két korona, mely tagsági díj-

ért a tagok az értekezlet évkönyveit díj nélkül kapják. Tagokul eddig 30-an jelentkeztek.

Egyházi estélyek tartása indult meg s foly szép sikerrel minden csütörtökön estve *nagysármási* egyházunkban *Dobai* lelkészúrnak vezetésével s a telepítés-vezetés buzgó támogatása mellett. A »Vasárnap«-nak s az „Erd. Protestáns Lap“ újabban rendszerezett bibliai elmélkedéseinek — írja paptársunk — nagy hasznát veszem. — Mi csak örvendünk, hogy paptársainknak nemes munkájukban segítségükre lehetünk Csak bár minél többen igénybe vennék és ők is segítenének nekünk. Hiszen mindnyájan a köznek dolgozunk.

Gyászrovat. *Puskás Lajos* nyéni lelkész elhunyt e hó 16-án. *Daly Róza* Daly János marosi egyh.-m. főjegyző kedves leánya e hó 11-én és *Dobay Antal*, volt országos képviselő, kisdobai ev. ref. egyházi főgondnok, életének 67-dik évében, folyó hó 13-án, négy havi kínos szenvedés után kimúlt. Nyugodjanak csendesen: emlékük áldott!

Papi vizsgálatok. A kolozsvári ref. theol. fakultáson e hó 17-én folytak le a téli rendkívüli papi vizsgálatok. *Második* lelkészképzésű vizsgát tettek: *Czirmay Zoltán* püspöki titkár és *Glöckner Károly* s.-lelkész, nevelő. — Első papi vizsgát: *Bitai Géza*, *Kovács József*, *Lovass Aladár*, *Ósz Lázár*, *Székely Miklós*. Alapvizsgát: *Kónya Kálmán*. A jelöltek túlnyomó része szép készültséget tanúsított. *Jéles* osztályzatot nyert *Lovass Aladár*, *jót* őt és egyszerűt kettő. Isten áldása legyen rajtuk és munkáikon!

Temetés pap és kántor nélkül. *Székely György* jeddi lakosnak a napokban meghalt az unokája, a temetéshez, mint keresztyénhez illik, meghívta egy a ref. papot, mint a kántort, de azok különféle kifogásokkal mindketten megtagadták a temetésnél egyházi szolgálat végzését. Vajjon mi lehetett az indító oka e cseppet sem keresztyéni cselekedetnek. Így ír a M.-Vásárhelyt megjelenő egyik napilap éppen a ref. püspök ott időzése alkalmával. Mi pedig kérdezzük: lehetséges e ez?! Feleletet is várunk!

Vegyesházassági statisztika októberben. Magyarországon októberben 1.245 vegyesházasságot kötöttek. A keresztyén-zsidó házasságok száma 27, mely számból 14 esetben keresztyén vőlegény vett el zsidóleányt, 13 esetben pedig keresztyén leány lépett zsidó vőlegénnyel házasságra. A Magyarországon kötött 1.245 vegyesházasság 22.65 százalékában, 282 esetben jött létre megegyezés a születendő gyermek vallása tekintetében, még pedig 114 esetben az apa, 168 esetben az anya vallása javára. A legtöbb megegyezés, szám szerint 167 a római katolikus vallásnak kedvez, a református fél javára 70, az ágostaiéra 23, a görög-katolikuséra 11, a görög-keletiéra 7, az unitáriuséra 3, s az örmény katolikuséra 1 megegyezés létesült. A 27 keresztyén-zsidó házasság közül 3 esetben jött létre megegyezés, még pedig mind a 3 esetben a keresztyén vallás javára.

A hódmező-vásárhelyi reform ifjusági egyesület ez uton üdvözli a hazai reform. ifjusági egyesületeket, melyekkel testvéries viszonyt tart és kíván mindeniknek s egyenkint tagjaiknak üdvösséges karácsonyi ünneplést. Legyen ez ünnep valóban az „Úr eljövele“ hozzájok s az „Ó“ végtelen szeretete tegye őket a szeretet vallásának boldog hűveivé! — Bányai Sándor főgymn. vallásnár, az egyesület titkára.

A „Magyar Szó“ szerkesztője a prot. lelkészekhez fordul támogatásért, melyre szüksége van nehéz munkája folytatásához. Egyházunk ügyének nagy szolgálatot tett a lap, s egyházunknak teszünk szolgálatot, ha a lapot felvirágoztatjuk. Így szól többek közt a felhívás: „A teljesített kötelesség önértetével, a melyből erőt és bizonyosságot merítünk a teljesítendő szolgálatokra. fordulunk a protestáns lelkész karhoz, hogy segítsen nekünk az egyetlen protestáns szellemű napi lapot, a „Magyar Szó“-t fenntartani. — Nem kérünk lehetetlent. Csak azt kérjük, hogy minden

lelkész igyekezzék a „Magyar Szó“-t hűvei körében terjeszteni s szerezzon nekünk köztük 2—3 előfizetőt. Nem akarjuk az unalomig ismételni, hogy mi haszonra nem számítunk, hogy mi csak arra akarunk módot szerezni, hogy tovább is munkásai lehessünk az elvállalt feladatnak, sőt hogy bennünket csak az eszközökkel, úgy, hogy a munka vezetését már ismételtelen felajánlottuk az arra talán hivatottabb keznek. A mi a mi szemünk előtt lebeg az, hogy éppen a klerikalizmus mai renaissance korában egy protestáns lapnak nem szabad megszűnnie azért, mert a protestánsoknál nem talál megfelelő támogatást, s hogy éppen most ennek a publicisztikai organumnak föl kell szerelve lennie mindazokkal az eszközökkel, a melyekkel úgy a fekete sereg, mint a közömbösség ellen sikra szállhat. Egy olyan napi lapot óhajtunk, s ha megkapjuk a kért támogatást, tudunk is a magyar közönség kezébe adni, mely mint hírlap is az első helyen áll, s mely a maga újsági vonzó erejével tud propagandát csinálni. — Ezért kérjük még egyszer a lelkészi kart, hogy előfizetők szerzésével igyekezzék a „Magyar Szó“-nak lehetővé tenni, hogy megélhessen, nemcsak, hanem a hírlapok nagy versenyében diadalmas s a protestáns szabadelvűség eszméinek hathatós terjesztője lehessen. — A magyarhoni protestáns lelkész kar kezébe bizodalommal tesszük le ügyünket, a mely az ő ügyük. Nem a magunk hasznát keressük, hanem az ügyét, a melynek — ki ki a maga ösvényén járva — együtt vagyunk önzetlen munkásai. — Ezt a segédelmet kérjük, nem magunknak, hanem közös szent ügyünknek.“

Hivatalos rész.

PÁLYÁZAT

a szeghalmi ev. ref. segéd-lelkészi állásra

Fizetés: 1. Kézpénz *négyszáznyolcvan* korona, az egyház pénztárából havonként előre fizetve. 2. Lelkésztől stóla címén *egyszázhusz* korona. 3. A lelkész lakon ujonnan épített csinos szoba teljesen beburkolva fűtéssel és világítással. 4. A lelkésznél — mosatáson és ágyneműn kívül — teljes ellátás.

Az állomás azonnal elfoglalandó. Pályázók alulírott lelkésznel jelentkezzenek.

Szeghalom, 1901. decz. 15.

Técsy József,
ev. ref. lelkész.

1465—1901. MEGHÍVÓ.

A küllői egyházmegegyének folyó év deczember hó 30-én Dicső Szt.-Mártonban a szokott helyen közgyűlés lesz, melyre a tiszteletes urakat, világi és tanítói képviselőket tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Esperesi jelentés. 3. A lemondás folytán megüresedett esperesi állás betöltése. 4. Esetleg főjegyző választás. 5. Pénztárnok lemondása folytán új pénztárnok választás; az elválasztott 2000 korona kaucziót kell hogy biztosítson. 6. Aljegyző lemondása folytán, új aljegyző választás. 7. Egy világi tanácsbíró választás. 8. Felsőbb leiratok tárgyalása. 9. Időközbe beérkezett ügydarabok ellátása. 10. Indítványok.

Tiszteletes urakat felkérem, hogy a világi és tanítói képviselő urakat hívják meg, külön meghívó nem fog senkinek küldetni

M.-Ugra, 1901. decz. 14.

Nemes Árpád,
küllői esperes.

HELYREIGAZÍTÁS.

Az »Erdélyi Prot. Lap« folyó évi 50 ik számában 1809—1901. sz. alatt hirdetett berei kántor-tanítói állomás javadalma tévesen lett kitüntetve, mert nem 304 kor. államségélyt élvez a tanító, hanem 504 koronát, s így a kepe s egyéb jövedelmek értéke nem 476 korona, hanem 276 korona. Az érdeklődőknek tudomására kívánom hozni azt is, hogy szép új lakás van, mely 3 szobából, 1 konyhából és 1 kamarából áll.

Bere-Kereszturon, 1901. decz. 15-én.

Kolozsvári József,
ref. lelkész.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Új évre.

II. Mózes XXXIII. >Ismerlek téged név szerint.*>

Új év. Előttünk a nagy ismeretlen — a jövődő. Lelkünkben elzajlanak még egyszer a mult eseményei. Mikor még ezek is jövődő voltak! Beh mást vártunk; mennyit csalódtunk!? Mózessel könyörgünk az Urnak: „*Mutasd meg nekem a te utadat, hogy esmérjelek meg tégedet!*“ Kivánjuk látni az Ur arczát, utait, terveit; az Ur azonban szól: „*csak hátulról láthatsz engemet, de az én orczámat élve nem láthatod.*“ Hanem azért légy nyugton: „*ismerlek téged név szerint!*“

Áldva borulok le az Isten jóságos bölcsesége előtt, hogy arczát, terveit: a jövődő: elrejtette szemeim elől és háládatos szívvel, hogy kösziklára állítva nyomdokait láthatom, követhetem és Gondviselésében bízhatom, mivelhogy „névszerint ismer engemet

I Mózes tudni akarná a jövődöt. Emberi jellemvonás. Tapasztaljuk minden népnél, látjuk minden vallásban. Honnan van ez? Nem pusztá kíváncsiságból. Nem is az Isten akaratán megnyugodni kész kegyes vallásosságból. Sőt ellenkezőleg. Az emberi önzés és elbizakodottság kunyorál itt látszólagos megalázkodással egy felsőbb hatalom előtt. Az Isten magasabb előretudását elismeri, de bizik önmagában, hogy ha a jövődő titkát sikerül Istentől kiszerezni, önmaga a szükség szerint változtathat rajta előrelátással, elővigyázattal. Szegény ember! Nem csak Isten tudását képzeli erőtelennek, hatalom nélkül valónak, hanem a bölcsesség és hatalom napjának világát és erejét szeretné s akarná igazítani a maga eszének és erejének pislogó mécsesével. Hiú törekvés! „A látni vágyó napba nem tekint“ — mondja a költő; „az én orczámat élve nem láthatod“ — mondja az Ur. Egyazon igazság. Véges elménk — mint gyenge szemünk a nap világát — be nem fogadhatja Isten bölcsességét, be nem láthatja az ő örök terveit, tanácsait. Az a kis töredék, a mit beláthatnánk, felfoghatnánk, megbénítaná erőnket, kétségbe ejtene irtóztatós zürzavarával: az Ur dicsőségének látása megemésztene. Legyen áldott az Isten, ki kegyelmesen elfedezte előlünk, az előttünk egészében ugys beláthatatlan jövődöt!

II. De azért az Ur nem hagyott magunkra tévedezni. >Állj a kösziklára és hátulról láthatsz engemet.< Igen; az Ur előttünk jár, vezet a világ folyását s benne mindnyájunknak életét, sorsát. És kegyelmesen megengedte, hogy a kösziklára állva láthassuk, kísérhessük az ő lépteit, nyomdokát. Az egész világtörténelemben mindenütt ott van az Istennek nyomdoka. Visszanézünk. Micsoda kavargás, micsoda zavar. Nem

*> Lásd a 12—23. verseket!

Szerk.

is ismerjük ki magunkat, ha a »kösziklára« nem állunk. A mi kösziklánk az Ur Jézus Krisztus, az ő evangéliuma és az ő igaz anyaszentegyháza Itt biztos talajon állunk. Krisztus főlemel minket az élet és történelem látszólagos zürzavara fölé. Evangéliumánál szemünk előtt végtelen távlat nyílik meg. Általa látunk. Látunk a zürzavarban rendet, felséges célt, örök Gondviselést. A küzdelmek és szenvedések alatt látjuk nőni az emhert, megdicsőülni a világot. A gonoszság diadalának tetőpotján megsemmisül; a mártírok vére, hősokeket, táborot szül az igazság védelmére, babér: terem a hősoke homlokára. A gonoszság pusztul; az igazság, a szeretet diadalmaskodik. Az igaznak halála, a Golgotha kereszttje, Kr. vére: váltság, kiengesztelődés, irgalom forrása, idvesség — új élet. Legyen hála az Istennek, hogy kösziklára állított, Kr.-on fundált bennünket, hogy gyönyörködhesünk Isten nyomdokain, követhessük a mi Atyánknak lépéseit!

III. De ez még nem minden. Lelketlen, féligazságot hirdetnek azok, a kik állítják, hogy e felséges nagy egészbe buborékként oszlik fel az egyén önálló érték és önczél nélkül. A buborék elpattan, de örök a tenger; te megsemmisülsz, de él az emberiség törve, haladva előre. Milyen szomorú, milyen lelketlen vigasztalás! Mi más az Ur szava „*Ismerlek téged név szerint!*“, „*egy veréb sem esik le a fedélről a mennyei Atya akaratánálkül*“, „*a ti fejeteknek hajszálai is számon vannak nála*“! — A zümmögő bogárra s a legkisebb fűszálra olyan gondja van, mint az egész földre, világok millióira. Micsoda tökéletesség mindenikben külön-külön és összesen! S csak az emberrel lenne másként? Ne hidd! Vagy gyakran érzed, hogy mintha megfeledezett volna rólad az Isten!? — Vigyázz, ébredj! Nyissd ki szemeidet és láss, füleidet és hallj! Lásd meg bölcsnek vezetését, hallgasd atyai szavát szivedben; hajolj meg és szólj: „Bocsáss meg Atyám! én feledkeztem meg terólad“.

„*Ismerlek téged név szerint!*“ mekkora vigasztalás van e tudatban! Az Isten személyes gondviselésének bizonyossága ez! Ő is ismer engem. Tudja honnan jöttem, tudja micsoda erővel ruházott fel, tudja micsoda eszközökkel neveljen, tudja hová állítson, mire vezessen engemet. Minden körülményben, minden hivatásban, minden feladatban — az ő kezében vagyok. Ismeri nemes törekvéseimet, látja bűnös vágyaimat; amott segít, itt fegyelmez. Elbizakodtam: megaláz; felfuvalkodtam: lesujt; kemény szívű vagyok: megolvastt a szenvedések tüzeiben; önző vagyok: elveszi, mit legjobban szerettem. De meghallja sóhajtásom is, meglátja könnyeimet is, számon tartja gyötrődéseimet is. — Ő ismer engem. Tudja hol segít a könny, hol a remény; hol a tudás és hol a hit; hol kell neki meg-

jelennie viharban, mennydörgésben és hol suttagó szel-
lőben; hol szóljon az ítélet harsonája és hol süssön
a kegyelem, a megbocsátás, a szeretet napja. Csak
Gondviselésed karjaiban nyugszom meg jó Atyám!
Parancsolj velem és az enyéimmel és mindnyájunkkal,
hiszen te, ismersz engemet, minket — *név szerint!*

Fénylő orcájával az Ur előljár biztos vezérként
és mi láthatjuk, követhetjük nyomdokát, bizodalommal
a jövőre iránt, mert ő »ismer minket név szerint« :
micsoda boldogság ezt tudni az ó-év halálos ágyánál
— ah, más beteg ágyánál is! — mikor megrázó köz-
vetlenséggel lép előnkbe az ismeretlen jövőre! —
Micsoda boldogság követhetni éltünkben az Ur nyom-
dokát s azzal a reménységgel nézhetni szembe a jö-
vendővel, hogy „*meqlátjuk az ő orcájának dicsőségét!*“
Micsoda boldogság keresztyénnek lenni!

Nagy Károly.

„Zsinatunk legfontosabb teendői.“

(A felső-borsódi pontok)

(Folytatás.)

Az előadotak alapján megfontolva azt is, hogy
mily nagy mértékben rontja ez a részvétlenség ma-
gának az urvacsoaraosztásnak rendes körülmények közt
oly felemelő hatását, mint sülyesíti résztvevők nélkül hi-
vatalos opus operátummá e magasztos szertartásunkat:
kivánjuk, hogy a zsinat a böjtfői és az adventi urva-
csora-osztást törölje, illetőleg az utóbbit helyezze át
a *reformáció ünnepévé* emelt október 31-ikére. Ez ál-
tal az urvacsoara-osztás napjai szorosabban a protes-
tántizmus elvei szerint lesznek megállapítva, másfelől
időileg is oly beosztást nyerne, hogy a közelség által
egymást nem paralizálják. Meghagyandónak tartjuk —
és pedig augusztus utolsó, vagy utolsóelőtti vasárnap-
jára, határozottan megállapítva — az új kenyérért
való urvacsoara-osztást. Mert ha az Ur Jézus is az ő
örökbecsü, magasztos imájában a lelki életnek javai
mellett legalább egy kérdésben a földi szükségéről is
megemlékezett a mindennapi kenyérben — úgy nekünk
is a földi élet e nélkülözhetetlen javáért való hála-
adásnak helyet kell juttatnunk azon ünnepek sorában,
melyeket az urvacsoara lelki eledelének osztása által
emelünk ki az ünnepek sorából.

Urvacsora osztási napjaink száma így egygyel
apadna, de a fenmaradók annál inkább emelnék e ma-
gasztos szertartásunk méltóságát és hatását.

Arról, hogy az urvacsoara-osztás körüli eljárás is
a tisztult protestáns szellenek megfelelő módon,
egyöntetűleg szabályoztassék: már az egységes litur-
gia megalkotásánál szoltunk

III. Keresztelési szertartás. Házasságkötés körüli eljárás

Hasonlóképen a liturgia egységesítésének kapcsán
felemlítettük a keresztelési szertartás kiegészítésének
és a házasságkötés körüli eljárás egyöntetű szabályo-
zásának szükségét. Pár szóban ezekre is közelebbről
rá kell mutatnunk.

Keresztelési szertartásunk kiegészítését szüksé-
gesnek tartjuk egyfelől azon általános szükségérzetből,
hogy szertartásainkba több melegséget vigyünk be a
helyett, hogy a puritán egyszerűséget ridegségig fo-
kozzuk. De maga a keresztiségről való felfogásunk, ta-
nitásunk követeli a már felemlített — Molnár Albert
féle javaslatnak megvalósítását, Felfogásunk és ta-
nitásunk a keresztiségről és épen a gyermekkereszt-
ségről, egészen más, mint a kath. egyházé, mely a
szentségben a kisdedeket az első ember vétkének ter-
hétől kívánja megszabadítani az egyház hatalmával,
mely objectumán, ennek alanyi hozzájárulása nélkül
is érvényesül. Itt tehát a hívők tevőleges hozzájárú-
lása mellékes dolog

Más jelentése van azonban a mi keresztiségünk
nek. Jelentősége ennek nem a multra, hanem a jövőre
irányul *Elkötelezése a megkereszteltnek Krisztus követé-
sére, igaz keresztyén életre.* És magában a szertartásban
különös súlyt helyezünk a szereztetési igékre, ezeknek
az *egyszeri* vallásos cselekvényen kívül azon intésére
„*tanítsatok meg.*“ A keresztiség a keresztelés; cse-
lekvénye mellett, egy nevelési folyamattá is lesz ez
által. És ebben a szülők és keresztiszülők tevőleges
részt nyerne — vagy legalább kellene nyerniök —
a keresztiségben. E tevőleges részvétnek már a ke-
resztelési szertartásban jelentkeznie kell a szülők,
vagy legalább a keresztiszülők ünnepélyes ígéréteben.
fogadalmában. Avagy tényleg nem tanítjuk-e, hogy a
keresztiség alkalmával a kisdedek helyett a szülők és
keresztiszülők tesznek fogadalmat, hogy öke Krisztus
követőivé nevelik? És nem tartalmaz-e formailag va-
lótlanúságot ezen tanításunk, a míg a keresztelési szer-
tartásba fel nem vesszük a szülők és keresztiszülők
ünnepélyes ígéréttételét vagy esetleg az utóbbiak nyi-
latkoztatának oly formulázását, hogy ők a szülők ne-
vében is nyilatkoznak?

A házasságkötés körüli eljárásnál a hirdetések
ügye különösen az, a mit a zsinatnak kötelező erejűleg
szabályozni szükség. Megkivánja ezt ama különböző-
ség megszüntetése, a mely az egyház tekintélyét sér-
tőleg érvényesül. A polgári házasságkötés életbelép-
tetése alkalmából volt e kérdésnek ném. irodalmi vi-
tatása, sőt egyházkerületünk, vagy főpásztoraink ré-
széről tétettek alkalmazkodási utasítások, rendelkezé-
sek, de ezek helyi érvényűek lévén, a mennyiben egy-
mástól tényleg eltértek az egyentetűség helyett, a sok-
féleséget szankezionálták. Ez intézkedések azonban
épen nem tekinthetők annyira végérvényeseknek hogy
a kérdést ma is olyan nyílt kérdésnek ne vehetnők,
melynek végleges megoldása a zsinatra vár. Ujra hi-
vathozunk az egyházi eljárás tekintélyének érdekében
az egyöntetűség szükségére. Mert, hogy ál a dolog
ma? Legtöbb helyt kötelező színezettel fentartatott a
házassulandók templomi hirdetése; itt ott gyakorlatban
maradott e mellett a *hirdetés alóli egyházi felmentés*
is; más helyt pedig az *utólagos bejelentés* van gyakor-
latban.

E sokféle eljárás egyformáztatása érdekében, mi
egész határozottan a templomi előleges hirdetés teljes
mellőzését kivánjuk. Reméljük, hogy sikerül bizonyí-
tanunk, miszerint ez feltétlenül szükséges, egyfelől
a dolog természetéből, másfelől azon célból, hogy egy-
házi rendtartásunk iránti tiszteletlenségre, közönyös-
ségre, minden igaz ok nélkül, alkalmat ne nyujtsunk.

Gondoljunk csak arra, hogy mi célja volt eddig
a házassági hirdetésnek, míg a lelkészek teljesítették
az államilag is törvényes házasságkötést? Mindenki
tudja, hogy *kizárólag* a házassági akadályok kiderítése.
De hát van-e szüksége most erre a lelkészeknek? Nem
végzi-e el azt a polgári tisztviselő és pedig épen azon
szempontok szerint, a melyek szerint korábban a protes-
táns lelkészek jártak el? Mi egyáltalán nem ismer-
rünk a hirdetésben semmi olyan szoros egyházia. vo-
natkozást, a mely annak az akadályok kutatását célzó
polgári eszközlése mellett egyházilag megismétlését
igazolná.

Egészen más e tekintetben is a kath. egyház
helyzete. Ez a házasságkötés elé oly akadályokat
is gördít, a melyek a polgári tisztviselő előtt érvény-
nyel nem bírnak és a melyeknek kutatásába épen
ezért az nem bocsátkozik. Ezenfelül kétségtelenül
bizonyos demonstrálás jellegével is bír a katolikus
egyház részéről az az eljárás, hogy ő a házasságkötésnek
a polgári tisztviselő által való elkövetését maga
részéről nem tartja elégnek. De a mi részünk-
ről, akik sem extra akadályokat kideríteni, sem a pol-
gári törvényes eljárással szemben demonstrálni nem
akarunk, a házassulandók előleges hirdetésének épen
semmi értelme sincs.

És ha mégis, mint feleslegest, a mult hagyományai folytán megtartjuk, a mindennapi tapasztalat szerint — lehetnek egyes egyházközségek kivételek, de általában — intézményeink komolyságába vetett bizalom megingására nyújtunk alkalmat. Gyakorlatilag ugyanis nagyon sokan kívánják mellőzni, vagy épen önkényesen mellőzik a *kihirdetést*. Hol van a lelkész, a ki házassági akadályt csinálna, illetőleg az egyházi összekötés megtagadását hozná ki ebből? Kényszerrel annál kevésbé alkalmazhat, mert nem ritkán olyankor adják tudomására a házasságkötés idejét, a mikor már el van késve a gyakorlatszerű hirdetés. És ha ilyenkor nehézséget támaszt a lelkész, csak arra nyújt alkalmat, hogy a házasság egyházi megkötése mellőztessék, vagy kedvezőbb esetben, az egyházi megáldás a polgári kötéstől elhalasztassék ami pedig szintén elhárítandó.

Könnnyen belátható tehát, hogy a hirdetésnek szigorú követelése sokkal kellemetlenebb következményekkel járhat, mint a mily fontossággal tulajdonképpen bír; könnyenvevése pedig azon következtetésre nyújt a hívek közt alkalmat, hogy az egyházi rendtartás kívánalmait lényegtelenek, tetszés szerint követethetők avagy mellőzhetők.

Ez alternatívából nincs más kibontakozás, mint hogy az egyházi szempontból lényegtelen hirdetéssel ne kockáztassuk az egyházi házasságkötés igénybevételének, vagy rendtartásunk iránti tiszteletnek már lényeges érdekeit, hanem általában *töröljük a házasságlandóknak egyházi előleges hirdetését*.

E javaslat által azonban nem akarunk szakítani a hirdetés hagyományos szokásával, a *menyinyben annak a megváltozott viszonyok közt is jelentőséget biztosítanunk*. És nem akarjuk észrevétlen hagyni azon körülményt, miszerint kevés kivételként, vannak oly egyházközségek is, melyekben a *nép* ragaszkodik a templomi hirdetés feutartásához, ő maga kéri annak eszközését.

E tekintetek egész nyomatékkal kívánják, hogy a hirdetés ügyének végleges és egyöntetű rendezéséül emelje a zsinat általános érvényre azt a néhol gyakorlatban levő eljárást, miszerint a *házasságlandók előleges hirdetése helyett a megkötött házasságot jelenik be a gyülekezetnek*. Ez az eljárás egyfelől kielégülést nyújt azoknak, kik a templomi hirdetés hagyományos szokását a maguk részükről óhajtják; jelentőséggel is bír egyházi szempontból, a hol már nem az akadályok puhatólása, hanem inkább annak ellenőrzése kelt érdeklődést, hogy kik tartották tiszteletben éltök e nagy lépésénél vallásuk kívánalmait is; és végül általánosan alkalmazható mindenkire és ki nem játszodható, mint az előleges hirdetés.

Azok a szinte felszámíthatatlan eshetőségek, melyek az előleges hirdetésnél akadályozólag felmerülhetnek, itt ki vannak zárva. A lelkésznek mindenkor egyaránt módjában és hatalmában áll, hogy az általa megkötött házasságot a következő közistentisztelet alkalmával bejelentse; az pedig fel sem tételezhető, hogy valaki ez ellen gáncoskodhatnék, ha köztudattá válik, hogy ez által a gyülekezet előtt bizonyítja az illetékes lelkész, hogy az illetők az egyház kívánalmait szerint léptek családi életre. Legfennebb azok zugalódhatnak, a kik az egyházi házasságkötés mellőzése folytán bejelentésben nem, és így bizonyos hallgatóságos megbélyegzésben részesülnének, de ezt egyházi szempontból épen szükségesnek kell elismernünk.

Az előadottak alapján a házasságkötés körüli eljárás egységes szabályozását és ennek rendjén az *előleges hirdetés teljes elhagyását és az utólagos bejelentés kötelező megállapítását óhajtánók a zsinattól*.

IV. Lelkeszi köteleességek.

Csupán formai, de azért lényegtelennek nem mondható, a mit a lelkészi köteleességek meghatározá-

sánál vélünk szükségesnek a zsinat figyelmébe ajánlani. Mi a törvényvel szemben azt az elvi álláspontot foglaljuk el, hogy annak egyfelől minden irányban határozott útmutatást kell nyújtania, de másfelől mentnek kell lenni olyan rendelkezésektől, melyek betölthetők tán a hatáskörök miatt sem levén, csupán papirom való szereplésük által magának a törvénynek rontják tekintélyét.

Ezek folytán a lelkészi köteleességek közé beiktatandónak tartjuk a népiskolai vallás tanítást. Jól tudjuk, hogy *alig* létezik lelkészi díjlevél, a mely speciálisan az illető lelkésznek köteleességévé ne tenné — legtöbbször meghatározott számú órán — a vallás tanítást. Ez azonban koránt sem teszi feleslegessé a törvénybe iktatást, sőt felfogásunk szerint, azoknak az egyes díjleveleknek az adna igazi erőt, ha elkötelezéseik általános érvényű törvényen alapulnának.

Ezzel szemben azonban töröltetni kívánjuk a köteleességek sorából a „viszálkodó házasságok békéltetését.” Nem azt mondjuk ezzel, hogy a lelkésznek a cura pasztoralis gyakorlása terén különös gondot ne kellene fordítani arra is, hogy a hol teheti, helyre állítsa a felbomlott családi egyetértést. Amde a taxative felsorolt köteleességek között ennek helye csak addig volt, míg a lelkész nem csak atyai tanács adással, hanem hivatali hatáskörrel hatósági kényszer igénybe vehetése mellett vonhatta kérdőre a viszálkodó házasság feleket. Most azonban, mikor a viszálkodó házasság fél veheti félvállról a lelkészi megidézést, a nélkül, hogy annak respektálására kényszeríthető volna: a törvény e rendelkezése csupán papiromon marad vagy a teljesíteni akarás sokszor a lelkészi tekintély csorbulására vezet.

(Folytatjuk.)

Pásztor.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1901. decz. 19.

Elnökölt hr Bánffy Dezső ehker. főgondnok ur öngyméltósága. Jelen voltak: Dr Bartók György, püspök, Simó Lajos és gróf Bánffy György ehker. főgondnokok, Kenessey Béla, főjegyző, hr. Bánffy Ernő, Parádi Kálmán, Herczeg Lajos, Lészay Ferencz, Sándor János, dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitása után Kenessey Béla, segélyügyi előadó javaslatai alapján utasította ig tanácsunk a pénztári hivatalt, hogy az 1900. évi főutalványból kimaradt rendszeres segélyösszegeket az államsegélyi alap pénztármaradéka terhére számolja el.

Megszüntette ig tanácsunk az 1901. év végétől kezdve, Cseresznyés Ödön balázsfalvi és Kiss Mózes dévai hitoktató rendszeres államsegélyeit, mert az illetők ezentul az államtól nyernek hitoktatási honoráriumot.

Özv. Püspöki Mihályné részére 100 és özv. Benkő Gyuláné részére 200 korona rendkívüli államsegély utaltatott ki, súlyos anyagi helyzetük enyhítésére.

A Dániel-féle alapítványnál megüresedett három kegydíjas állomásra özv. Zayzon Mihályné, Veress Józsefné és Vancza Zsuzsát vette föl ig. tanácsunk.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium, ez évre kivételesen tudomásul vette a m.-vásárhelyi kollégium I. g. osztályának túlnépességét, de jövőre a párhuzamos osztály felállítását határozottan követeli. Erről a kollegiumi előjáróság, mihez tartás végett, értesített.

A marosvásárhelyi kollegiumi előjáróság jelentéséből arról értesülvén ig. tanácsunk, hogy a gimn. 8. osztályában a hitoktatást három egyén végzi, fölhivattott a kollegium, hogy jövőre a hitoktatást egységesítse, — egy tanár kezébe adja.

A zilahi kollegium Jelentéséből sajnálattal értesült ig. tanácsunk arról, hogy a játékdélutánok rendezése megfelelő játéktér hiányában, tovább nem eszközöl-

hető, miről a miniszteriumhoz oly kéréssel tétetett jelentés, hogy sziveskedjék Zilah város közönségét megfelelő játéktér átbocsátására föl hívni.

A zilahi kollégium előterjesztése alapján foglalkozott ig. tanácsnak azzal a kérdéssel is, hogy az ujan választott tanárok fizetése mely időponttól kezdve folyósítandó? és miután kollégiumunknál az eskü ünnepélyes letétele nem helyezhető mindig a szolgálat megkezdésének idejére, körlevélileg elrendeltett, hogy a tanári javadalmak a szolgálat tényleges megkezdésének napjától kezdve folyósítandó

Kolozsvári kollégiumnak ama bejelentése, mely szerint Geréb Márton tanár urnak, betegeskedése miatt, 3 havi szabadságot engedélyezett, tudomásul szolgált.

Ugyancsak jóváhagyó tudomásul vétetett a szászvárosi egyházközség ama határozata, mellyel Makkai Dániel, kántortanító aának a III. ötödéves korpótléket folyósította.

A sepsi-szentgyörgyi kollégiumi előjáróság jelentéséből örömmel vette tudomásul ig. tanácsunk, hogy Zathureczky Gyula aa. 5000 koronás alapítványt tett le a kollégiumhoz, családi stipendiumként.

Az ig. tanácsi központi tisztviselők szolgálati szabályzatának tervezetét Dr. Sárkány Lajos, h. tanügyi előadó aa. elkészítvén, annak részletes kidolgozására és előterjesztésére, Zeyk Dániel, főgondnok aa. elnöklete alatt, Lészay Ferencz, Dr. Sárkány Lajos és Dr. Kádár János aai. küldettek ki.

Pokoly József. theol. tanár aa. ama kérését, hogy a theol. intézet épületében levő szállásból, megfelelő lakbér összeg folyósítása mellett, kiköltözhessék, nem találta ig. tanácsunk teljesíthetőnek, hanem e helyett föl hívta a theol. előjáróságot, hogy a néh. Molnár Albert aa. által birt szállításnak megfelelő kibővítése és hasznosítása iránt sürgősen tegyen javaslatot.

Az „Erdélyi Protestáns Lap» előfizetési díjainak mikénti beszédese kérdésénél konstatáltatott, hogy a jelenlegi szerkesztőnek 2000 koronát meghaladó követelése van künn, sőt még a néh. szerkesztő örökösét illető díjak sem voltak. többszörös sürgetés dacára sem, behajthatók. Tekintve, hogy ily tetemes hátrálékok mellett a lap anyagi ügyei rendben nem tarthatók: kimondotta ig. tanácsunk, hogy az 1902. évtől kezdve, a hivatalos lap előfizetési díjait közrovataloknak tekinti és az egyházmegyei többi rovatokkal együtt szedi be, saját pénztárából utalva ki a szerkesztőnek, évnegyedenként utólagosan, a megfelelő részleteket.

Egyházi élet.

Lelkészeiktatás Szilágy-Bagoston.

Magasztos ünnepség színhelye volt a Szilágybagosi tekintélyes egyház f. évi deczember 15-én.

Ugyanis ekkor lett beiktatva az egyház közhangu lelkesedéssel meghívott fiatal lelkésze: *Tóth György* aa. hivatalába. Felekezeti különbség nélkül sietett Sz.-Bagos népe, élén egyházmegyénk nagytekintélyű esperesével *Viski Pál* urral és a köréje sereglett papokkal a szép nagy templomba, mely szorongásig megtelt az ájtatos hivekkel és a vidékről besereglett uri családokkal Valóban demonstrálták fiatal lelkész aa. iránt való szeretetüket a környék úri családai megjelenésökkel.

Ott voltak: Dr. *Böckel* Béla járási orvos, *Elek* József a sz.-nagyfalusi állami iskola derék igazgatója, egyben apósa fiatal lelkész aának. *Szabó* Lajos, *Lénárd* Sándor tanító urak, *Nánássy* Vincze, *Patribány* Kristóf kereskedő urak szintén Sz.-Nagyfaluból. *Bagossy* Albert ügyvéd ur, *Sámel* Mihály jegyző ur: családjaikkal; *Kovácsy* Margit tanítónő, *Porcsalmay* Ilona és Jolán önnagyságaik és még számosan az intelligenciából.

Jancsó Vilmosnak, az egyház fiatal kántótanítójának csodaszép hangu éneklése után *Visky* Pál esperes ur tartotta meg beiktató imáját, a töle megszokott mély buzgósággal. Majd fiatal lelkész aa. tartotta meg székfoglaló beszédét 2 Tim 4 r. 2 verse alapján és valóban méltónak mutatta magát a neki előlegezett bizalomra! Egy kitűnő szónokot ismertünk meg benne, ki mindnyájunkat meglepett szerény, de azért biztos szónoki föllépésével

Ezután *Jancsó* Vilmos tanító aa. mesteri énekszólama után tiszt. *Kovács* Albert beszolgáló lelkész aa. állott fel a szószékbe, hogy mint utódjának, fiatal lelkész aának átadja a magasztos, de nehéz tisztet. Mindnyájunk lelkét meghatotta, midőn megláttuk a szószéken a fájdalom miatt vérző szívű paptársunkat, ki alig pár hete veszté el angyaljóságú fiatal nejét, itt maradván árva 4 gyermekével. Nemcsak ő, de az egész templomi közönség vele sírt, mikor bárhogy igyekezett volna, de a derék, erőteljes ember nem tudta előtörő könyeit visszatartani. Egy oly szép, költői lendületű beszédben adta át fiatal lelkész aának a papi tisztet, hogy kár lenne, hogy ez a beszéd nem látja napvilágot.*)

Istentisztelet végeztével fiatal lelkész aának vendégszerető házához gyűlt az illusztris társaság a presbyteriummal együtt barátságos ebédre. Fiatal lelkész aa. kedves anyósa *Elek* Józsefné ő nagysága, ez a nagy miveltségű urinő és kedves, szelíd fiatal neje lekötözölő nyájassággal fogadták a vendégeket. Természetesen mint ilyen alkalommal szokás — pohárköszöntőkben nem volt hiány.

Késő estig élveztük kedves fiatal kollegánk házána szives vendégszeretetét, eltelve iránta való bizalomteljes szeretettel és meggyőződven a felől, hogy a szilágybagosi atyafiak igen jól választottak!..

Vivat, crescat, floreat!

Székely Árpád,

sz. borzási ref. pap.

Szerk.

*) Szivesen vesszük.

TÁRGYA.

A keresztyén munkásságról.

(Felolvasatott decz. 22-én az ev. ref. theológián tartott protestáns estélyen.)

Nagyérdemű Közönség!

A hit által ingyen kegyelemből megigazult, az Istennel kibékült és megszentelődött keresztyén ember jellemét, egyéniségét a legklasszikusabb rövidséggel festi meg *Luther* „A keresztyén ember szabadságáról“ írott művében, mikor azt mondja: „A keresztyén ember mindenkinél szabados ura és nincsen senkinek alája vetve;“ de egyszersmind „a keresztyén ember mindeneknek készséges szolgálója és mindenkinél alá vagon vetve.“

És tényleg e két, az első pillanatra merőben elentétes elemből alakul meg a keresztyén jellem. Szabadságból és szolgálatból. Szabadsága s szolgálatja is a belső, a szellemi emberre vonatkozik.

„Én szabados lévén mindenektől, magamat min deneknek szolgáljává tettem“ — mondja Pál Apostol (I Kor. IX. 19); viszont „senkinek semmivel né tartoztatok, hanem, hogy egymást szeressétek“ (Róm XIII: 8.) A szeretet pedig szolgálatkész és aláveti magát annak, a kit szeret.

Hogy ezt a keresztyén egyéniséget kialakító két elemet megvalósíthassuk, még egyszer be kell pillantanunk az emberi lélek redői közé, a hol annyi érzés, annyi vágy és szenvedély hullámzik.

Mi az, a mi meggátolja szabadságunkat és a külső viszonyoknak tesz rabszolgájává.“ Vajjon nem úgy van-e, hogy öntudatra való ébredésünk első pil-

lanatától fogva szakadatlanul egy nyomasztó érzés, a félelem, a rettegés kíséri bennünket végig az életen? Ez az úti társunk mindenféle alakban, elkezdve attól a félelemtől, a melyet érzünk, ha kicsiny leczkénket nem tanultuk meg a rettegünk a felszólíttatástól, át azon a félelmen, a mely aggasztja az ifjút és a meglelt férfit az élet folyton növekvő küzdelmeivel, nehézségeivel szemben, egész addig a félelemig, mely megszállja az öreg embert, mikor érzi az erőnek hanyatlását s közel jó a halál, a mely talán újabb ismeretlen félelemnek kaptója, benyitva abba „a nem ismertlen tartományba, melyből nem tér meg utazó!” Csak a még öntudatra nem ébredt gyermek nem félt, annak még az áspis kigyónak a szemei is csak két fénylő pont s egészen bátran nyújtja feléjük parányi ujjacskaikat. (És. XI.) Abban a nagy ember ismérő bibliában a magyarázóok számitása szerint körülbelül háromszázszor fordul elő ez a szó „ne félj!” Tudja jól, hogy a gyarló embernek erre a biztatásra van a legtöbb szüksége. Ennek a félelemnek az alapja pedig az, mit Jézus Péternek mondott „Bővezed vala magadat és oda mégy vala, a hová akarod” (Ján. XXI. 18) Mi magunk akarunk és akarnokoskodunk, a helyett, hogy hittel, bizodalommal, odaadással rábiznánk magunkat annak a vezetésére, a ki kalauzunkul ajánlkozik szeretetből. De a biblia neincsak azt mondja: „ne félj!”, hanem kiegészíti azt egy erőteljes hatalmas intéssel is: „csak higgy!”, mert megáll mindörökre az Úrnak szava: „Ime én szövetséget szerzek velek... és csodálatos léleszen, a mit én cselekszem te veled” (II. Móz. XXXIV. 10)

„Jegyezze hát meg minden ember, — írja Luther, a maga lelkiismereteket felrázó nyelvén, — „hogy a lélek minden nélkül el lehet, csak Isten igéje nélkül nem és Isten igéjén kívül semmi sem segít ő rajta. Míg, ha Igéje van, akkor mindene van; van az Igében eledede, öröme, boldogsága, világossága, igazságossága, igazsága, bölcsessége, szabadsága, van minden java fölös bőséggel. — — — „Annak okáért valójában minden keresztyénnek abban kellene foglalatosságnak lennie, hogy az Igét és a Krisztust mélyen szívükbe vésnék, ezt a hitet szüntelenül ápolnák és erősítének; mert semmi más foglalatosság sem tehet minket keresztyénekké.” — — — „Ha már az ember a parancsolatokból a maga tehetetlenségét megismerte és átérzte, úgy, hogy immár aggódni kezd azon, hogy hogyan tesz eleget a parancsolatnak, mert hát a parancsolatot teljesíteni kell, avagy neki el kell kárhoznania: épen akkor hangzik fel az isteni ígéret és jövendölés, mondván: Akarsz minden parancsolatot teljesíteni, akarsz gonosz kívánásgaidtól és bűneidről szabadulni, a mint ezt a parancsolatok kényszerítve követelik, nő hát, higgy a Krisztusban, a kiből én neked minden kegyelmet, igazságosságot, békességet és szabadságot följánlok; ha hiszesz, mindez a tied; hanem hiszesz, nem a tied — — Mert rövidre fogva: a hitbe helyeztettem mindent, hogy a kinek hite van, mindene legyen és üdvözüljön; a kinek nincs, semmije se legyen.” („A keresztyén ember szabadságáról.”)

E megigazítás és megszentelő hit birtokában mondhatja Pál apostol: „Akár a világ, akár az élet, akár a halál, akár jelenvalók, akár a következők, mindenek tiétek. Ti pedig a Krisztuséi vagyatok; a Krisztus pedig Istené.” (I. Kor. III. fi2, 23.)

De ugyancsak ennek a hitnek a birtokában írhatja a rómabelieknek: „Tartozunk pedig mi, kik erősek vagyunk ezzel, hogy az erőtléneknek erőtlenségeket hordozzuk és ne kedveskedjünk magunknak hanem mindenikünk az ő felebarátjának kedveskedjék, annak javára, azaz épületire, mert a Krisztus sem kedveskedett magának” (Róm. XV. 1—3.) és intheti a Korinthusiakat: „Azért szerelmes Atyámfiai erősen és mozdít hatatlanul álljatok, bővölködven mindenkor az Úrnak dolgában, mivelhogy tudjátok, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrnak.” (I. Kor. XV. 58.)

E felolvasások keretében már ismételtel többször

említettem, hogy a keresztyén hit nem elmélet, nem tan, vagy törvény, hanem élet, erőhatás, hatalom s a melyet nem bizonyos formulákban kell betanulni, hanem azt egyénileg úgy el kell sajátítani, hogy egész életünket áthassa, megszentelje és a szeretetben munkássá tegye; lényünket, mely önzésénél fogva uralkodásra törekszik, egy az Istennek és az embereknek való szent szolgálattá alakítsa át.

Jézus a maga követőit nem pusztaságba, vagy nem négy fal közé, kolostorba küldötte, hanem a világba, az életbe. Tanítványainak nemcsak maguknak kell megszenteltetniök a hit ereje által, hanem másokat is meg kell szentelniök. „Bizony bizony mondom néktek: A ki én bennem hiszen, a minémű cselekedeteket én cselekszem, az is olyanokat cselekszik és nagyobbakat is cselekszik azoknál; mert én az én Atyámhoz megyek.” (Ján. XIV. 12)

És tényleg, ha a keresztyénség nem cselekedett volna a Jézuséhoz hasonló cselekedeteket, ha az nem lett volna egyéb, mint csak a világtól elvonuló kegyes ábrándozás, semmit tevő elmélkedés tunya belemerülés egy felsőbb szellemi világ titkaiba, vagy pedig hititélekek a faragcsálása: akkor már a gyakorlati élet árja rég el zúgott volna fölötte s mindjárt még az első században megszűnt volna és ma már csak mesében olvasnánk róla, mint egy túlzó és csak napi értékű zsidó ábrándozó mozgalomról, föltűnt és hirtelen elenyészett kicsiny szektáról.

Az embereket pusztá elméletekkel, ábrándokkal sokáig félvezetni nem lehet, bármily gyarlók legyünk is mindannyian. Maradandó hatást rájuk csak erőteljes, élettől duzzadó igazságokkal lehet gyakorolni. Nemcsak a heidelbergi káté teszi föl a kérdést, hogy „miután immár mindezeket tudod, mi hasznát vészed?”, hanem, ha bármiről van is szó, minden ember legelőször is ezt kérdi. És ha ma tényleg a keresztyénségnek úgy az egyeseknél, mint az egész társadalomban olyan kevés hatását látjuk, ennek oka nem abban rejlik, mint hogy ha maga a Krisztus evangéliuma vesztett volna a maga régi erejéből, mert „a Krisztus tegnap és ma ugyanazon volt és mindörökké ugyanazon léleszen”, hanem abban, hogy a keresztyénség, fájdalom, már nagyon régen csak üres tanná lett s azért nem hisznek benne sokan, mert nem látják az életben ennek átalakító, megnesemítő és megszentelő hatásait, pedig a dolog úgy áll, hogy tényleg az emberek többit hisznek a látásnak, mint a hallásnak.

Ma már a hitet nem lehet semmiféle egyházi tekintéllyel ráparancsolni az emberekre.

Sienkiewitznek egyszerre oly híressé vált »Quo Vadis?«-ában az eszes, nagy bölcsészeti képzettségű Petronius, Nero bizalmasa s előkelő főúr, — a ki azt írja a császárnak: »Az élet kincs, barátom, s én hízzelek magamnak avval, hogy ki tudtam válogatni ebből a kincsből a legdrágább kőveket«, — azt mondja keresztyénné lett unokaöccsének, Viniciusnak, hogy „azt ugyan látom, hogy a te vallásod milyen erőt, kitartást és vigasztalást adhat a megpróbáltatás napjaiban s milyen türelemmel, bátorsággal fegyverzi föl a lelket a halállal szemben, de azt szeretném látni, hogy milyen erőt és mekkora boldogságot tud nyújtani a mindennapi életben?” És Vinicius okoskodások, fejtegetések helyett csak annyit felel Petroniusnak: „hogy ha mind a helyett, a mit eddig irtam, folyton csak ezt a két szót irtam volna: „Boldog vagyok!” még akkor sem irtam volna le század részét sem annak, hogy milyen boldog vagyok!”

Egyetlen igazi keresztyén embernek ilyen bizonyágtétele több erővel bír a keresztyénség igazsága mellett, mint száz más száz kiszáradt szívű theologusnak mindenünnen összehordott s logikai rendszerbe szedett tekintély bizonyítéka.

A keresztyénségben épen arra kell a fősúlyt fektetni, hogy a mindennapi élet számára tudjon boldog embereket nevelni. A keresztyénségnek, ha feladatát

igazán teljesíti, *most* és *itt* kell az embereket átalakítani. Ha az embereknek egy teljesen egészséges, erőtől munkás és örömteljes keresztyéniséget tudnánk mutatni, úgy ezt a világ szívesen fogadná. De a míg a gyakorlati élet azt mutatja, hogy a keresztyénség tisztán csak a templomokra szorítkozik; legfeljebb ünneplő ruhának jó, de a hétköznapi munkájához alkalmatlan és feszes köntös; a míg a társadalmi berendezkedés és az egyéni élet inkább a megfínomított pogánysághoz hasonlít, mint az igazi keresztyénséghez: addig ne csodálkozzunk, hogy az emberek legfeljebb csak szép álmoknak nézik az egész vallást. Ábrándnak a hitet, mely „festett egekbe néz“

Hogy a keresztyénség a gyakorlatban olyan kevéssé él és hogy az embereket egyenként is annyira kevésbé tudja vonzani, annak alapja magában az igazi vallásos nevelés hiányában rejlik.

A hitélet felől teljesen ugyanazon módszerekkel kell egyéni tapasztalatokat szerezni, mint a világon bármely egyébről.

A hit az Isten erejével való élő összeköttetés, a mely aztán bennünk és belőlünk működik. Innen az ereje. De a teljes hithez nem egyszerre, nem egy pillanat alatt jutunk el. A kezdete, a felsőbb szellemi világ megvilágítása történhetik egy pillanat alatt; de nem a teljes birtoklása. De hogy a kezdete is meg lehessen, foglalkoznunk kell vele. Épen úgy vagyunk ezzel is, mint a hogyan van a tanuló gyermek, vagy az ifjú tanulmányainak egy-egy kérdésével. Míg ő maga a saját szemével meg nem lát valamely dolgot, (pl. ő maga meg nem látja, hogy a táblára lerajzolt hasábnak a pontozott vonalokkal rajzolt részei úgy tekinthetnek, mintha azok a táblának síkjába bemélyedve mértani testként domborítják ki azt a hasábot), vagy a saját értelmével fel nem fog, nem szemlél valamely gondolatot: addig azt neki hiába mutogatják, hiába magyaráztatják; míg nem egy pillanat alatt meglátja, felderül a dolog előtte s az így szerzett tudás már az övé, ő maga tett tapasztalatot s ez az egy látás elég neki a további haladásra. Gondoljanak csak Önök vissza saját tanulásuk idejére, — nem így volt-e? Minden tantárgynál alkalmazzák ma már a saját tapasztalatot szereztető szemléltető oktatást; csak a vallásnál nem. A belső, a lelki tapasztalat — szerzésre való felhívás és az élethatások éreztetése helyett tekintélylyel akarják ma is megalkotni a hitet, sokszor olyan tanítókkal, a kikhez a gyermekeknek semmi bizalmuk sincs, mert maguk az illetők sem hisznek, vagy legalább is nem életüket megszentelő hittel hisznek, a mit a gyermekek ösztönszerűleg megéreznek. A rossz, a teljesen csak alaki vallásitanítás, az a templomba járásra kényszerítő külső eljárás és vallási gyakorlat legalább is annyi hitetlent és közönyöset nevel, mintha nem volna semmi hitoktatás. A hitet nem lehet sem örökölni, sem elméletekből megtanulni; a hit — tisztán emberileg szólva róla, — a hit csak sok-sok belső lelki megfigyelés és tapasztalat eredménye lehet. E tapasztalatokat helyettünk senki más meg nem teheti. Az első lépés, hogy az ember magát az Isten akaratának rendeli alá. Minden sok okoskodás és kétség nélkül; mert a sok okoskodás és kétségkedés a legtöbbször igazán csak arra való, hogy ezt az Isten akaratának való alárendelést kikerülje az ember. „Még az eszterág is az égben megismeri az ő idejét és a gerlicze és a daru és a fecske is tudják, mikor el kell menni: az én népem pedig nem ismeri az Úrnak ítéletét!“ — mondja Jeremiás és hozzá teszi: „Mint mondjátok: Bölcsék vagyunk!“ (Jerem: VIII: 7. 8. 9.)

A ki a gyermeki lélek első mozdulásait megfigyeli, tapasztalhatja, hogy addig, a míg a gyelmekkel még a hozzá legközelebb eső dolgokat is csak lassú és többszörös megfigyeltetéssel tudjuk megismertetni, ha előtte Istenről beszélünk, e névhez azonnal köt ilyen, vagy olyan fogalmat; de az semmiesetre sem idegen előtte,

nem esik tőle távol. „Milyen szép csillagos paplannal takarózik az Isten“ — mondta a kis fiám, még csak alig gügyögve. Naiv, de közvellen. A beszéd- és értelem gyakorlatokban meg aztán milyen nehezen ment, mire szép renddel le tudta írni a kutyát, vagy a macskát. Ezt a naiv hitet csak nevelni kellene, nem pedig ostoba kételkedések által kiemelni sarkaiból, vagy üres alaki képességgel lerontani. Természetesen a gyermek körül megfelelő vallásos környezetnek is kellene lennie, a mely környezetből mintegy öntudatlanul szedné be a vallásos élethatásokat. Teljesen igaz, a mit D. *Hilly* mond, hogy »hány atya van, a melyik csak arra való, hogy türelmetlenségében csak folyton korholja gyermekeit és játékaikat rontsa el; már most, ha az ilyen gyermeknek azt mondjuk, hogy az Isten *Atya*, vajjon mit fog ez az Istenről gondolni?!“ Vagy *Funcke* beszél el egyik felolvasásában, hogy egyszer egy kis leány arról beszélgetett az édes anyjával, hogy kikkel fog ő majd valamikor az égben találkozni. Egészen természetesen találta, hogy az atyját, anyját, testvéreit ott viszont fogja látni s azután elősorolta mind azokat, a kik az ő szivecskéjének drágák, kedvesek voltak. De egyszerre csak azt kérde: „Hát a nénivel mi lesz? — Ez a néni néhány héttel azelőtt halt meg s valóságos réme volt a gyermeknek a maga kiállhatatlan, örökké zsörtölődő természetével, csak parancsolni és tiltani tudott, de egyetlen nyájas szava sem volt, pedig magát buzgó, hívő keresztyénnek tartotta s a templomba járás után ítélve mások is annak tartották. »Mert ha az a néni is ott lesz az égben, akkor én nem kíváncsiom oda!“ — mondja a gyermek.

Ez így magában egy egészen naiv kis apróság a gyermek-szoba annyi ezer faggatózó, de sokszor nehezen megfelelő kérdései közül; hanem azért nemcsak sok igazság van benne, hanem egészen komoly is. Nem találkoztunk e már mi is emberekkel, a kik Ésaías próféta szavaival szólva, folyton „nyomkodják az Úr házának küszöbét“; de még az ég sem volna ránk nézve kívánatos, ha velők ott is találkoznánk s még ott is tovább gyötörnének bennünket.

Ez a tankeresztyénség eredménye. Az igazi keresztyén élet azonban egy belső örömteljes, kedves, türelmes, nyájas, szívélyes, szorgalmatkozó élet. A hol egy igazi keresztyén ember megjelenik, ott egyszerre melegség, fény támad nyomán. Napsugaras lesz az egész környezet. Talán ő sem kérdez egyebet, mint-hogy „hogyan vagyunk?“, de ez nála nem üres udvariasság conventionalis hangja, hanem igazi, őszinte, belső érdeklődés irántunk. Keresztyénsége nem abban áll, hogy hosszúra nyújtott, sápadt arczczal, imára kulcsolt kezekkel rögtön túlvilági kegyes dolgokról kezd beszélni és komoran int a megtérésre stb., hanem abban, hogy az élet legparányibb jelensége neki érdekes, azt ő becsülni tudja; nekünk szívünk minden érzése, aggodalma, bánata, öröme viszhangra talál nála; van mindenre nyájas szava vagy mosolya, vigasztalása, megnyugtatója és így tovább; szóval mindig azt veszi elő hitben élő és attól áthatott, megszentelt lelkéből, a mire épen testvéreinek, embertársainak szüksége van.

A keresztyén munkásságnak nem azokat a nagy tereit akarom ez alkalommal föltárni, a melyeken a keresztyén hódító, megmentő és megtartó szeretet működik. Nem azokat az intézményeket, különböző egyleteket, a melyeket létrehozott az emberi nyomor, baj, szegénység, bűn, tudatlanság és hitetlenség enyhítésére a hitben munkás szeretet. Azokról az u. n. jótékony-egyletekről meg, a melyek csak satoroznak a humanizmussal és csak a szemérmetlen koloskodás tenyésztésére valók, a nélkül, hogy tényleg igazán ott és akként segítenének, a hol és a hogyan valóban kellene, egyáltalában még csak említést sem teszek. Most csak az lebeg előttem, hogy legalább azokban, a kik előtt szerencsés vagyok szólhatni, néhány gondolatot ébreszsek a keresztyén hitélet felől s arra.

mutassak rá, hogy éppen közelebből a keresztyén élet és munkásság, a melyről mint tartozásról beszél Pál apostol és mint szolgálatról szól Jézus, az nem valamely nagy, világfelforgató munkában nyilvánul, hanem a környezetünkre gyakorolt hatásokban áll és tulajdonképpen itt is nem az a fő, hogy *mit* teszünk, hanem az, hogy *mik* vagyunk. Gyönyörűen mondja Miller: „A *mit* teszünk, kevesebb értékű a világnak, mint a *mik* vagyunk, ha az szellemi benyomást idéz elő A jó élet a virághoz hasonló, mely se nem fon, se nem sző ugyan, de mindig jó illatot lehell magából és azzal szent szolgálatot végez!” („Csendes órák.”) A keresztyén ember szívében az isteni lelek lángja ég s azért ennek személyi befolyása szellemi hatalommal bír. „A Péter árnyékához hasonló: éltető és gyógyító hatást gyakorol mindenütt, a hová esik.”

Az élet a mint maga másodperczekből alakul, úgy a so apró, megmérhetetlen kicsiny élethatásokból támad maga az egyéni keresztyén élet és a környezetünkre kiható munka. És az fogja átalakítani lassanként az egészet, ha minél több apró központból sugárzik ki keresztyén életerő.

Nagyon vétkesnek egyenesen a keresztyénség ellen, mikor azt egyfelől úgy tüntetik föl, mint valami elérhetetlen, megvalósíthatatlan, rendkívüli nagy dolgot; másfelől meg úgy, mint a mely ezzel az egész világgal való szakítást, róla való lemondást s örömtelen, szomorú életet követel. Igen, a keresztyénség elérhetetlen és megvalósíthatatlan, rendkívüli dolog, ha a magunk erején akarjuk elérni és e világról lemondó, örömtelen, szomorú élet, ha az élet értékét önző vágyak, törekvések, czélok eléérés ben, szenvedélyek kielégítésében keressük és találjuk; de el is érhető, meg is valósítható lesz, ha *arra* bizzuk magunkat őszinte hittel, igazi benső odaadással, a ki *in*inket megerősít, ha az Úrnak kegyelmét engedjük magunkban munkálni és örömteljes, minden erőnk szabadon kifejtő, nemes élet lesz, ha azt úgy tekintjük, mint szent hivatást, mint felséges kötelességet, szeretetből való szolgálatot.

Jézus alakja is a legtöbb ember felfogásában úgy él, mint a ki fején tövis koronával megtörtén, bágygattan vonszolja keresztjét a Golgothára, vagy mint a fájdalmak embere szomorúan néz át egy más világba, ott jár tekintete és minden gondolata mindig, mintha ez az élet teher volna neki; pedig Ő maga mondja: „én az én örömömet hagyom ti néktek.” „Ezeket szóltam néktek, hogy az én öröömöm teljes legyen ti bennetek.” Pál apostol is azt mondja róla, hogy az Úrnak nyájassága, kedvessége, vagy barátsága jelent meg Ő benne. Csak az újabb festőművészet próbálja őt nyájias, kedves alakban feltüntetni, mikor pl. egy Uhde beviszi őt egy hollandus vasárnapi iskolába, hogy ismét Ő maga tanítson ott, mint egykor a Kapernaum melletti hegyen; vagy a mikor egy másik festményén megjelenteti Őt annak a kis földműves családnak a körében, a mely éppen az imént hívta, hogy „Jövel Jézus, légy vendégünk!”

Ahoz a tövis koszorús szomorú alakhoz kevesen kívánnak menni és azt a roppant távolságot, világ felettiséghen élő alakot, mint elérhetlent nagyon kevesen keresik. Pedig a Jézus igazán mindenkihez nagyon közel van és mindenkihez közel is akar lenni, csak mi ne menjünk messze tőle.

Meg kell próbálni Kezdjük egyszerűen csak azon, hogy föltételezzük, hogy a Jézus hozzánk csakugyan közel van és kezdjünk úgy cselekedni, úgy élni, mintha tényleg Ő folyton nyomunkban volna; vagy más szóval tegyünk csak egy darabig úgy, mintha hinnénk; mintha valóságnak tartanánk azt, a mit az evangéliumok mondanak. Ez az egy pár hónapig, vagy talán egy két esztendeig való kísérletezés, próba nem nagy dolog. Megtehetjük. Kísérletezés útján azonban már nagyon sok fölvétel, hypothesis lett igazsággá. Hálha a mi kísérletezésünk is az előbb csak úgy érdekes

fölvételnek vett hitünket igazsággá, erővé változtatja?! Először tenni, cselekedni kell azt, a mit hinni *tudunk*, egészen pontosan, lelkiismeretesen s majd meglátjuk, hogy vajjon jobbaknak, boldogabbaknak, örömelembeknek érezzük-e magunkat, mint előbb a mikor a próbát meg se tettük soha? Talán? — nem, föltétlen bizonyossággal majd lassanként teljes hithez jutunk. Csak ne alkudozzunk; mert a hittel alkudni, neki holmi fogadásokat ajánlani, hogy „ha ez meg ez meglesz, bekövetkezik, akkor hiszek”, nem lehet. Ez már nem őszinte próba, hanem egyenesen isten kísértés.

„A ki akarja annak akaratját cselekedni” — t. i. az Istenét — az „megérti a tudományról, ha Istentől vagy-on-é?” — mondja Jézus. Tehát előbb *cselekedni* kell annak akaratát, a kinek a tudományát meg akarjuk érteni. Élni kell vele, aztán nem sokára hiszünk benne. Előbb figyelniünk kell, aztán majd világosan látunk.”

Drummond egyik előadásának a végén, — a melyben a legfőbb jóról, a szeretetről beszélt az I. Kor. XIII. alapján, — felhívja hallgatóságát, hogy ki hajlandó közülök a korinthusi levél XIII. fejezetét a legközelebbi három hónap alatt az egészet hetenként egyszer elolvasni? „Kezdhettek azzal — úgymond — hogy először naponként csak azt a verset olvassátok el, a mely a szeretetet úgy írja le, mint a mely hosszútűrő, kegyes, nem irigykedik, nem cselekeszik álnokul, nem fuvalkodik fel, nem keresi csak az ő maga hasznát, nem gerjed hamar haragra.. mindeneket hiszen és mindeneket reményl. Ezek olyan dolgok, a melyek érdemesek arra, hogy életünkbe fölvegyük s cselekedjük. Érdemes nekik egy kis időt szentelnünk. Álmában még senki sem lett keresztyén. A növekvés föltételeit teljesíteni kell, ha valamire menni akarunk. A föltételek: ima, gondolkodás, idő és cselekedet.” És utal arra Drummond, hogy bizonyára aznap, a mikor a szeretet apothesisának eme szavait olvassuk s leirt tulajdonságai szerint akarunk cselekedni, lehetetlen lesz bárkivel is durván, türelmetlenül bántanunk, lehetetlen lesz csak önző czéljainkat keresniünk és lehetetlen lesz uralkodni vágyani akkor, mikor szolgálatról van szó

Tessék megkísérteni! Annyi bizonyos, hogy a miképen leszál az eső és hó az égből és oda vissza nem tér, hanem megrészegíti a földet és azt mivel, hogy a föld teremjen és gyümölcsözőn és a magvetőnek magot adjon és kenyeret az éhezőnek úgy lésszen az én beszédem, mely az én számból kimegyen, nem tér én hozzám üresen, hanem megcselekeszi, a mit akarok és szerencsés lésszen, azoknál, a kikhez küldöttem azt — azt mondja az Úr Esaiás szája által (És. LV. 10—11) és aztán »A kis vessző szál helyébe nevededik jegenyefa, a bogácskóró helyébe nevededik mirtus“ (13. v.)

Erőtlen keresztyénekből, ha millióan vannak is, soha nem származik erő. Ereje pedig csak azoknak lehet, a kik hiven töltik be a régi parancsolatot „Ne legyenek te neked idegen isteneid én előttem!”

A hit az Isten akaratának cselekvéséből nő ki s viszont a cselekedetek a hitből származnak.

Ime a felséges kölcsönhatás!

Az egész keresztyén élet Dr. *Hilty* szerint („Glück“ III. rész) rövidre összefoglalva az evangélium eme négy mondasában nyer kifejezést, a melyeknek igazságát mindenki megpróbálhatja

1. „Keressétek *először* az Isten országát és annak igazságát és mindazok megadatnak néktek”, azaz a dolgot a jó végén kell megfogni;

2. „Jöjjetek én hozzám *mindnyájan*, kik megfáradtatok és megerhelgettetek és én megnyugosztlak titeket” — „és tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok és találtok nyugodalmat a ti lelkeiteknek”, azaz nyugalom és béke van e világon mindenkinek biztosítva, csak az igazi helyén keresséte azt az ember és az igazi eszközökkel;

3 „A ki cselekedni akarja Isten akaratát, az majd megérti, hogy a Krisztus beszédei örök igazság-e, vagy csak emberi, idő szerinti nézet, mint minden más a világon“ (Ján. VII. 17.) Azaz a keresztyén vallás nem fél a próbától, meg kell kísérteni s azután itélni, csak őszinte komolyság legyen a kísérletben;

4. „A mit nékem ad az én Atyám, én hozzám jó és azt, a ki én hozzám jó, semmiképen nem vetem ki“ (Ján. VI. 37.) s az nem éhezik és szomjazik többé az igazság után (35. v), azaz az igazságnak az emberi szívet teljesen kielégítő megismerése lehetséges ép úgy, mint a boldog élet és ebből senki, a ki a Jézushoz megy nincs kizárva, se bűn, se lelki, vagy anyagi szegénység által.

Az igazi keresztyén élethez vezető út olyan, mint a veszélyes hegymászás. Nem ér semmit, ha a vezetőre csak félig bizzuk magunkat, félig pedig a magunk útján akarunk menni, vagy pedig velünk együtt tapasztalatlan útítársaink tanácsán indulunk el. Vagy megy az ember vezetettve, vagy aztán megy a saját veszélyére. De mindenestre vezető nélkül megindulni, olyan vállalkozás, a mely mellett a hegytetőre nem lehet feljutni. Pedig arról a hegytetőről szem nem látta, fül nem hallotta s embernek gondolatába is be nem ment dolgok láthatók. Ott az örökkévalóság tárul fel. Ott az élet üdítő, friss, éltető levegőjében fürödhettek meg a lélek. Az embert az Isten lelkének lehellete folyja körül. Öröm, béke csend, nyugalom honol. Munkára edződnek a karok s áldást terjesztenek mindenütt.

Angyali seregek énekétől lesz lassanként hangos a leg. A karácsonyi harangok zúgása már hallszik. A lelkek sovárogyva könyörögnek: „Egek, harmatozzatok onnét felül és az Egek csepegjék az igazságot, nyissa meg magát a föld és származzanak onnét a szabadság és igazság: teremje azokat mind együtt“ (Éz. XLV 8.)

Bár csak minden lélek megérténé az angyal szavát: „Ne féljete, hirdetek néktek nagy örömet!“ Bár minden szívben megszületnék a megtartó, a ki az Úr Jézus Krisztus és bár minden földi ajak örömmel tudna bele énekelni az angyalok karába: „Dicsőség a magasságos mennyeekben az Istennek! E földön béke és az emberekhez jó akarat.“

Ugy legyen!

Kenessey Béla.

Uram! Ne hagyj el minket.

Jeremiás XIV 9:

Igy imádkozott Jeremiás próféta az ő népéért. Valóban megható az, ha egy ember egész országáért könyörög. Megragadó volt Ábrahám imája, mikor Sodoma megmentéséért kérte az Istent. Megható, mikor Mózes a makacs Izrael népéért könyörög. Lélekemelő az, a mikor Dániel zsákban és hamuban imádkozik a fogságba levő népéért. Mi és népünk is súlyos viszonyok közt, nehéz helyzetben vagyunk. Nekünk is Jeremiás prófétaival kell imádkoznunk: *Uram ne hagyj el minket!*

I. Ha nézzük a városokban levő fényt és pompát, ha hallgatjuk a mulatozásba merült emberek féktelen kurjongásait, azt hinnők, hogy nincs nyomor, nincs inség sehol. De ha látjuk kiaszott arczu s a munkától korán elcsigázott népünket, el kell ismerünk, hogy itt segíteni kell s hogy nem hiába való a Jeremiási sóhajtás: Uram! Ne hagyj el minket! Sötét viharfelhő lebegett Izrael népe felett abban az időben, a mikor a próféta könyörgött Istenhez az ő népéért. Jeruzsálem elpusztulásának utolsó napjai előtt történt ez, mikor még távol volt a babiloniai fogság. Isten előre intette a népet e veszélytől. Szárazságot, éhséget bocsátott rája. Isten ma is előjelekben int a közelgő babiloniai fogságra, a mely ve-

szélyezteteti a mi református anyaszentegyházunkat. Egyfelől a vakhit s babona tör reánk s vet eselt a protestáns szabad felfogás ellen, másfelől az ultramontanizmus sötét lovagkora fenyegeti egyházunkat s népünket. Minden okos ember, a ki következtetni tud s egy féltő pillantást vethet a jövőbe, beláthatja, hogy minket is veszély fenyeget. Imádkozunk Istenhez mi is *a mi egyházunkért!*

II. A világ távoli részében foly az emberirtó háboru. Hazánkban is csak külsőleg van békeesség, benne a belviszály, a vallási türelmetlenség s fagyűlölet uralkodik. Bár vennők közösen ajkunkra a próféta imáját. Az általános külső és belső, anyagi és szellemi nyomoruság láttára a az ima mellett legjobb óvszer a megtérés, a magába szállás s az önvizsgálat. Megszégyenit minket a bibliai publikánus, a ki távol a templom sarkában meghuzodva veri mellét sohajtván: „Isten légy irgalmas nekem bűnösnek.“

Keressük a mi nyomoruságunk okát saját lelkünkben s akkor hamar segítünk a bajon. — Isten még nem hagyta el az ő népét. Velünk volt a lefolyt esztendőben is az ő kegyelmével s áldásával. Kérjük az Istent Ne hagyj el Uram minket, mint a hogy mi elhagytunk téged. Mi gyakran letértünk az ő útjáról: Elhagytuk Istent a mi kevélységünkben.

III. Ne várjuk be az utolsó órát, hogy akkor sohajtozzunk a prófétaival. Eljő a halál s kinyújtja felénk is majd szikár, száraz kezét. Lehet halálos ügyünk bár mily gazdag s kényelmes, mit ér ha elhagyott az Isten. Oh inkább haljak meg szegényen, elhagyottan, — csak Isten legyen velem, csak az ő vizsgálatása kísérjen át az örök élethe.

Igen uram, ne hagyj el minket se az életben, se a halálban. Maradj velünk mindig szerető menyei atyánk. A te jelenléted boldogit minket az élet küzdelmei közt s a halál gyötrelmeit elüzi a te szent neved. Ha te velem vagy, megszűnik a félelem s törhetetlen bátorság tölti be szívemet.

Mi pedig imádkozunk. Az ima a szomorúság sötét felhőin túl emel s mellette földi vándor utunkat magasabb fényben láthatjuk. Az ima által elmélyedünk Istenben s megtisztulva, megerősödvé térünk vissza mindennapi munkánkhoz. Ha olykor nem hallgatja meg kérésünket Isten, mégis békeességet teremt az imádság szívünkben. A próféta tanít imádkozni, Jézus meg tökéletesebb alakban mutatta meg, hogyan kell Istenhez sohajtanunk az uri imában. Előttetek a ragyogó példa. Kövessük a prófétát és az Üdvözítőt az Istenhez való emelkedésben az ima szárnyain. Ámen.

Moris után francziából *Király Béla.*

Irodalom.

Györy Vilmos Egyházi-beszédei III. kötetére nézve *Margócsi István* vizerréti ev lelkész tudatja az érdeklődőkkel, hogy az nem jelenhet meg addig, míg a II. kötet legalább a ráfordított összeget ki nem hozza. Ettől pedig még messze vagyunk! Sajnos, így vagyunk minden protestáns irodalmi vállalattal Magyarországon.

„**Protestáns Egyházi és Iskolai Lap**“ 45 ik évfolyamára hirtet előfizetést *Szóts Farkas* theol. tanár e lap szerkesztője és tulajdonosa, most már kiadója is. E lap kétségkívül a legderékabb egyházi lapjaink közül való. Felfogásával, a régítől eltért, változott irányának némely egyoldalúságával gyakran állunk szemben. De nemes buzgalma és törekvése kétségen felül áll. S a polemia sem válik hátrányára sem neki, sem nekünk. Válságos helyzetében támogatását őszintén ajánljuk kollegiumaink, könyvtáraink, olvasó egyleteink s lelkészeink szives figyelmébe. Ára egész évre 18 kor. de IV. o. egyházak lelkészeinek, tanítóinak tekintélyes kedvezményt nyújt a *kiadóhivatul* (Budapest VIII. Csepreghy utca 4 sz.)

Egyetértés. Harminczhatodik évfolyamát kezdi e lap az 1902-ik évben. E nagy idő bizonyítja, hogy fennállása a nemzet érdekében áll. Legnagyobb, legtartalmasabb s igazán nemzeti lapnak ismerté el a művelt magyar olvasóközönség. *Iránya a jövőre is változatlan marad.* Független minden párttól. Nem egyik vagy másik pártnak, hanem az egész nemzetnek gondolkodását tolmácsolja. *Szabadelvű, erős magyar s az ország függetlenségére törekvő.* Ausztriával szemben az önálló és történelmi nagy Magyarországot törekszik visszavívni. *Osztályérdeket nem ismer s a felekezetiességet üldözi.* A *gazdaközönség* érdekeit s a nemzeti ipari és kereskedelmet egyaránt védelmezi. *Tisztviselőink* jólétének s függetlenségének nagy érdekeiért első sorban száll sikkra. *Tanáraink s tanítóink* nemes munkálkodásában a nemzet jövődjének biztosítását látja. *Történelmi egyházaink* minden igaz érdekét szíven viseli. A külföldről beszivárgott klerikális és gyűlölködő szellemet kiirtani törekszik. *Ellenzéki lap.* A kormányt szigorúan ellenőrzi és bírálja, de nem személyeskedik. A pártok és kormányférfiak becsületét nem támadja. Tárgyilagos és igazságos. De mást, mint a magyar érdeket nem ismer. *Egyetlen lap, a mely az országgyűlés tárgyalásait igazán és kimerítően közli.* A közgazdasági kérdéseket bőven és elfogulatlanul tárgyalja. A hírszolgálatban pontos, gazdag és tisztességes. *Szépírodalmi* tartalma páratlan. Itt jelennek meg a tiszta magyarság legnagyobb írójának *Eötvös Károlynak* remek művei. Most kezdi meg a „*Nazarénusok*” című nagy művét. A múlt század negyvenes éveinek korrajza lesz ez Oly mű, mely gyönyörrel és bámulattal tölt el mindenkit s melynek párját a külföldi irodalom se ismeri. Azután jön a *Balaton körüli utazás folytatása*, továbbá *Gr. Károlyi Gábor titkos följegyzései s a Bakonyi erdeje.* Korszakos művek mind. Az új év alkalmából jobb lapot nem ajánlhatunk a közönségnek, mint az Egyetértést, melynek kiadóhivatala (Budapest, IV ker., Papnövelde utca 8.) szívesen küld mutatványszámot mindenkinek, a ki ily kérelemmel hozzá fordul. Az Egyetértés előfizetési ára 1 hónapra 3 kor. 60 fill. negyedévre 10 kor.

Különfélék.

Olvasóinknak és egész anyaszentegyházunknak boldog új évet kívánunk lapunk ez évi utolsó számával!

Lapunk mai számával, mely utolsó ez évben küldjük az ez évi folyam „*Tartalom mutatóját*” Megérdemli átnézni. A vizsgáló tekintet fog benne tanulságot találni. A tanárok állami minősítési táblázatában van egy rovat, melynek felirata „*Micsoda vodalmi tevékenységet fejtett ki?*” A gondolat tovább fűzését olvasóinkra bizzuk!

Az „*Erd. Prot. Lap*”-ra való „*Előfizetési felhívást*”, mely lapunk borítékának első oldalán látható, kérjük lelkésztársainkat ajánlják gondnokainknak, képviselőinknek s általán egyh. dignitáriusainknak — kiknek e számból »Mutatvány példány«-okat küldtünk — szíves figyelmükbe. Csak előnyünkre válna, ha világi vezetőink az egyházi élettel s ezt domináló kérdésekkel állandó kontaktusban volnának. E célú igyekeztünk szolgálni az előfizetési ár mérséklésével. Vajha törekvésünket siker koronázza!

A *kongrua* 1902. évi első félévi részletének kiutalásáról értesülünk lapunk zártakor. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium tehát még a szabályszerű idő elérkezése előtt folyósította a jövő év első felére eső összegeket és pedig mindenik lelkész részére már az 1300 koronáig való kiegészítést. Értesülésünk szerint az ig. tanácsnál azonnal munkába is vették az utalvány revidálását, az egyházmegyéenkénti csoportosítást, úgy, hogy jövő számunkban az összes jogosultak neveit és a részükre folyósított összegeket közölhetjük és így lelkészeink még január hó folyamán kézhez vehetik az eddigienél, félévi 50 koronával, immár magasabb illetményeiket.

Szegényügy a kolozsvári egyházban. A kolozsvári ref. egyház új „*Szervezeti szabályzat*”-a a szegény-, agg-, árvaügy felkarolására és rendszeres istápolására egy lelkész elnök vezetése alatt bizottságot szervezett, mely működését agilis elnöke *Molnár Lőrincz* lelkész vezetése alatt az idei karácsonykor kezdte meg. ruhát, élelmiszereket és fát osztva ki a szegények között. A szép kezdetnek méltó és állandó folytatást kívánunk óhajtvá, hogy a mint kell, az esetenként való segélyezés nyomába a „*rendszeres gondozás*” lépjen. Ez azonban csak akkor állhat be, ha a tervezett parokhiális körök a valóságban is élebe lépnek élükön egy-egy önálló hatáskörű lelkészszel. Bár lenne mihamarább!

Bethlen Szentmiklósról vesszük az örvendetes hírt, hogy az egyházas felbuzdulásnak szép jelei mutatkoznak ott is. A nehéz viszonyok közt küzdő egyházközség, melynek hívei az utolsó 10 év alatt több mint 1000 koronát áldoztak, beékelve az oláhok és szászok közé alig tarthatja magát. Orsz. közalapi segélyt ismételtelen is eredmény nélkül kérve, most az ottani intelligencia, élén *Magyary Károlyné* urnóval fáradozik azon, hogy a félig rom papilak renováltassék. Koronázza siker a nemes urnó fáradozását!

Egyházkerületi képviselő. A zilahi református egyházközség e hó 8-dikán tartott közgyűlésében Czell Lőrincz főgondnokot választotta meg egyházkerületi képviselőjévé. Gratulálunk!

Egyházi értekezlet. A zilahi ref. egyh. kör Szilágyfő-Keresztúron tartotta meg a múlt hó 27-dikén ülését, melyen világiak is szép számmal vettek részt.

A harangok hívogató szavára 10 órakeresztúron álló ref. templomba vonultak fel a szép számmal megjelent tagok. A templomot akkorára már a ref. hívek zsúfolásig megtöltötték. A közének s a diósadi földműves dalárda precíz előadott éneke után az értekezlet elnöke, *Magyarosi István*, lépett a szószékre s imádkozott bensőséggel; aztán *Bod Ferencz* sz. sámsoni lelkész tartotta meg egyháztörténelmi vonatkozásokban is gazdag beszédét lendületes előadásban.

Bezáró ima és a dalárda éneke után kezdetét vette a tulajdonképeni értekezlet.

Az elnök tartalmas megnyitója után *Berényi János* zilahi főgymn. tanár tartotta meg felolvasását. Az előszóban bensőséggel emlékezett meg arról a viszonyról, mely közte és a keresztúri egyház közt létezett s létezik; aztán arról beszélt, mivel kell foglalkoznia téli időben a falusi népnek. Majd *Kusztós Gyula* ördögkúti lelkész tartott felolvasást népszerű modorban a *pálinka* és a *dohány* káros hatásáról. Tanulságos felolvasása után *Kenderesi Lajos*, keresztúri lelkész, egyházának a történetét olvasta fel. E kis egyháznak a történetéből megtudtuk, hogy hajdan a politikai községet a szent kereszttről nevezett szerzetesek (equites sancti crucis) bírták, kikről nevét is vehette. Nagy valószínűséggel ezek építették a XIV-ik században a templomot, mely 1785-ben egy délkeleti szárnyval bővített meg. Hogy a község lakói mikor vették fel a ref. vallást és miként alakult meg a református egyház, erre biztos adatokat nem ismer, de kétségtelennek látja, hogy Derecskei Demeter a Szilágytság többi falvaival egy időben reformálta 1530. körül. Akkorra eshetik az egyház megalakulása is. Szomorú emléket idézett fel az 1601. évből, amikor Basta rakoncátlan katonái a goroszlai csatából jövet a községet kirabolták, felgyújtották, a lakosságot valósággal megtizedelték. Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem, ez egyháznak tizedet rendelt; hadi szolgálatának jutalmául pedig nemességet adott a község lakosságának. Ama fejedelem adomány tartja fent most is az egyházat; a nélkül rég megszűnt volna anya egyház lenni.

Lelkiekben teljesen kielégítve a papi lakon rendezett ebéden élvezték a tagok a helybeli pap és neje vendégszeretetét.

Hogy világiak is részt vesznek a felolvasók közt,

annál jobb, annál hasznosabb. A tavaszra Mocsóiára tervezett értekezletnek is Veress Sándor zsbói ref. pap mellett dr. Veress Sándor főszolgabíró lesz egyik felolvasója.

Gyászír Ismét egy, a legderékabbak közül! *Szaldobosi Borbáth Pál* vizaknai ev. ref. pap életének 64-ik, papságának 38-ik évében decz. 22-én elhunyt. Özvegy nő, három derék fia s ezek családjai, három unokája s kiterjedt rokonság gyászolja. De szomorúan áll meg koporsójánál egész egyházunk. Kiváló tehetségű pap volt Mint lelkésze az egykor nagyhirű *dálnoki* egyháznak, hosszasan volt főjegyzője a kézdii egyh. megyének is. Majd a csikszeredai körlelkészség nehéz missiója bizatott rá, melyet kiválóan töltött be. Sok küzködés után jutott a híres vizaknai papságra, de fájdalom, itt már bevégezte földi pályafutását. Az övéinek adjon az Ur vigasztalást, egyházunknak pedig küldjön új munkásokat az oly gyorsan hulló jelesek helyébe. Emléke áldott!

Kiadóhivatal üzenete.

Mint lapunk mai Ig. tanácsi tudósításából látszik, lapunk előfizetési díjainak kezelésében az 1902. év január 1-től kezdve új eljárást léptettünk életbe. A hivatalos példányok árára nézve a jövőre kérjük ehhez alkalmazkodni. Az 1902. évre szóló néhány ily előfizetést, mely kezünkhez jött átszolgáltatjuk az Ig. tanácsnak.

A magán előfizetők a jövőre is a szerkezettségbe küldik a díjakukat.

Az illetékes egyházközségeket, kollegiumokat stb. kik 1901. ápril 1. óta „Pályázati kirdetés”-eket teittek közé a punkban, de a hirdetési díjakat — állomásonként egyszeri közlés 4 kor. még eddig be nem küldték — kérjük ebeli tartozásuknak eleget tenni sziveskedjenek

A kiadóhivatal.

Hivatalos rész.

1845—1901 PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a *deési* egyházmegyébe kebelezett *Ormányi* egyházközség papi állomására másodizben pályázat nyitattik

Javadalom: lakás 2 hold, 420 [] öl kerttel. Kézpénz; 886 korona 70 fillér, melyből 1200 koronáig végleg megállapított állami kiegészítés 869 kor, 70 fillér 17 korona al. pítvány kamatja. 14 hold 970 []-öl; szántó. 7 hold 1040 []-öl rét. 5 hold 200 []-öl legelő 300 []-öl belsőség, összesen 27 h. 900 négyszög öl kánonikum haszon élvezete 247 kor. 30 f. értékben: a hivektől kepe 32 kor. értékű.

Girólt. leány-egyházból 5 h. 700 négyszög öl rét 900 négyszög öl haszonélvezete, melynek értéke a hivektől járó kepevel 34 korona; azért köteles minden harmadik vasárnapou Giróltban az istentiszteletet végezni.

Míg a romlodozó papiház kiegészítettik az egyház haszonbérlet útján, kényelmes uri lakást biztosít leendő papjának.

Pályázati határnap 1902 január 25. Minősítvényel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelendő folyamodványok Nt. *Pap István* esperes afiához *S-Ml. Berkeszre u. p. Nagy-Somkut* küldendők.

Kolozsvárt 1901.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

1864—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a *szilágyi szolnoki egyházmegyébe* kebelezett *Pele, Ér-Kőrös és szeődemeteri* körlelkészi állomásra ezennel pályázat nyitattik a következő javadalmazás mellett:

1. Tisztességes és kényelmes lakás, melléképület és kerttel Pelében. 2 Peléből a fizetés: földjövedelem és missioi segély 791 kor. 27 fillér. Dézma kárpótlás 280 kor. Kongrua javadalom 128 kor. 73 fill. 3. *Ér-Kőrös*ről 10 hold

földnek haszonélvezete. 14 hl. buza és 100 kor. kézpénz. 4. *Szeődemeter*ről 25 hold föld élvezete.

Megjegyeztetik, hogy ha *Ér-Kőrös* és *Szeődemeter* megnyerve az állami kiegészítést önálló egyházat alkot, akkor a most megválasztott lelkész csak *Pele* lelképásztora leend.

Pályázati határidő 1902 január 20.

A minősítvény és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt pályázati kérvények Nt. *Viski Pál* esperes urhoz küldenők *Zoványra*. (Szilágy megye.)

Kolozsvárt 1901. Decz. 19.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1564—1901 ÉRTESÍTÉS.

Felhivom tiszt lelkésztársaimot, hogy a tűzkár elleni biztosítási díjakat ne küldjek tiszt. *Lajos János* afiához, mivel lemondott az ügynökségről, illetve a *Fonciere* biztosító társaság közvetlen akarja bevenni a díjakat, ügynök tartás nélkül.

Kecselben, 1901. decz.

Menyhárti András,
ref. esperes.

PÁLYÁZAT

a *szeghalmi* ev. ref. segéd-lelkészi állásra.

Fizetés: 1. Kézpénz 480 (négy száznyolcvan) korona, az egyház pénztárából havonként előre fizetve. 2 Lelkésztől stóla címén 120 (egyszázhusz) korona. 3. A lelkész lakon ujonnan épített csinos szoba teljesen bebutorozva fűtéssel és világítással 4. A lelkésznél — mosatáson és ágyneműn kívül — teljes ellátás.

Az állomás azonnal elfoglalandó. Pályázók alulírott lelkésznel jelentkezzenek.

Szeghalom, 1901. decz. 15.

Técsy József,
ev. ref. lelkész.

SZIVES KÉRELEM.

Valamennyi lelkésztársunkhoz, úgyis mint a presbiteriumok elnökeihez és az egyh. m. értekezletek vezetőihez.

Egyházi értekezletünk egyik vállalata, a „*Vasárnap*” cz. képes családi ujság érdekében zörgetünk. Értekezletünk nagy reményeket fűzött e lapocskához, midőn a hitélet ébresztésére ezélt egy évve megindította. Nincs mit tagadnunk, a várakozások eddig csak csekély mértékben valósultak. Ennek sok oka van. A feladat is — bármily csekélynek lássék — oly nagy és nehéz, hogy csak megközelítésére is évek kitartó munkája kell Aztán pláne vallásos irányú néplapnak ma már nagy concurrentiával kell küzdenie s első sorban a nem vallásos irányzatokkal. Nagy akadály népünk szegénysége is. Rajta leszünk, hogy ezen már a legközelebbi közgyűlés segítsen. De ingyen munkásokkal ez kevésbé fog sikerülni. Pedig a munkatársak honorálására csak az 1200 előfizetőkön túl gondolhatunk. Ennek pedig alig felével rendelkezünk. Azért fordulunk címzetekhez: igyekezzenek lapunkra előfizetőköt gyűjteni. Lelkésztársaink, mint a presbiteriumok elnökei e mai számhoz mellékelt „*Vasárnap*” példányát kegyeskedjenek bemutatni a presbiteriumokban s oda hatni, hogy — a mint azt a kézdii egyh. megye tette — minden egyházközség rendelje meg felállítandó népkönyvtára számára, vagy a mint több egyház bölesen teszi — az egyházközség alkalmasan beosztott körei számára rendeljen egy egy példányt a hiveknek olvasásra. A ráfordított csekély költséget, bizonyára gazdagon fogja jutalmazni Igy járhatnak el gondnokok, pátronusok is.

Nem a magunk, hanem a szent ügy érdekében kérünk. Bizunk, hogy nem hiába zörgetünk. A támogatás a munkásoknak is új erőt kölcsönöz. Győzedelmes harcok csak úgy vívhatók, ha mindenki a legutolsó közkatona is megteszi lelkesülten köteleességét.

Isten adjon sikert, áldást törekvéseinkre!

Kolozsvárt 1901. decz. 25-én.

Deésy Gyula,
egyh. elnök.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész év
félévre

12 kor.
6 kor.

Előfizetési felhívás

az „Erdélyi Protestans Lap“-ra, az erdélyi
ref. egyh. kerület hivatalos közlönye.

Megjelenik: minden csütörtökön.

E lap, mint az erdélyi ref. egyházkerület hivatalos lapja
nélkülözhetetlen mindenkinek, ki az egyházkerületben
hivatalos állást tölt be.

Az egyházi életet domáló kérdések tárgyalásán kívül, bő
tudósítást hoz minden egyházi mozgalomról, gyűlésekről,

Kimerítően értesít az Iga gató tan és üléseiről.

Benne jelennek meg az összes hivatalos
közölvények és rendeletek.

Előfizetési árkedvezmények:

1. Gondnokoknak, egyházkerületi és megyei képviselőknél, I-II o. egyházak lelkészeinek s általában egyházi tisztviselőknél évi 10 kor.

2. III-IV. osztályu egyházak lelkészeinek, tanítóknak, egyházi egyesületeknek és tisztséget nem viselő világiaknak évi 8 kor.

3. Filiáknak, szórványoknak, theologusoknak s általában tanulóknak évi 5 kor.

Megrendelhető

1

Nagy Károly szerkesztőnél * Kolozsvárt
Ref. theologia.

ORGONA!!

NAGYVÁRADON,
FŐ-UTCZA 51/15.

Uj

Orgonákat

készíték a legújabb pneumatikuss csőrendszer szerint, gólos ládával. Biztos működésért meg a legnedvesebb templomban is kezeskedem. * * *

Orgonáim az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sípok a leggyorsabb játszás mellett is precízén azonnal megszólalnak. * * * *

Elvállalok továbbá

regi Orgonákat

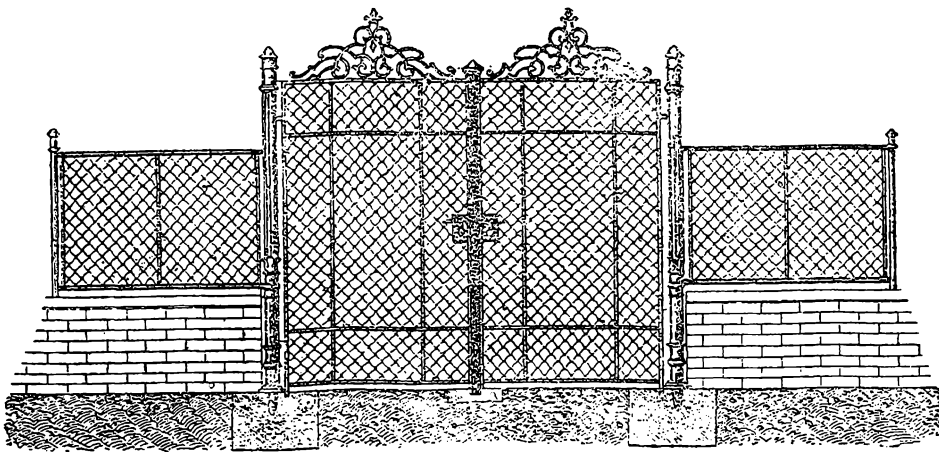
átalakítás, javítás és hangolásra a legjutányosabb árban.

Országh Antal,
orgona-készítő

Olcsó kerítések. LÉBER GYULA

Telefon-szám 431.

Ajánlja minden szakba vágó munkáit, ugymint kertek, erdők, vadaskertek, szőlők díszkerítések, sírok, stb. bekerítéséhez való gépsodronyfonatait, majorsági udvarok fonattal való bevonását: pincze, p. dísz, felső világossági magtár és éléskamara ablako rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks és kavics világításához; szikrafogók gyárkéményekre

Első erdélyi sodronyszövet-fonat-kertkerítés és ruganyos acél sodrony ágybetétek gyára

Kolozsvárt,

Egyetem-u. 12. sz

Telefon-szám 439.

Zöldre festett légszövet, szelelő és löher tisztító rosták. Backer-fele rosták és egyéb féle használatra vas-, réz- és cziuszövetek. Krupda sodrony szegélyzetek, acél tuskés sodrony, kertek stb. bekerítéséhez. Kitiűnő ruganyos acél sodrony ágybetétek (matracz), sodrony lábtörők stb.

Nagy képs árgyzekekkel kívánatra ing, en és bérmentve szolgálok.

Nagytiszteletű lelkész és tekintetes Tanító urak
figyelmébe.

Altalánosan el van ismerve és be-
bizonyult tény, hogy

== elegáns, szép, olcsó és tartós ruhát ==

Kolozsvárt csak
NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermekruha

áruházában vásárolhatunk.

Telep: **Mátyás király-tér.**

Alapított 1845-ben.

7

Hazai ipar.

Alapított 1770-ben.

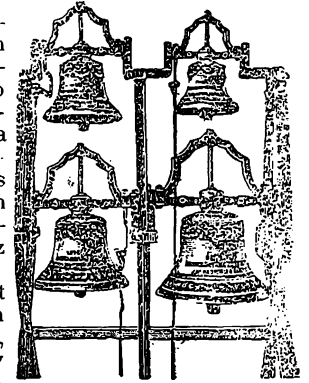
Andrásófszky Efraim
Kolozsvárt, a bel- és kül-magyar-
utca sarkán, saját ház.

Ajánlja a Nagyt. papság figyelmébe a jelen kornak
megfelelően legújabb berendezett,

az erdélyi részekben legnagyobb harangöntőjét.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legna-
gyobb méretűtől a legkisebb csengőig, zenészileg össz-
hangzó harangcsoportok összeállítását, úgy már meglevő
harangokhoz öntendő új harang állá azoknak összhang-
zása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra
öntését és azok becserelését.

Ajánlja továbbá az ál-
ala felállítás s birodalom
mindkét felében kiv szabada-
lommal k. tüntetett, legújabb
rend-zer szerinti harang-föl-
szerelést vas koronáva, a
melynek előnye, hogy forgat-
ható, a harang ingása fogas
ringón ahoz alkalmaz. Itt ágyon
történik minden kenőcs nél-
kül, az ütője szij helyett réz
hengeren mozog, az ütő
gombja szintén rézből készült
s ennek következtében nem
gödrözi ki a harang oldalát,
mint az eddigi vas ütő; nagy
előnye továbbá, hogy a ha-
rangzás az eddiginek egynegyedrészre erővel eszközöl-
tetik és igen szabályos harang-kongást idéz elő.

Elvállalja avult harangok újból felszerelését köny-
vebb járasmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít
Költségvetések kívánatra bérmentesen.

Erdély legnagyobb üzlete és
ékszerek gyártására egyedüli
berendezett műhelye.

Sárga János

ékszerész
Kolozsvárt.

Fő üzlet:

Fiók-üzlet:

Mátyás király-tér.

Wesselényi Miklós-utca 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű arany és ezüst névműekben, drága köékszerekben, régisé-
gek, valamint a legújabb angol és francia különlegességekben. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek
a legújabb technikai vívmányokkal berendezett műhelyemet, hol modern ékszerek gyártása, átalakítása, vésnöki és ötvös-
művészet remekei saját közreműködésem mellett készülnek

4

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

M. Á. V. ERDELYI FŐ- ÉS MELLEKVONALAINAK MENETRENDEJE.

A. összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1901. okt. 1-től.

Table with columns for station names (e.g., Budapest, Kolozsvár, Arad, Piski), arrival/departure times, and train types. The table is organized into sections I, II, A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z.

